

SPIS TREŚCI

Przedmowa (Gerard Labuda)	5
Wstęp. Zakon krzyżacki w osadzie tradycji historycznej i historiografii (Gerard Labuda)	8
CZĘŚĆ I. PRUSY RODZIME (Gerard Labuda)	31
Rozdział I. Prusowie i ich kraj we wczesnym średniowieczu (VI—X w.) . .	31
1. Ziemia, jej rzeźba i zasoby	31
2. Pradzieje Prusów	35
3. Ukształtowanie się plemion i granic etnicznych w Prusach u progu średniowiecza	45
4. Ustrój gospodarczo-społeczny i polityczny Prus plemiennych	55
5. Charakterystyka językowa Prus; stosunki językowe słowiańsko-pruskie .	60
6. Religia pogańskich Prusów	63
Rozdział II. Prusy i Jaćwięź w przededniu inwazji krzyżackiej (XI—XII w.) .	67
1. Krajobraz kulturalny ziem pruskich w wczesnym średniowieczu . . .	67
2. Typ gospodarki i eksploatacji	69
3. Rozwój osadnictwa; zaludnienie	70
4. Osady targowe (liszki) i handel lokalny	73
5. Zróżnicowanie społeczne i początki wielkiej własności	76
6. Zaczątki ustroju państwowego	78
7. Pogranicze prusko-pomorskie i prusko-mazowieckie (granice etniczne i polityczne)	80
8. Początki ekspansji książąt polskich i ruskich na Prusy	84
9. Misja cysterska w Prusach na początku XIII w. i wybuch wojen krzyżowych na pograniczu prusko-mazowieckim. Pierwsze biskupstwo pruskie Chrystiana	85
10. Próby zorganizowania stałej obrony granicy mazowieckiej i pomorskiej .	90
11. Międzynarodowe tło „misji pruskiej” na początku XIII stulecia . . .	92
CZĘŚĆ II. POWSTANIE I ROZWÓJ PAŃSTWA KRZYŻACKIEGO W PRUSACH (Gerard Labuda)	96
Rozdział I. Osadzenie zakonu krzyżackiego w ziemi chełmińskiej (1226—1230) i utrwalenie się jego państwa w Prusach i w Inflantach (1230—1243) . .	96

1. Początki zakonów rycerskich w Palestynie	96
2. Powstanie niemieckiego zakonu krzyżackiego w XII w.	98
3. Zakon krzyżacki w krajach śródziemnomorskich w XIII w.	102
4. Rozwój bazy majątkowej w Europie środkowej w XIII w.	107
5. Próba stworzenia krzyżackiego władztwa terytorialnego w ziemi węgierskiej Borsa (1211—1225)	112
6. Wstępne rokowania księcia Konrada z Krzyżakami o przejęcie obrony granicy z Prusami (1226—1230)	118
7. Rokowania biskupa Chrystiana z Krzyżakami o przejęcie opieki zbrojnej nad misją w Prusach (1230—1231)	122
8. Nadanie Krzyżakom Prus przez papieża jako lenna (1234—1243)	126
9. Unia zakonu krzyżackiego z zakonem kawalerów mieczowych w Inflantach (1237)	130
10. Główni sprawcy powstania państwa krzyżackiego w Prusach	133
Rozdział II. Pierwszy okres podboju Prus przez Krzyżaków (1231—1259)	139
1. Zajęcie ziemi chełmińskiej i podbój Pomezanii, Pogezań i nadmorskiej Warmii (1231—1242)	139
2. Książę gdański Świętopełk w wojnie z Krzyżakami i powstanie ludności pruskiej (1242—1247); pokój na Kowalowym Ostrowie (1248)	143
3. Ponowne ujarzmienie Pomezanii i Pogezań (1247—1249) oraz opanowanie Warmii, Natangii i Barcji; druga wojna Świętopełka z Krzyżakami (1249—1253)	146
4. Zawładnięcie ziemiami peryferyjnymi Prus: pobój Jaćwięzy i Sambii (1254—1259)	149
5. Udział rycerstwa niemieckiego i niemieckich baliwatów Zakonu w podboju Prus	153
6. Źródła sukcesów militarnych Zakonu: wojskowość pruska i krzyżacka	156
Rozdział III. Założenia ustroju terytorialnego i administracyjnego	162
1. Podstawy ustroju Zakonu	162
2. „Statuty” i ustrój wewnętrzny Zakonu	166
3. Organizacja kościelna ziem zakonnych	169
4. Geneza krzyżackiego ustroju terytorialnego i administracyjnego na ziemi chełmińskiej i w Prusach	171
5. Stanowisko prawne miast i wsi w państwie krzyżackim	174
Rozdział IV. Drugi okres podbojów krzyżackich i powstań pruskich (1260—1283); walka z Litwą o Żmudź	178
1. Pierwsze próby opanowania Żmudzi (1257—1260)	178
2. Wielkie powstanie pruskie (1260—1274)	180
3. Ujarzmienie ziem jaćwieskich i ostateczny podbój ludności pruskiej (1274—1283)	182
4. Walka Zakonu z Litwą o Żmudź u schyłku XIII i na początku XIV w.	185
Rozdział V. Polityka gospodarcza i społeczna zakonu krzyżackiego na ziemi chełmińskiej i w Prusach	189
1. Przeobrażenia ludnościowe i osadnicze wskutek zniszczeń wojennych	189
2. Osadnictwo wiejskie na ziemi chełmińskiej i w Prusach w latach 1230—1310	191
3. Powstanie wielkiej własności i jej udział w rozwoju osadnictwa	193

4. Osadnictwo miejskie	196
5. Rzemiosło i handel	198
Rozdział VI. Ustrój społeczny i polityczny	202
1. Ustrój administracyjny Zakonu w Prusach w latach 1250—1309	202
2. Ustrój terytorialny	204
3. Skarbowość i ciężary podatkowe ludności poddanej	205
4. Stanowisko prawne ludności polskiej i pruskiej	209
5. Działalność opiekuńcza i szpitalnictwo	213
Rozdział VII. Ideologia, kultura umysłowa i artystyczna, obyczajowość	216
1. Ideologia zakonu krzyżackiego — teoria i praktyka	216
2. Umysłowość i sposoby bycia Krzyżaków	221
3. Utrwalanie chrześcijaństwa; przeżytki pogaństwa w Prusach	226
4. Język, piśmienność i piśmiennictwo Zakonu i jego niemieckich poddanych	229
5. Architektura świecka (grody, zamki)	231
6. Budowle sakralne	234
7. Kultura materialna ludności tubylczej	237
8. Świadomość narodowa w państwie krzyżackim	238
Rozdział VIII. Na drodze do opanowania Pomorza Gdańskiego (1282—1310)	241
1. Pomorscy książęta-juniorzy z Krzyżakami przeciw swoim pryncpsom	241
2. Ekspansja Krzyżaków na zachodni brzeg Wisły	245
3. Integracja Pomorza Gdańskiego i Wielkopolski (1282—1294)	248
4. Rządy książąt wielkopolskich i kujawskich na Pomorzu (1294—1299)	250
5. Krzyżackie i brandenburskie zabiegi o Pomorze w czasie okupacji czeskiej (1300—1305)	251
6. Powrót Władysława Łokietka na Pomorze i tzw. „zdrada Święców” na rzecz Brandenburgii (1306—1307)	253
7. Najazd margrabiów brandenburskich na Gdańsk; zajęcie Gdańska przez Krzyżaków (1308)	255
8. Podbój militarny i szukanie podstaw prawnych dla zaboru Pomorza Gdańskiego przez Krzyżaków (1309—1310)	256
Rozdział IX. Charakterystyka ogólna	259
CZĘŚĆ III. ROZKWIT PAŃSTWA KRZYŻACKIEGO W PRUSACH	
W XIV W. (Marian Biskup)	264
Rozdział I. Ustrój terytorialny i polityczny państwa krzyżackiego w XIV w.	264
1. Podział administracyjny Prus, ziemi chełmińskiej i Pomorza Gdańskiego	264
2. Nabytki terytorialne państwa zakonnego w XIV i początku XV w.	270
3. Malbork — stolica Zakonu i państwa krzyżackiego	272
4. Struktura organizacyjna Zakonu w Prusach	273
5. Zarząd państwa krzyżackiego w Prusach	276
6. Organizacja wojskowa państwa krzyżackiego	279
7. Skarbowość krzyżacka; stosunki monetarne	281
8. Między reformą a laicyzacją życia wewnętrznego Zakonu	283
9. Udział społeczeństwa w rządach; zaczątki życia stanowego	285

Rozdział II. Wieś w państwie krzyżackim w XIV w.	288
1. Kolonizacja wsi na prawie niemieckim w pierwszej połowie XIV w.	288
2. Kolonizacja wewnętrzna i osadnictwo na prawie niemieckim w drugiej połowie XIV w.	291
3. Udział elementu polskiego w kolonizacji państwa krzyżackiego	292
4. Udział ludności pruskiej w kolonizacji wewnętrznej kraju	294
5. Formy gospodarki chłopskiej	296
6. Zmiany w strukturze i wysokości renty feudalnej	298
7. Latyfundia krzyżackie, biskupie i klasztorne	300
8. Dobra rycerskie na prawie niemieckim	303
9. Polskie prawo rycerskie na ziemi chełmińskiej i na Pomorzu Gdańskim	305
10. Wsie chłopskie prawa polskiego na Pomorzu Gdańskim	307
11. Położenie tzw. wolnych pruskich (<i>Freie</i>)	309
12. Postawa chłopów wobec władzy w państwie zakonnym	311
13. Kultura materialna wsi państwa krzyżackiego	313

Rozdział III. Miasta i handel w państwie krzyżackim XIV w. — ogólna sytuacja społeczno-ekonomiczna Prus	316
1. Rozwój rynku wewnętrznego; ogólne cechy osadnictwa miejskiego	316
2. Lokacje miast na prawie niemieckim	318
3. Charakter gospodarczo-ustrojowy i narodowościowy miast państwa zakonnego	321
4. Rozwój gospodarczy Torunia, Elbląga i Gdańska	324
5. Rozwój rzemiosła i ustroju cechowego w miastach państwa zakonnego	326
6. Handel wielkich miast pruskich; stosunki z Hanzą	328
7. Wielki handel zakonu krzyżackiego	330
8. Zaburzenia społeczne w wielkich miastach	332
9. Kultura materialna miast pruskich	334
10. Stosunki demograficzne i etniczne w państwie krzyżackim	336
11. Sytuacja ekonomiczna społeczeństwa prusko-pomorskiego i państwa krzyżackiego w końcu XIV—początku XV w.	338
12. Założenie Towarzystwa Jaszczurczego	340

Rozdział IV. Walka o Pomorze Gdańskie w pierwszej połowie XIV w.	342
1. Sytuacja międzynarodowa państwa krzyżackiego na początku XIV w.	342
2. Dyplomatyczne zabiegi Władysława Łokietka w kurii awiniońskiej; proces inowrocławski (1320—1321)	344
3. Sojusz Polski z Litwą; walka orężna z Zakonem (1326—1332)	345
4. Drugi etap zabiegów dyplomatycznych o Pomorze Gdańskie za Kazimierza Wielkiego	348
5. Pokój kaliski 1343 r.	349
6. Dążenia Kazimierza Wielkiego do odzyskania Pomorza Gdańskiego (do roku 1370)	351

CZĘŚĆ IV. ZAŁAMANIE SIĘ PAŃSTWA KRZYŻACKIEGO W XV W. (Marian Biskup)	353
---	-----

Rozdział I. Walka Polski o odzyskanie Pomorza Gdańskiego przy współudziale Litwy	353
1. Zmiany w sytuacji międzynarodowej państwa krzyżackiego w drugiej połowie XIV w.; przemiany w obrębie korporacji zakonnej	353

2. Agresja krzyżacka na Litwę w XIV stuleciu	356
3. Unia polsko-litewska 1385 r. i zabiegi Zakonu o jej sparaliżowanie	258
4. Ekspansja Zakonu na Bałtyku i w Nowej Marchii	361
5. Wielka Wojna w latach 1409—1411 — zwycięstwo grunwaldzkie	363
6. Zakończenie Wielkiej Wojny — pokój toruński 1411 r.	367
7. Dalsze walki polsko-krzyżackie; sobór w Konstancji	369
8. Pokój mełneński 1422 r.	372
9. Wojna w latach 1431—1435; najazd husytów na Pomorze Gdańskie w 1433 r.	374
10. Pokój brzeski 1435 r.	376

Rozdział II. Kryzys Zakonu i jego państwa w Prusach w pierwszej połowie XV w.	379
1. Kryzys ideologiczny i instytucjonalny Zakonu; wzrost opozycji antyklerykalnej	379
2. Pierwsze objawy kryzysu państwa zakonnego; skutki wojen z Polską i Litwą	382
4. Pogorszenie się położenia gospodarczego chłopstwa	384
4. Wzrost kolonizacji polskiej; napływ ludności polskiej do miast	386
5. Zacieśnianie się więzi gospodarczej Pomorza i Królestwa Polskiego	388
6. Konflikty rycerstwa i miast z władzą zakonną	390
7. Nowa Marchia pod rządami krzyżackimi (1402—1454)	392
8. Tworzenie się reprezentacji stanów pruskich i ich dążenia	393

Rozdział III. Rozbicie państwa zakonnego w Prusach — zjednoczenie jego ziem z Polską w połowie XV w.	397
1. Narastanie opozycji stanowej po roku 1435; założenie Związku Pruskiego	397
2. Walka dyplomatyczna Związku Pruskiego z Zakonem w Prusach i na forum europejskim w latach 1440—1453	399
3. Zwrot stanów pruskich ku Polsce	402
4. Powstanie stanów pruskich przeciw Zakonowi i poddanie się Polsce	404
5. Przywilej inkorporacyjny Prus	405
6. Przejście Nowej Marchii pod rządą Brandenburgii	407
7. Wybuch i pierwsza faza wojny trzynastoletniej (1454—1461)	409
8. Druga faza wojny trzynastoletniej (1462—1466)	413
9. Traktat toruński 1466 r.	415

Rozdział IV. Kultura artystyczna i umysłowa w państwie krzyżackim w XIV—połowie XV w.	418
1. Budownictwo obronne na ziemiach Zakonu	418
2. Rozwój sztuki gotyckiej w miastach	422
3. Malarstwo, rzeźba i rzemiosło artystyczne	424
4. Kościoł w państwie zakonnym	426
5. Szkolnictwo i nauka	429
6. Literatura krzyżacka (poezja) w XIV w.	433
7. Historiografia krzyżacka, kościelna i mieszczańska	434

CZĘŚĆ V. LENNE PRUSY KRZYŻACKIE W LATACH 1466—1525 (Marian Biskup)	438
---	------------

Rozdział I. Ustrój terytorialny i polityczny	438
---	------------

1. Podział administracyjny; zmiany w strukturze Zakonu	438
2. Stosunek wielkiego mistrza i Zakonu do króla polskiego i Korony	443
Rozdział II. Przemiany gospodarczo-społeczne lennych Prus Krzyżackich	447
1. Odbudowa gospodarki rolnej	447
2. Wzrost znaczenia kolonizacji polskiej (mazurskiej)	448
3. Początki kolonizacji litewskiej	452
4. Tworzenie się wielkiej własności szlacheckiej	454
5. Pogorszenie się sytuacji chłopów; degradacja pruskich wolnych	456
6. Rola Królewca i mniejszych miast	459
Rozdział III. Próby zrządzenia zwierzchnictwa polskiego przez wielkich mistrzów	462
1. Próby obalenia traktatu toruńskiego do roku 1497; wojna księcia 1478—1479 r.	462
2. Odmawianie przysięgi wierności przez wielkich mistrzów Fryderyka saskiego i Albrechta Hohenzollerna; międzynarodowy charakter sporu polsko-krzyżackiego	466
3. Wojna wielkiego mistrza Albrechta z Polską w latach 1519—1521; kompromis toruński 1521 r.	470
Rozdział IV. Sekularyzacja Prus Krzyżackich w 1525 r.	475
1. Laicyzacja władz zakonnych w Prusach	475
2. Kultura schyłkowych Prus Krzyżackich	478
3. Polityka Albrechta i jego doradców wobec stanów; pozyskanie szlachty pruskiej	482
4. Wpływ reformacji w Prusach Krzyżackich; pierwsze projekty sekularyzacji Prus	484
5. Rokowania krakowskie 1525 r.; przyczyny zgody Polski na sekularyzację Prus Krzyżackich	488
6. Hołd pruski; warunki traktatu krakowskiego 1525 r.	492
7. Ocena traktatu krakowskiego i polityczne następstwa sekularyzacji Prus	495
Zakończenie (Marian Biskup)	498
Epilog: losy zakonu krzyżackiego po 1525 r (Marian Biskup)	507
Uwagi bibliograficzne cz. I—II (Gerard Labuda)	516
Uwagi bibliograficzne cz. II—V (Marian Biskup)	535
Spis fotografii	554
Spis map	558
Indeksy	560

INDEKSY

W indeksach pominięto hasła występujące w treści map i objaśnieniach do nich oraz w podpisach do ilustracji. Nie uwzględniono również treści opisów bibliograficznych, poza autorami.

W indeksie geograficznym hasła rzeczownikowe obejmują również ich pochodne rzeczownikowe i przymiotnikowe. Wobec braku indeksu rzeczowego, niektóre hasła geograficzne i etniczne rozbudowano o hasła rzeczowe.

W indeksie osobowym dla postaci historycznych do XIV w. oraz panujących, papieży i wielkich mistrzów Zakonu hasłem jest imię. Pozostałe osoby występują pod nazwiskiem; o ile to było możliwe, starano się ustalić imiona. *Kursywą* wyróżniono nazwiska nowożytnych autorów opracowań, wydawców i redaktorów.

Ważniejsze skróty stosowane w indeksach

abp	— arcybiskup	m.	— miasto
bp	— biskup	margr.	— margrabia
c.	— córka	miejs.	— miejscowość
ces.	— cesarz	n.	— niemiecki, -a, -ie
cz.	— część	niezident.	— niezidentyfikowany
czes.	— czeski, -a, -ie	ob.	— obecnie
d.	— dopływ	obw.	— obwód
dawn.	— dawniej, dawniejsze	os.	— osada
d-ca	— dowódca	por.	— porównaj
elekt.	— elektor	pr.	— prawy
est.	— estoński, -a, -ie	prof.	— profesor
fr.	— francuski, -a, -ie	prow.	— prowincja
gr.	— gród	rz.	— rzeka
hr.	— hrabia	s.	— syn
jez.	— jezioro	stoł.	— stołeczne
k.	— koło	szw.	— szwedzki, -a, -ie
komt.	— komtur	ukr.	— ukraiński, -a, -ie
kr.	— król	wł.	— włoski, -a, -ie
ks.	— książę	w.	— wielki
l.	— lewy	wojew.	— wojewoda
landgr.	— landgraf	zag.	— zaginione, -a
lit.	— litewski, -a, -ie	zob.	— zobacz
łot.	— łotewski, -a, -ie	ż	— żona

INDEKS NAZW GEOGRAFICZNYCH I ETNICZNYCH

- Aa, rz., na Żmudzi lub w Inflantach 179
- Accaron zob. Akkon
- Achaja, księstwo w Romanii — Peloponez 105
- (Grecji) mistrz krajowy 168
- Adamodana, późn. Amuda, gr. w Armenii 106
- Adyga, rz., Włochy
- baliwat (An der Etsch) 187, 508, 510
- Aestii zob. Estowie
- Aestiorum gentes. zob. Estowie
- Agrigento, m., Sycylia
- baliwat 103
- Aistowie zob. Estowie
- Akkon (Accaron, Akra), m. Izrael 99, 101—106, 151, 213, 498
- szpital 100, 101
- biskupi 101
- Akra zob. Akkon
- Aktania vel Aktavia (Oksywie?) 42
- Aktavia zob. Aktania
- Alanowie 43
- al-Dżintiar (Jaćwiegowie?) 84
- Aleksandryjski geograf zb. Ptolemeusz
- Alemania zob. Niemcy
- per Alemaniam preceptor zob. Niemcy
- mistrz krajowy
- Alembork (n. Allenburg, ob. Družba), m. obw., Kaliningrad ZSRR 319
- Alempois, ziemia, Estonia 131
- Aliem, ziemia, Wielkie Żuławy 244
- Alle zob. Lyna
- Allenburg zob. Alembork
- Allenstein zob. Olsztyn
- Alt Draheim zob. Stare Drawsko
- Altenbiesen (ob. Bilsen), k. Maestricht, Belgia 110, por. Biesen
- Altenburg, m. NRD 109
- Altengötern, NRD 109
- Altenhaus zob. Starogród Chełmiński
- Althaus zob. Starogród Chełmiński
- Altshausen, Badenia-Wirtembergia, RFN 110, 511
- Alt-Wöklitz zob. Weklitz
- Aluta zob. Olt
- Alzacja, kraina, Francja 110
- baliwat 510, 512
- Alzacja-Burgundia, baliwat 110, 487, 508, 509
- Amuda zob. Adamodana
- Andechs-Meran, księstwo 112
- An der Etsch baliwat zob. Adyga baliwat
- Angerburg zob. Węgorzewo
- angielsko-holenderskie kupiectwo 389
- Anglia 57, 280, 283, 325, 329, 331, 332, 354, 388, 389, 460
- architektura 419, 420, 423
- handel 389
- kronikarstwo 366
- kupcy 339, 460
- miasta 328
- rycerstwo 280
- sukno 336, 389
- Anglicy 327, 329, 355, 504
- Angrapa zob. Węgorapa
- Anhalt, kraina, NRD
- książę 156
- Antiochia, m. Turcja 106
- Apulia, kraina, Włochy 103, 105, 233
- mistrz krajowy 168

- Arabia
 — kupcy 57
 — monety 57
 — szpitale 215
 Arkadia, kraina, Grecja 105
 Arles, m., Francja
 — Trinquetaille, przedm. 104
 Armenia, kraina, ZSRR 103
 — król 106
 — mistrz krajowy 168
 — Wielka 106
 Arnswalde zob. Choszczno
 Asciano, m., Włochy 105
 Ascalon, m., Izrael 106
 Atlantyk, ocean 329
 Augsburg, m., Bawaria, RFN 509
 Aukštota (Litwa Górna, Litwa właściwa), kraina, Lit. SRR 185—187, 356, 357
 Austerawia, ziemia, (Sambia?) 42
 Austerlitz zob. Sławków
 Austria 103, 124, 144, 510, 513, 514
 — armia 512, 513
 — baliwaty 111, 487, 508, 510
 — cesarstwo 512, 513
 — kronikarz 107
 — książę 155
 — mistrz krajowy 168
 — rycerstwo 144, 151
 — szlachta 513
 Austriak 520
 Avignon zob. Awinion
 Awarowie, ludy turkские 45, 50
 — chagan 49
 Awinion (fr. Avignon), m., Francja 105, 354
 — dwór papieski 342
 — kuria 344, 345, 348, 349, 352
 — papież 342, 343
 Azja 45, 261
 — Mniejsza 96, 105, 166, 213
 — szpitale 215
 Bagrationowsk zob. Iławka
 Baie de Bourgneuf, Francja 460
 Baldembork zob. Biały Bór
 Baldenburg zob. Biały Bór
 Balga zob. Bałga
 Bałga (n. Balga, ob. Wiesiołoje), obw.
 Kaliningrad ZSRR 141, 144, 152, 158, 173, 180
 — gród 232
 — komtur 440
 — komturstwo 105, 165, 189, 319, 438, 439, 449, 454
 — konwent 202
 Bałgijska Cieśnina 460
 Bałkański Półwysep 354
 Bałto-Słowianie 35
 Bałtowie 35, 36, 38—40, 42, 63, 238, 281, por. Prabałtowie
 — język 61—63
 — kraje 27, 44
 — ludy 10, 27, 44, 57, 63, 93, 132, 260
 — nazwy 62, 63
 — osadnictwo 41, 43
 — plemiona 527, 528
 — pogranicze 46
 — rycerstwo 153
 Bałtycki Instytut 520
 Bałtyjsk zob. Piława
 Bałtyk, morze (Bałtykie) 12, 17, 28, 31, 36, 39, 42, 43, 49, 50, 73, 95, 200, 233, 258—260, 264, 265, 269, 270, 272, 301, 316, 324, 328—330, 338, 340, 341, 350, 353—356, 358, 359, 361—363, 368, 369, 374, 376, 377, 379, 388, 389, 409, 411, 416, 438, 460, 465, 472, 488, 496, 498—501, 503—506, 514, 515, 537, 545, 548
 — handel 325, 329, 339, 389, 470, 501, 504
 — kraje 501, 502
 — ludy 498
 — plemiona 36, 44
 — wspólnota językowa 60
 — wybrzeża 45, 57, 93, 260, 261
 — wyspy 41
 — zlewisko 261
 — żegluga 391
 Barciny (n. Barten), m. ob. wieś, k. Kętrzyna 289, 319
 Barcja, ziemia, Prusy 52, 73, 146, 148, 160, 205, 289
 — komtur 202
 — Mała, ziemia, Prusy 52
 — Wielka, ziemia, Prusy 52
 Barczewo (dawn. Wartembork, n. War-tenburg), m., k. Olsztyna 289, 293, 319, 472
 — franciszkanie 428
 Barkana, wyspa, (Bornholm?) 42

- Barletta, m. Apulia, Włochy 105
 — szpital 103
 Barlinek (n. Berlinchen), m., k. Myśliborza 407
 Barten zob. Barciany
 Bartenstein zob. Bartoszyce
 Bartoszyce (n. Barteiensten), m., 160, 180, 181, 289, 319, 323, 472, 487
 — powiat 65
 Bartowie 52, 141, 143, 180, 182
 — ziemia 237
 Basel zob. Bazylea
 Bawaria, kraina, RFN 110, 113
 — Królestwo 512
 Bazylea (n. Basel), m., Szwajcaria 480
 — sobór 375
 Beauvoir, m., Szampana, Francja 104, 110
 Beckongen, m. Lotaryngia, Francja 110
 Belgard. zob. Białogarda
 Belgia 21
 Benowo, gr. ob. wieś, k. Sztumu 82
 Berent zob. Kościerzyna
 Bergen, Dolna Saksonia, RFN 109
 Berlin, m. stoł. NRD
 — uniwersytet 17
 — Dahlem, cz. Berlina Zachodniego, archiwum 521, 536
 — Zachodni 6, 7, 536
 Berlinchen zob. Berlinek
 Berw, wyspa, (k. Elbląga?) 149
 Biała Góra (n. Weissenberg), gr. ob. wieś, k. Sztumu 82
 Biała Góra, wzgórze, k. Pragi, Czechosłowacja 511
 Bałogarda (n. Belgard), k. Lęborka 252
 — dzielnica 242, 243
 — kasztelania 245, 247
 Białoruś, ZSRR 460
 Biały Bór (dawn. Baldembork, n. Baldenburg), m., k. Miastka 291, 320
 Biebrza, rz., pr. d. Narwi 33, 46, 49
 Bierzgowo, k. Torunia
 — komturstwo 204, 265
 Biesen (Vieux Jones, Binsen), Belgia, por. Altenbiesen
 — baliwat 510, 512
 Bieschofsburg zob. Biskupiec Reszelski
 Bischofsstein zob. Bisztynek
 Bischofswerder zob. Biskupiec (Pomorski)
 Bisena, gr., Żmudź, Lit. SRR 186
 Biskupiec (Pomorski) (n. Bischofswerder), m. ob. wieś, k. Ilawy 471
 Biskupiec Reszelski (n. Bischofsburg), m. 319, 387
 Bisztynek (n. Bischofsstein), m., k. Biskupca Reszelskiego 319, 464
 Bizancjum 50, 57, 419
 — cesarstwo 105, 261, 354
 — cesarze 96
 — monety 45
 — szpitale 215
 Bizantyńczycy 215
 Bobrowniki nad Wisłą, m., k. Lipna
 — wójt Zakonu 271
 Bobrowo, k. Brodnicy 194
 Bohemia zob. Czechy
 Bolgar-szég, cz. Kronsztadu 113
 Bologna zob. Bolonia
 Bolonia (wł. Bologna), m., Włochy 104
 — uniwersytet 430, 431, 479, 480
 Bolzano (n. Bozen), m., Włochy 111
 — baliw 111
 Borgo zob. Rzym
 Bornholm, wyspa, Dania 42, 137, por. Barkana
 Bornhöved, Holsztyn, RFN 94
 Borowiacka gwara zob. Bory Tucholskie
 Borsa (Borza, Bórso, Burzenland, Bursa) ziemia, Siedmiogród, Rumunia 100, 112—117, 119, 128, 137, 172, 175, 219
 Bórsod zob. Borsa
 Boruty, miejsc. w Pomezanii 82
 Bory Tucholskie 49, 292
 — — gwara (borowiacka, zaborska) 47
 Borza zob. Borsa
 Borzechowo, k. Starogardu Gdańskiego 267
 — ziemia 248, 252
 Bozen zob. Bolzano
 Brama Morawska 40
 Brandenburczy 245, 255—257
 Brandenburg (Pruski) zob. Pokarmin
 Brandenburg zob. Brandenburgia
 Brandenburgia, 16, 20, 55, 185, 200, 248, 249, 251, 253—255, 258, 259, 263, 271, 346, 347, 355, 372, 407, 497

- elektorzy 15, 20, 373, 407, 408, 488, 510, 521
- grzywny 257
- Marchia 151, 236, 259, 343, 393
- margrabia 148, 151, 152, 156, 182, 257
- Prusak zob. Prusak brandenburski
- Brandenburgensis Marchio zob. Brandenburgia
- brandenbursko-frankońska rodzina 469
- brandenbursko-pruskie państwo 22, 521
- Braniewo (dawn. Brunsberga, n., Braunsberg), m., 170, 180, 196—198, 200, 205, 229, 320, 322, 335, 388, 422, 425, 464, 471, 472
- klasztor franciszkanów 227
- Nowe Miasto 320
- Stare Miasto 321
- Braniewska Nizina 32
- Brassu zob. Kronstadt
- Braszow zob. Kronstadt
- Braszków zob. Kronstadt
- Bratian, k. Nowego Miasta Lubawskiego
- okręg 265
- wójt 425
- wójtostwo 265
- Bratysława zob. Pożon
- Braunsberg zob. Braniewo
- Brda, rz., l. d. Wisły 47, 269, 368
- Brema (n. Bremen), m., RFN 109, 259
- kupcy 101, 141
- mieszczanie 93, 99
- Bremen zob. Brema
- Brenner, przełęcz w Alpach 111
- Briesen zob. Wąbrzeźno
- Brixeney (wł. Prencenico), Włochy 104
- Brodnica (n. Strassburg) 271, 346, 370, 394, 412, 413, 462, 464
- komturstwo 265, 271, 306
- region 308, 372, 383
- zamek 462
- Bruchhof zob. Wąsosz
- Brunsbberga zob. Braniewo
- Brunszwik (n. Braunschweig), m., RFN
- księstwo 155
- książę 182, 284
- Brus zob. Prusowie
- Bruzi zob. Prusowie
- Brytański język zob. celtycki język
- Brześć Kujawski, m. 255, 344, 345, 347
- kanonik 435
- traktat 376, 377, 386, 393, 395, 397, 403, 407
- wojewoda 403
- Buda, m. stoł., Węgry 369
- Bug, rz., pr. d. Wisły 130
- Bukowo, k. Sławna
- klasztor 249
- bułgarski zakątek zob. Bolgar-szég
- Bułgarzy (ludy turkские) 45, por. Awarowie
- Burgundia, kraina, Francja 104, 110, 280, 355, por. Alzacja-Burgundia
- Burgundowie 41
- Bursa zob. Borsia
- Bursztynowa Wyspa zob. Glaesaria
- Burzenland zob. Borsia
- Busamara, Włochy 103
- Byczyna 426 (por. Konrad Bitschin)
- Bydgoszcz, m., 330, 363, 389, 473, 489
- piwo 389
- starosta 403
- Bysław, k. Tucholi 252
- Bystrzec, gród k. Kwidzyna 82
- Bytom, m. 492
- Bytowskie 269
- Bytów, m. 320, 323, 409, 410, 412, 414, 415
- prokuratoria 267, 269
- zamek 420
- ziemia 269, 270
- Castiglione d'Arezzo, Włochy 105
- Cekcyn, k. Tucholi 252
- Ceków, k. Kalisza 87
- Celna Wyspa zob. Wenecja
- Celtowie 36, por. Praceltowie
- język (brytański) 42
- Ceprano, Włochy 137
- Cerekwica (ob. Cerkwica), k. Sepólna 410
- przywilej 410
- Champagne zob. Szampania
- Cheb (dawn. Eger), m., Czechy, Czechosłowacja 109
- Chełmiencia, struga, pr. d. Wisły 91
- Chełmno (dawn. Colmen, n. Kulm), m. 88, 89, 120, 126, 127, 140, 143, 144, 146, 158, 172, 175, 176, 193, 196—200, 202, 206, 234, 236, 243, 321, 323, 326,

- 333, 397, 398, 412, 419, 425, 430, 431, 462, 464, 533, 544
- biskupi 90, 148, 150, 152, 171, 194, 235, 265, 289, 299, 319, 381, 431, 462, 463
- biskupstwo 89, 165, 170, 269, 278, 301, 305, 416
- denary (pruskie) 206, 207, 303
- diecezja 129, 169, 170, 267, 344, 352
- dobra 120
- gród 89
- kapituła 170, 265, 319, 426, 427, 431, 550
- klasztory 226, 227, 235
- kodeks dyplomatyczny 538
- komturowie 172, 202, 204
- — krajowy 204
- komturstwo 204, 205
- kościoły 235, 236
- łany 280, 297, 299, 300
- miasta 199, 200, 207
- pieniądz 176
- pisarz miejski 436
- prawo 157, 175, 176, 195, 197, 198, 209, 211, 277, 279, 295—298, 303—308, 310, 312—314, 317, 319, 322, 384, 387, 390, 401, 406, 448, 456, 458, 501, 533
- — chłopci 299, 457, 458
- — wsie 295, 297, 299, 300, 307, 308, 311, 312
- przywilej 175, 209, 397, 533
- rycerstwo 279, 397, 398, 402
- sąd wyższy 176
- studium generale sprawa 431, 433, 502, 551
- szkoła 430
- szlachta 504
- szpital 215
- województwo 438, 441, 462, 464, 474
- ziemia 5, 11—15, 23, 25—29, 33, 41, 47, 49, 51, 53, 62, 82, 83, 88—90, 92, 95, 117—127, 129, 132, 134, 136, 139, 140, 143, 146, 155, 158, 164, 165, 171—176, 180—183, 187, 189—196, 198, 199, 201, 203—208, 210, 211, 226, 229—231, 234—236, 239—241, 261, 264, 265, 267, 269, 271, 274, 279, 286, 288, 289, 292, 293, 297, 299, 301, 303—306, 308, 309, 318—320, 322, 323, 337, 338, 340, 341, 344—352, 358, 367—370, 372—374, 376, 377, 381, 382, 386, 388, 396, 402, 404, 410, 412—416, 418, 419, 423, 430, 433, 434, 449, 500, 504, 523, 525, 528, 530—532, 534—536, 540, 541, 551
- — biskup 169
- — chorągwie 365
- — diecezja 169
- — komtur 202, 255
- — komturstwo 204
- — miasta 398, 423, 430
- — rycerstwo 340, 341, 388, 398, 404
- Chełmno Stare zob. Starogród Chełmiński
- Chełmża, m., k. Torunia 169, 194, 265, 267, 286
- katedra 235, 236
- kościół Św. Mikołaja 236
- szkoła katedralna 429
- Chesinos, rz. niezident., (może Niemen?) 93
- Chojnice (n. Konitz), m. 290, 317, 320, 321, 326, 376, 401, 404, 409, 410, 414, 473 474
- Choszczno (n. Arnswalde), m. 392, 393
- Christburg zob. Dzierżgoń
- Chronos, rz. niezident., (może Pasłęka?) 43
- Ciechanów, m.
- region 450
- Colmen zob. Chełmno
- Colmensis terra zob. Chełmno ziemia
- Córdoba zob. Kordoba
- Cortona, Włochy 105
- Crac de Chevaliers, zamek, Syria 106
- Crasim zob. Krasima ziemia
- Cresmen zob. Krasima ziemia
- Cylicja, kraina, Azja Mniejsza 106
- Cymbryjski Półwysep zob. Jutlandzki Półwysep
- Cynty (n. Zinten, ob. Kornowo), obw. Kaliningrad ZSRR 319, 471
- Cypr, wyspa 106
- Czarna Hańcza, rz., l. d. Niemna 33, 34, 52, 67
- Czane (dawn. Hamersztyn, np. Hammerstein), m., k. Człuchowa 291, 320
- Czarne Morze 21, 38, 41, 45, 57, 329
- — handel 501
- — kraje 349
- — strefa 355, 469, 470
- Czechosłowacja 21
- domy Zakonu 513

- Czechy 24, 84, 111, 151, 152, 253, 257,
 259, 260, 263, 322, 343, 355, 364, 372,
 373, 376, 406, 409, 414, 415, 436, 444,
 462, 463, 465, 469, 511, 522, 523
 — baliwaty 108, 109, 111
 — grosze 368
 — husyci zob. taboryci
 — kronikarstwo 151, 366
 — król 151, 152, 156, 160, 182, 231, 243,
 248, 251, 252, 347, 355, 364, 413, 467
 — Królestwo 260
 książę 151
 — prowincja franciszkańska 227
 — rycerstwo 151
 — sztuka 425
 — taboryci 375, 376, 393
 — tron 343, 372, 463, 469
 — władca 348
 — zaciężni 347, 411, 413, 471
 Czerwińsk nad Wisłą, k. Płońsk 364,
 372
 Czesi 252, 253
 Człuchów (n. Schlochau), m. 290, 320
 — komturstwo 267, 290, 291, 303, 320,
 383, 536
 Człuchowskie 290, 292—295, 304, 320—
 —323, 384, 412
 Czudzkie jez. zob. Pejpus jez.
- Dahnsdorf, Turynia 109
 Dainawa zob. Dainowa
 Dainowa ziemia, Jaćwięż 53
 Dajnowie 54
 Dania 21, 46, 55, 57, 94, 130—132, 260,
 329, 356, 361, 362, 409, 411, 469, 472,
 488, 500, 507, 526
 — feudalowie 131
 — król 130, 137, 361, 372, 488
 — możnowładztwo 361
 — posiłki 483
 — władca 488
 — wojska 362
 — zaciężni 473
 Dann, Lotarynia 110
 Darłowo, m.
 — ziemia 254
 Darmstadt, m., Hesja RFN 514, 636
 Dauga, rz. 153
 Daugava zob. Dźwina
 Daugavpils zob. Dynaburg
- Dąbki, k. Wyrzyska 375
 Dąbrowa, k. Pieniężna 313
 Dąbrówno (n. Gilgenburg), m. ob. wieś,
 k. Ostródy 289, 318, 364, 471
 — region 450
 Debrzno (dawn. Frydłąd, n. Preussisch
 Friedland), m., k. Człuchowa 289, 290,
 320
 Dejma, rz., pr. ramię Pregoty 453, 460
 Deutsch Eylau zob. Ilawa
 Deutscheshaus zob. Jerozolima szpital
 niemiecki
 Deutsches Reich zob. Rzesza
 Deutschmeister zob. Niemcy — mistrz
 krajowy
 Diament (Dyjament, Dynmund, n. Dü-
 namünde), klasztor, Łot. SRR 342,
 435
 Diepenau zob. Tychnowy
 Dieren, Nadrenia, RFN 110
 Dirschau zob. Tczew
 Dniepr, rz. 36, 357, por. Podnieprze
 — dorzecze 35, 36, 39
 Doben, gr., Żmudź, Lit. SRR 179
 Doberan, m., Meklemburgia, NRD
 — cystersi 243, 423
 Dobrze Miasto (n. Guttstadt), m., k.
 Lidzbarka Warmińskiego 289, 319, 473
 — — kościół 424
 Dobrin zob. Dobrzyń
 Dobrów, k. Koła 86, 87
 Dobrzyń nad Wisłą (n. Dobrin), m., k.
 Lipna 91, 129, 133, 136, 159
 — szlachta 388
 — rycerze 531
 — ziemia 11, 91, 129, 270, 271, 292, 346,
 348—350, 360, 361, 363, 368, 375, 386
 Dolna Równina zob. Równina Dolna
 Dolna Saksonia, kraina RFN 91, 195,
 275, 322
 Dolne Łużyce, kraina, NRD 436
 Dolne Prusy 319, 322, 410, 412, 413, 438,
 460, 471
 — — konwenty 397, 399
 — — miasta 323
 — — rycerstwo 399, 412
 — — szlachta 458
 Dolny Śląsk zob. Śląsk Dolny
 Domnitzsch, Turynia, NRD 109
 Domnowo (n. Domnau), m., obw. Ka-
 liningrad ZSRR 319, 471

- Donauwörth, Bawaria, RFN 109
 Dorpat (est. Tartu), m., Est. SRR 180
 Drage zob. Drawa
 Drahim zob. Stare Drawsko
 Dramburg zob. Drawsko
 Drausen See zob. Družno jez.
 Drawa (Drawis), nazwa miejscowa 52
 Drawa (n. Drage), rz., pr. d. Noteci 46
 Drawis zob. Drawa
 Drawsko (n. Dramburg), m. 271
 Drawsko Stare zob. Stare Drawsko
 Drengfurth zob. Srokowo
 Drezdenko nad Notecią (n. Driesen), m.,
 k. Strzelec Krajeńskich 363, 370, 407,
 408
 -- zamek 393
 Driesen zob. Drezdenko
 Drohiczyn nad Bugiem 130
 Druso zob. Družno jez.
 Družno (Truso, Druso, n. Drausen See),
 jez., k. Elbląga 32, 80, 86, 141
 Družba zob. Alembork
 Drweca, rz., pr. d. Wisły 34, 44, 47, 83,
 89, 252, 271, 288, 289, 347, 364, 370, 373,
 441
 -- Górna 67, 267
 -- źródła 49, 82
 Dryfort zob. Srokowo
 Dubissa, rz., pr. d. Niemna 357, 358
 Dulo-kaym, nazwa miejscowa 66
 Dunaj, rz. 50, 109, 115, 260
 Duńczycy 50, 55, 88, 93, 130, 361
 Durba, rz., d. Bałtyku 179
 Durba, Łot. SRR 179, 180, 185
 Dünamünde zob. Diament
 Dybów zob. Nieszawa
 Dyjament zob. Diament
 Dylewska Góra 33
 Dynaburg (Łot. Daugavpils), m., Łot.
 SRR 186
 Dynamund zob. Diament
 Działdowo (n. Soldau), m., 289, 293, 318,
 364, 422, 472
 -- zamek 419
 Działdowskie 293
 Dzierzgoń (dawn. Kiszpork, n. Christ-
 burg), m., k. Sztumu 141, 146, 173, 187,
 197—199
 -- gród 232
 -- komtur 274, 288
 -- komturstwo 173, 174, 192, 205, 265,
 289, 296, 311, 318, 536, 541
 -- konwent 202
 -- pokój (1249 r.) 28, 64, 66, 147, 173,
 192, 211, 212, 218
 -- region 398
 Dzierzgoń (Sirgune, n. Sorge), rz., d. jez.
 Družno 140, 143, 159
 Dzikie Pola 71
 Dźwina (Łot. Daugava), rz. 132, 186, 500,
 508
 -- dorzecze 132
 Eger zob. Cheb
 Egipcjanie 106
 Egipt 89, 155
 -- sułtan 166
 Elbe zob. Łaba
 Elbing zob. Elbląg
 Elbląg (n. Elbing), m. 14, 57, 82, 86, 129,
 141, 144, 146, 152, 158, 173, 180, 196—
 200, 202, 206, 214, 229, 232, 248, 258,
 267, 273, 293, 309, 316, 321, 323—329,
 335, 367, 370, 380, 388, 407, 412, 413,
 415, 422, 425, 430, 433, 460, 471, 473,
 474, 501, 503, 533, 537, 543, 544, 552
 -- dominikanie 14, 226, 235
 -- gród 232
 -- komtur 274, 288
 -- komturstwo 173, 174, 208, 265, 296,
 311, 318
 -- konwent 202
 -- kościoły 235, 425
 -- Księga 211, 309
 -- mennica 282, 494
 -- Nowe Miasto 320, 323, 325
 -- okręg 304, 398, 473
 -- słownik 528
 -- Stare Miasto 321—325
 -- statki 413
 -- synod 381
 -- szpital 214, 215
 -- zamek 404, 426
 -- zjazd 398
 -- złotnicy 426
 Elbląg, rz., d. Bałtyku 441
 Elbląska Wisła zob. Wisła Elbląska
 -- Wysoczyzna 32
 Elida, kraina, Grecja 105
 Ellingen, Frankonia, RFN 109, 511

- Elmsburg, NRD 109
- Elk (n. Lyck), m., 85, 374, 387, 449
- region 449
- zamek 387
- ziemia 33
- Elk, rz., pr. d. Biebrzy 34
- Erfurt, m. 481
- uniwersytet 478
- Erimantos, rz. w Grecji 105
- Ermland zob. Warmia
- Estiowie zob. Estowie
- Est-Mere zob. Estyjskie Morze
- Estonia 89, 93, 130—132, 217, 260, 353, 507, 516
- biskupi 93, 94, 131
- ludność 500, 506
- plemiona 9
- piraci 73
- rycerstwo 508
- Estonńczycy (Viro, Tutejsi, Krajanie, Wirowie) 35, 38, 178
- Estowie (Aestii, Aestiorum gentes, Aistowie, Estiowie, Osiowie, Ostiowie), 42, 44, 45, 49—51, 55, 59, 82, 93
- kraj zob. Witland
- Estyjska (pruska) ludność 46
- Estyjskie Morze (Est-Mere) 50, por. Zalew Wiślany i Bałtyk
- Etsch zob. Adyga
- Europa 10, 17, 45, 93, 149, 213, 261, 273, 342, 354, 356, 359, 366, 370, 372, 399, 416, 436, 498, 547, 551
- dwory 511
- kraje 354
- państwa 25
- północna 137, 354, 363
- północno-wschodnia 149, 356
- środkowa 19, 24, 30, 45, 46, 50, 73, 92, 98, 107, 123, 137, 141, 149, 180, 260, 280, 355, 356, 499
- — baliwaty 154
- — kraje 103, 327, 354, 498
- środkowo-wschodnia 24, 57, 266, 363
- Zachodnia 26, 28, 45, 50, 55, 57, 74, 96, 98, 123, 273, 279, 280, 283, 328, 329, 331, 343, 355, 359, 366, 382, 389, 437, 500
- — kraje 327, 328, 330, 354
- — komturstwa 171
- — rycerstwo 156, 285, 357, 420
- Falkenburg zob. Złocieniec
- Figares (ob. Higares), k. Toledo, Hiszpania 104
- Finlandia 272
- Finnowie 43
- Finowie 61
- Fińskie plemiona 35, 40
- Fischhausen zob. Rybaki
- flamandzki zob. Flandria
- Flandria 325, 328, 330—332, 336, 389, 420, 422, 460
- miasta 328
- łany 175, 176, 193
- prawo 175, 177, 210
- rynki 324, 331
- sukno 331, 336, 389
- włóki zob. łany
- Flörscheim, k. Moguncji, Nadrenia-Palatynat, RFN 110
- Francja 21, 57, 104, 280, 325, 329, 354, 355, 460, 488, 511
- król 342, 491
- kronikarstwo 366
- pogranicze 275
- rycerstwo 97, 280
- władcy 354
- Zakon 103, 222
- Franconia zob. Frankonia
- Frankfurt-Sachsenhausen, RFN 514
- Frankonia (Franconia) 57, 109, 110, 229, 275, 444, 508
- baliwat 110, 155, 510, 512
- Frauenburg zob. Frombork
- Freystadt zob. Kisielice
- Freie zob. Prusy — wolni
- Friesach zob. Fryzak
- Frombork (n. Frauenburg), m., k. Braniewa 170, 196, 198, 229, 322, 464
- katedra 420, 424, 425
- Frydłąd (n. Preussisch Friedland, ob. Prawdinsk), m., obw. Kaliningrad ZSRR 319
- Frydłąd zob. Debrzno
- Fryzak, (n. Friesach), Karyntia, Austria — baliwat 111
- Fryzja, kraina 57
- Galindia, ziemia, Prusy 52, 54, 67, 83, 150, 174, 291, 310

- „królowie” 79
- Galindowie 43, 49, 51, 54, 55, 67, 79
- Garb Lubawski 33
- Gardega zob. Jardega
- Gardeja (Garnsee), m. ob. wieś, k. Kwidzyna 318
- Garnsee zob. Gardeja
- Gąsawa, k. Gniezna 135
- Germański Ocean 50
- Getynga (n. Göttingen), m., Dolna Saksonia, RFN 521
- Gdańsk (n. Danzig), m., 63, 73, 125, 141, 144, 148, 238, 245, 247, 249, 252, 253, 255—258, 272, 273, 298, 316, 317, 322—327, 329, 330, 333—337, 339, 342, 352, 367, 376, 388, 389, 394, 402, 403, 405, 406, 409, 411—413, 421, 423, 425, 430, 435, 460, 463, 464, 470, 473, 488, 490, 501, 503, 504, 537, 543, 544, 552
- Archiwum 536
- browarnicy 328, 333
- brygidki 428
- dominikanie 226
- Główne Miasto (n. Rechtstadt) 319, 321, 325—327, 369, 537
- — — rada 333
- — — ratusz 422
- gród 255
- handel 543
- kancelaria 437
- kaprowie 411, 412
- karmelici 428
- komtur 274, 394
- komturstwo 265, 267, 270, 306, 308
- kościół NMP 488
- kronikarstwo 436, 539
- książę 82, 90, 133, 140, 143, 148, 149, 250, 524
- księstwo 80, 82, 227, 243, 248—251, 254, 270
- kupcy 331, 389, 411, 437
- mennica 282, 283, 406
- mieszczanie 255, 256, 485
- Młode Miasto (n. Jungstadt) 320, 325, 326
- Osiek (n. Hakelwerk) 323, 326, 334
- płatnerz 432
- port 146, 258, 389, 460
- rada 333, 369, 389
- region 292, 293, 303, 307
- rzemiosło 325, 333, 389, 411, 460
- sekretarz 436, 437
- Stare Miasto 320, 325, 326, 421
- statki 389, 413, 472
- wojewoda 251, 253, 254
- wojska 412—414
- zamek 394, 404
- ziemia 244, 245
- złotnictwo 336
- Gdańska Nizina 290
- Gdańska (Wenedzka) Zatoka 43
- Gdańskie Pomorze zob. Pomorze Gdańskie
- Gdańsko-sławieńskie księstwo, 248, 257
- Gdańszczanie 460
- Gdynia, m. 63
- Gela, m., Sycylia, Włochy 103
- Georgenburg zob. Jurbork
- Gepidowie 38, 41, 43, 44, 49
- skandynawscy 21
- państwo 41
- Gerdaun zob. Gierdawy
- Germania 14, 18, 41, 42, 50
- ludy 45, 46
- plemiona 38, 41, 44
- wybrzeże 41
- ziemia 21
- Germanie 21, 36, 43, por. Pragermanie, Teutoni
- Getwezja zob. Jaćwięż
- Giełdoń, jez., k. Chojnic 47
- Gierdawy (n. Gerdaun, ob. Żeleznodoroznyj), m., obw. Kaliningrad ZSRR 289, 291, 319, 454
- region 205, 295, 304, 454
- Gilgenburg zob. Dąbrówno
- Giżycko (dawn. Lec, n. Lötzen), m., 237, 387
- (lecka) prokuratoria 449
- region 387, 457
- Glaesaria (Wyspa Bursztynowa), wyspa na Bałtyku 42
- Głogów, m.
- książęta 251, 253, 263
- Gmewo zob. Gniew
- Gniew (dawn. Gwemo, n. Mewe), m., k. Tczewa 47, 57, 247, 248, 252, 408, 413, 414
- komturstwo 265, 267
- region 248, 294
- twierdza 410
- ziemia (Wańska ziemia, Wansca ter-

- ra, Wąska ziemia) 47, 243, 245, 247
 Gniezno, m. 84, 118, 135, 251, 252
 — arcybiskupstwo 171, 352
 — arcybiskupi 85, 86, 123, 171, 269, 344, 416, 426
 — Drzwi 85
 — katedra 426
 Gobrowo, jez. na Pomorzu Gdańskim 47
 Goci 14, 21, 38, 41, 43
 — język 71
 — państwo 41
 Goldingen zob. Goldynga
 Goldynga (n. Goldingen, łot. Kultiga), Łot. SRR 179
 Gołędowie (Goljad-) 52, 54
 Gołędź ruska, ziemia, 54
 Goljad- zob. Gołędowie
 Golub, m., ob. cz. Golubia-Dobrzynia 194, 412
 — komturstwo 205, 265
 — zamek 373
 Golubskie Jezioro, k. Kartuz 255
 Góra Królewska zob. Królewiec
 Górne Prusy 438, 441, 450, 471
 Górne Węgry zob. Słowacja
 Górowo Iławieckie (n. Landsberg), m., k. Bartoszyce 289, 319
 Górowskie Wzniesienie 32
 Gorzędziej, k. Tczewa 247
 — gród 242
 Gorzów (n. Landsberg), m., 375, 408
 — zamek 393, 407
 Goslar, m., Dolna Saksonia, RFN 109
 Gotlandia, wyspa na Bałtyku, Szwecja 93, 137, 272, 353, 354, 361, 362, 421, 502, 548
 — dominikanie 227
 Göttingen zob. Getynga
 Grabie, k. Aleksandrowa Kuj. 256, 257, 370
 Grabiny, k. Gdańska
 — wójtostwo 267
 Graudenz zob. Grudziądz
 Graz, m., Austria 111
 Grecja 103, 105
 — język 480
 — (Achai) mistrz krajowy zob. Achaja
 Greifswald zob. Gryfia
 Griefstedt, NRD 109
 Grodno, m., Białoruska SRR 183, 186, 187
 Gross Sontag, Austria 111
 Gross Tuchen zob. Tuchomie
 Grosse Wildnis zob. Wielka Puszcza
 Grudziądz (n. Graudenz), m. 47, 57, 144, 335, 369, 425
 — komturstwo 204, 265, 267
 — kościół Św. Mikołaja 236
 — region 308
 Grunwald (n. Grünfelde), k. Ostródy 364, 370
 — bitwa (Tannenberg) 5, 13, 18, 20, 22, 24, 28, 336, 337, 363—368, 370, 386, 388, 426, 436, 499, 503, 539, 547
 Grünfelde zob. Grunwald
 Gruta, k. Grudziądza 83
 Gryfia (n. Greifswald), m., NRD
 — uniwersytet 551
 Gurfa, Włochy 103
 Guttstadt zob. Dobrze Miasto
 Gwardiejsk zob. Tapiawa
 Gytonowie zob. Goci
- Hajfa**, m., Izrael 106
 Hakelwerk zob. Gdańsk — Osiek
 Halicz, Ukr. SRR
 — książę 150, por. włodziemiersko-halićkie księstwo
 Halle, m., Saksonia, NRD 15, 109, 135
 Hamburg, m., RFN
 — mieszczanie 93, 259
 Hamersztyn zob. Czarne
 Hammerstein zob. Czarne
 Hanc zob. Sambia
 Hanza (Związek Miast Hanzeatyckich) 200, 229, 286, 287, 321, 324—326, 328, 329, 332, 356, 361, 389, 391, 398, 460, 544
 — handel 328
 — kupiectwo 283
 — miasta 209, 236, 392, 414, 437
 Hańcza rz. zob. Czarna Hańcza
 Haria, ziemia, Estonia 131
 Harunia, gród w Armenii 106
 Havel zob. Hawela
 Hawela (Habela, n. Havel), rz., d. Łaby 31
 Heide zob. Wielka Puszcza

Heidelberg, m., Badenia-Wirtembergia
RFN
— uniwersytet 478
Heiligenbeil zob. Świętomiejsc
Heilsberg zob. Lidzbark Warmiński
Heimerzheim, k. Koblencji RFN 110
Hel, m. 57, 320, 322
Heldenburg, gr., Siedmiogród, Rumunia
114
Herulowie 41, 45
Hesa, kraina, RFN 236, 275
— baliwat 509
— landgrafowie 510
Higares zob. Figares
Hirowie 42
Hiszpania 57, 92, 103, 104, 222, 234, 468
— rycerstwo 97
Hobola zob. Hawela
Hohenstein zob. Olsztynek
Holandia 100, 101, 388, 460
— baliwat 110
— handel 389
— hrabia 101
— kupcy 339, 399, 460, por. angielsko-
— holenderskie kupiectwo
— ludność 191
— statki 460
Holendrzy 327, 329, 461, 504
Holsztyn 137, 322
Homorod, rz., d. Olt w Siedmiogrodzie
114
Horneck nad Neckarem, m., Badenia-
— Wirtembergia, RFN 110, 508
Horodło, k. Hrubieszowa
— unia 370
Hostěradice (n. Hosterlitz), Czechy,
Czechosłowacja 111
Hosterlitz zob. Hostěradice
Ikaskole zob. Uexküll
Iława (n. Deutsch Eylau), m. 288, 411,
422, 471, 474
— powiat 65
— region 483
Iława Pruska zob. Iławka
Iławka (Iława Pruska, n. Preussisch
Eylau, ob. Bagrationowski), obw. Ka-
— liningrad ZSRR 319, 471
Imienie, jez. na Pomorzu Gdańskim 47
Indoeuropejczycy 36, 38, 39

Inflantczycy 187, 368
Infanty 9, 10, 17, 35, 93—95, 107, 123,
129—133, 136, 137, 141, 147, 153—155,
166, 170, 178—180, 185—187, 200, 216,
217, 222, 223, 230, 237, 261, 262, 278,
342, 356, 361, 367, 374, 379, 380, 397,
411, 431, 442, 459, 460, 487, 488, 498—
—500, 507, 508, 510, 511, 513, 517, 518,
520, 522, 529, 532, 540, 549
— arcybiskup 148
— arcybiskupstwo 169
— biskupstwa 353
— cystersi 435
— dostojnicy 377
— gałąź Zakonu 178, 180, 186, 222, 230,
363, 367, 375, 409, 442, 462, 463, 469,
499, 506—508, 532
— kodeks dyplomatyczny 538
— komtur krajowy 154
— konwenty 442
— misja (liwońska) 93, 261
— mistrz krajowy 132, 168, 178, 186,
223, 264, 274, 376, 377, 475, 487
— oddziały 357, 367, 377, 409, 472
— państwo biskupie 93
— — krzyżackie 93, 103, 186, 271, 353,
354, 357, 374, 380, 507, 522
— sekularyzacja 508
— związek stanowy 397
Ingemarsheim, prawdopodobnie In-
gersheim, k. Colmar, Alzacja, Francja
110
Ingersheim zob. Ingemarsheim
Inowrocław, m. 120, 348
— książę 250
— proces 344, 345
— starosta 403
Instenburg zob. Wystruć
Isola della Doana zob. Wenecja
Italia 137, 508, 514, por. Włochy
— domy Zakonu 513
Italo-Wenetowie 36
Jabłowo, k. Starogardu Gdańskiego 247
Jaćwiegowie 10, 43, 49, 52, 54, 78, 79,
84, 85, 169, 181—183, 186, 188, 190,
por. Sudowowie
— ziemie 80, 150, 237
jaćwiński zob. Jaćwiż
Jaćwiż (jaćwiński) 53, 67, 73, 83—85,

- 148—150, 174, 183, 184, 187, 219, 370, 373
- biskup 149, 152
- dialekt 60
- ludność 26, 150, 190, 535
- plemiona 60, 80, 85, 183, 189
- wielmoże 535
- właściwa 26
- wojskowość 185
- ziemie 51, 73, 79, 151, 182, 183, 219, 358, 360, 368, 374
- Jaćwieskie Pojezierze zob. Pojezierze Jaćwieskie
- Jańsbork zob. Pisz
- Jardega (dawn. Gardęga), rz., pr. d. Osy 82
- Jarocin, m. w Wielkopolsce 434
- Jasieniec, k. Świecia nad Wisłą 376
- Jastarnia, m. na Półwyspie Helskim 57
- Jega (Jegrznia), rz., dawn. d. rz. Elk, pr. d. Biebrzy 374
- Jegrznia zob. Jega
- Jerosolimitana civitas zob. Jerozolima
- Jerozolima, Izrael m. 9, 93, 96, 102, 106, 162, 166, 213
- dom zakonników niemieckich 101
- Grób Chrystusa 9, 214, 217
- — — świątynia 97
- kościół NMP 102
- — Św. Jana 97
- król 97, 101, 106
- Królestwo 96, 97, 106, 498
- patriarcha 98, 102
- Sion 100
- szpital niemiecki NMP 9, 99—101, 106, 107, 164
- świątynia (Templum) 97
- zakon św. Jana 99
- Jerusalem zob. Jerozolima
- Jersike, Łot. SRR
- książęta 131
- Jerwa, ziemia, Estonia 131
- Jeziorany (n. Seeburg), m., k. Biskupca Reszelskiego 289, 319, 464
- Jezioro, k. Giżycka 237
- Johannisburg zob. Pisz
- Jugosławia
- domy Zakonu 513
- Jungstadt zob. Gdańsk — Młode Miasto
- Junigede, gr., Żmudź, Lit. SRR 187
- Jurbarkas zob. Jurbork
- Jurbork (n. Georgenburg, ob. Jurbar-kas), m., Lit. SRR 179
- Jutlandzki Półwysep 31, 42
- Jülich, RFN
- hrabia 180
- Kabekaym, nazwa miejscowa 70
- Kabelauke, nazwa miejscowa 70
- Kalajny, gr., Żmudź, Lit. SRR 186
- Kalamata, baronia w Romanii, Grecja 105
- Kalisz, m. 87, 251, 347, 393
- pokój 14, 24, 317, 349—353, 358, 361
- Kalmar, m., Szwecja
- unia 10, 25, 356, 361, 362
- Kalocsa, m., Węgry
- arcybiskup 112
- Kamienica, struga, pr. d. Wisły 91
- Kamień Krajeński, m.
- archidiakoniat 269
- Kamień Pomorski, m.
- biskup 255
- diecezja 269
- Kamswik, gr. Nadrowów, k. Wystrucia, obw. Kaliningrad ZSRR 182, 183
- Kantyla, k. Brodnicy 83
- Karbonowie zob. Kuronowie
- Karkhus, gr., k. Rygi, Łot. SRR 187
- Karpaty, góry 50
- Karszowia, ziemia, Żmudź 187
- Kartowo, jez. na Pomorzu Gdańskim 47
- Kartuzy, m. 255
- klasztor 294, 428
- powiat 47
- Kastylija, królestwo, Hiszpania 103
- Kaszubi 31, 47
- Kaszuby 62, 75, 294, 306, 307, 315
- język 46, 62, 63
- ludność 46, 222, 323, 473
- „smętek” 20
- wsie 323
- ziemia 222
- Kaszubszczyzna 46, 62
- Kašoni (Kašučiū), jez., Lit. SRR 62
- Kašučiū zob. Kašoni
- Kaymelauken, nazwa miejscowa 70
- Kaymino, nazwa miejscowa 70
- Kaymiten, nazwa miejscowa 70
- Kernawé zob. Kiernów

- Kępno 248
 — układ 249, 263
 Kętrzyn (dawn. Rastembork, n. Rastenburg), m. 237, 289, 291, 319, 472
 — powiat 68
 — region 457
 Kiernów (lit. Kernawé) nad Wilią, m., Lit. SRR 186
 Kiów, m. Ukr. SRR 57
 kirsnowska ziemia 183
 Kisielice (n. Freystadt), m. ob. wieś, k. Hawy 318
 Kiszporok zob. Dzierżgoń
 Klaipeda zob. Kłajpeda
 Klasztorzek, k. Kwidzyna 319
 Klawodia, Cypr 106
 Kłajpeda (n. Memel, lit. Klaipeda), m., Lit. SRR 32, 153, 160, 173, 178, 179, 200, 264, 291, 319, 322, 369, 453, 461
 — komturstwo 205, 265, 438, 453
 — region 453, 541
 Kneiphof zob. Knipawa
 Knipawa (n. Kneiphof), m., cz. Królewca 320, 321, 330, 459, 464, 492
 Koblenca (n. Koblenz), m., Nadrenia-Palatynat, RFN 109, 110
 — baliwat 110, 487, 508, 510, 512
 Koblenz zob. Koblenca
 Kociewie 46, 47, 49, 62
 — gwara 62
 — język 47
 — ludność 47
 Kolonia (n. Köln), m., Nadrenia-Pn.-Westfalia, RFN 110, 324, 510
 — dom spokojnej starości Köln-Brück 514
 — denar 206, 303
 — pieniądz 176
 — uniwersytet 478
 Kołodzieje, k. Prabut 82
 Konitz zob. Chojnice
 Konstancja (n. Konstanz), m., Badenia-Wirtembergia, RFN 371
 — sobór 13, 27, 369, 370, 379, 394
 Konstanz zob. Konstancja
 Kordoba (hiszp. Córdoba, Kordowa), m., Hiszpania 234
 Kordowa zob. Kordoba
 Korniewo zob. Cynty
 Korona. Polska zob. Polska
 Korone, Grecja 105
 Koronowo, m., k. Bydgoszczy 368
 Kostrzyń, m., k. Gorzowa
 — zamek 393
 Kościerzyna (n. Berent), m., 308, 320, 323
 — region 313
 — powiat 47
 — ziemia (Pirsna) 247
 Kowalewo (n. Schönsee), m., k. Torunia
 — komturstwo 204, 265
 Kowalowy Ostrów, k. Świecia nad Wiśłą 143, 146
 Kowno, m., Lit. SRR
 — kantor pruski 460
 Kölln nad Sprewą, NRD 407
 Köln zob. Kolonia
 Köln-Brück zob. Kolonia
 Königsberg zob. Królewiec
 Kraina Wielkich Jezior 33, por. Wielkie Jeziora Mazurskie
 Krajanie zob. Etończycy
 Krajna, ziemia, Wielkopolska 47, 49, 363, 379, 386
 Kraków, m. 135, 140, 330, 351, 359, 389, 402—405, 407, 470, 471, 481, 488, 490, 492
 — Akademia 370, 414, 430, 431, 478, 479, 539, 551
 — — rektor 371
 — biskup 257, 377, 403
 — hasło bojowe w czasie tumultu w Gdańsku w 1363 r. 334
 — kasztelan 376
 — książę 76, 91, 140, 150, 245
 — księstwo 135
 — kupcy 330, 389
 — mieszczanie 329, 330
 — pomnik Władysława Jagiełły 20
 — prawo składu 329
 — rocznik Kapituły 140
 — rynek 492
 — Sukiennice 492
 — traktat (1525) 492—497, 505, 507, 509, 550
 Krasima (Kresmień, Cresmen, Crasi-ana), ziemia, Sudowia 79, 183
 Kresmień zob. Krasima
 Kreta, wyspa na Morzu Śródziemnym, Grecja
 — arcybiskup 414

- Kreuzburg, gr., Siedmiogród, Rumunia 114, 115, 117
- Kreuzburg zob. Krzyżpork
- Krewo, m., Białoruska SRR 358, 359
- Królestwo Czeskie zob. Czechy
- Królestwo Niemieckie zob. Niemcy
- Królestwo Polskie zob. Polska
- Królestwo Węgier zob. Węgry
- Królewiec (pierwotnie Tuwangste, Twangeste, Mons Regale, n. Königsberg, ob. Kaliningrad), m., ZSRR 118, 151, 153, 158, 160, 173, 178—181, 194, 196—200, 206, 302, 320, 326, 330, 407, 410—412, 447, 456, 458—461, 470, 472, 477—483, 485, 487, 494, 537, 544
- Archiwum 519, 521, 536
- drukarnia 485
- dwór w. mistrzów 476—482
- gród 232
- handel 460
- katedra 485
- Knipawa zob. Knipawa
- komtur, 187, 225, 274, 319, 440
- komturstwo 173, 174, 205, 265, 289, 302, 438, 454
- konwent 477
- kroniki 539
- kupcy 460, 461
- Lipnik zob. Lipnik
- mieszczaństwo 480, 481
- okręg wojskowy (Orte) 441
- port 460, 461
- pospólstwo 486
- rada 483, 485, 486
- rezydencja w mistrza 411, 439, 476
- — w. komtura i w. marszałka 440
- rzemiosło 460
- sąd apelacyjny (Quatembergericht) 477
- Stare Miasto 459, 481, 485, 486, 492
- szafarz 331
- szkoła katedralna 429
- szpital 215
- zamek 494
- Kronstadt (Braszov, Braszów, ob. Bras-su), m., Siedmiogród, Rumunia 113
- Kruki, os. niezlokalizowana w Natangii 147
- Kruszwica, m., k. Inowrocławia 531
- przywilej 22, 126, 127, 174, 500, 531
- Kryłowo zob. Nordenbork
- Krzyżpork (n. Kreuzburg, ob. Ślasko-je), m., obw. Kaliningrad ZSRR 160, 319
- Kudzin, gród nad Wisłą 82
- Kujawianie 31, 238, 251, 253
- Kujawy 40, 47, 83, 200, 251, 253, 270, 271, 283, 292, 340, 342, 344—350, 360, 361, 363, 367, 368, 370, 375, 386, 388, 389, 402, 410, 523
- biskup 242, 254
- dzielnica 252
- książęta 140, 143, 144, 150, 194, 242, 245, 250, 252, 253, 256, 271, 534
- księżna 247
- miasta 388
- narzecze 47
- posiadłości Zakonu 370, 374
- urzędnicy ziemscy 410
- wielmoże 135
- Kuldiga zob. Goldynga
- Kulm zob. Chełmno
- Kulmer Handfeste zob. Chełmiński Przywilej
- Kumanowie (Połowcy) 112, 115
- Kumańska ziemia 115, 117
- Kurische Nehrung zob. Kurońska Mierzeja
- Kurlandia, kraina, w Łot. SRR 158, 205
- biskupstwo 508
- książę 508
- Kuronie, kraina 131, 132
- grupa językowa 60
- ludność 179, 180, 453
- Kuronowie 43
- Kurońska Mierzeja (n. Kurische Nehrung) 31
- Kuroński Zalew 31, 32, 67, 194, 264, 460, 461
- Kurowie 35, 61, 93, 178
- ziemie 179
- Kurskie języki 61
- Kurzętnik, m. ob. wieś, k. Nowego Miasta Lubawskiego 319, 364
- Kwidzyn (n. Marienwerder), m. 140, 146, 158, 173, 181, 194, 195, 197, 232, 239, 393, 425, 432, 452, 464, 471, 479
- gród 82
- katedra 420, 424, 425, 432
- powiat 68
- region 293
- szkoła katedralna 429

- Kwidzyn Mały zob. Podzamcze
 Kymen (Kymenow), ziemia, Jaćwięż 79,
 183
 kymeńska ziemia zob. Kymen
- Labiau zob. Labiawa
 Labiawa (n. Labiau, ob. Polesk), m.
 obw. Kaliningrad ZSRR 319
 — region 453
 Labunki, miejsc. na Pomorzu Gdań-
 skim 47
 Labuń, miejsc. na Pomorzu Gdańskim
 47
 La Mota del Marquez, prow. Vallado-
 lid, Hiszpania 104
 Landeszen ziemia (Lanzania?) zob. Łęza-
 nia ziemia
 Landsberg zob. Górowo Iławieckie
 Landsberg zob. Gorzów
 Landshut zob. Ragneta
 Langeln, NRD 109
 Lanlania zob. Łężania ziemia
 Lanzania zob. Łężania ziemia
 Lasocice, Śląsk 111
 Lateraneński sobór 88
 Lauke, nazwa miejscowa 70
 Laukins, nazwa miejscowa 70
 Laukiten, nazwa miejscowa 70
 Laukoslauk, nazwa miejscowa 70
 Leba zob. Łeba
 Lębork (n. Lauenburg), m. 319, 409,
 410, 412, 414, 415
 — region 307
 — wójtostwo 269, 306
 Lęborskie 269
 Lec zob. Giżycko
 Lefkara, Cypr 106
 Lengmoos, k. Bolzano, Włochy 111
 Leniwka, rz., ramię Wisły 32, 258
 Lessen zob. Łasin
 Letgalia, ziemia, Łotwa 131
 Lethowini zob. Litwini
 Leuticia zob. Luciców- Wioletów kraj
 Lewant 154
 — handel 329
 Ładowo, k. Sławna 254
 Liban 106
 Libawa, k. Durby, Łot. SRR 179
 Lichnowy, k. Malborka 247
- Lichtenstein, m., Wirtembergia, RFN
 155
 Lidzbark Warmiński (n. Heilsberg), m.
 180, 182, 198, 288, 293, 423, 464, 472,
 473
 — szkoła 228, 430
 — zamek 420, 430
 Lidzbark Welski, m., k. Brodnicy 289,
 319, 373, 394
 Liebemühl zob. Miłomłyn
 Liebstadt zob. Miłakowo
 Lifland zob. Inflanty
 Ligeden, nazwa miejscowa 66
 Ligeniten, nazwa miejscowa 66
 Ligeyn, nazwa miejscowa 66
 Likkosen, nazwa miejscowa 66
 Lidköping, m., Szwecja 514
 Lipienek, k. Chełmna 346
 — wójt 436
 — wójtostwo 265
 Lipnik (n. Löbenicht), m., cz. Królew-
 ca 459
 — franciszkanie 486
 Lipsk (n. Leipzig), m., Saksonia, NRD
 — uniwersytet 430, 478—480, 551
 Liski, os., Prusy 75
 Lisków, os., Prusy 75
 Litwa 9, 10, 12, 19, 21, 24, 26, 28, 38,
 40, 43, 65, 75, 79, 85, 119, 131—133,
 148, 150, 161, 173, 178, 180, 183, 185,
 187, 189, 190, 219, 224, 231, 260, 272,
 273, 279—281, 284—286, 291, 299, 313,
 319, 330, 332, 340, 341, 345, 346, 351—
 —366, 368—374, 376, 377, 379, 380, 382,
 383, 402, 403, 420, 422, 431, 452, 453,
 459, 460, 467, 469, 481, 498, 500, 502,
 503, 505, 506, 520, 542, 548
 — bojarzy 358, 359
 — chrzest 359
 — Dolna zob. Żmudź
 — Górna zob. Aukštota
 — język 60
 — kolonizacja 452, 541
 — król 53, 150, 178, 231
 — książę 148, 187, 345, 351
 — kupcy 390
 — ludność 14, 27, 58, 60, 260, 453, 500,
 504
 — monarchia 260
 — nazwy 62, 453
 — osadnicy 448, 452, 453, 541

- państwo 260, 358, 359
- plemiona 9, 31, 35
- pogranicze 188, 291
- Pruska zob. Pruska Litwa
- SRR Akademia Nauk 528
- Wielkie Księstwo 374, 452, 460
- właściwa 356, 357, 460, por. Auksztota
- wojsko 20, 187, 346, 357, 364, 366, 370, 372, 373, 377, 383, 532
- ziemie 10, 219, 271, 357, 375
- Litwania zob. Litwa
- Litwin*, tytuł poematu 231
- Litwini 10, 12, 13, 16, 20, 35, 65, 85, 93, 156, 183, 185—188, 342, 434, 435, 454, 486
- Livonia zob. Inflanty
- Liwonia zob. Inflanty
- biskupi 94, 130
- ludność 65, 179
- wybrzeże 93
- Liwowie 35, 38, 93, 178
- społeczeństwo 506
- Ljubljana zob. Lublana
- Loara (fr. Loire), rz., 329
- Lochstädt, k. Piławy, obw. Kaliningrad ZSRR 32
- Loire zob. Loara
- Lombardia, kraina, Włochy 104
- Lonyz, miejsc. niezident. (Łowicz?, Łążyn?), 122, 124
- Lotaryngia, kraina, Francja
- baliwat 104, 110, 510, 512
- książę 96
- Lozanna (fr. Lausanne), m., Szwajcaria
- biskup 370
- Löbau zob. Lubawa
- Löbenicht zob. Lipnik
- Lötzen zob. Giżycko
- Lubawa (n. Löbau), m. 33, 181, 194, 205, 289, 319, 373
- ziemia 33, 47, 49, 51, 79, 82, 83, 87, 94, 123, 124, 129, 150, 194, 206, 265, 289, 292, 319, 364
- Lubawski Garb zob. Garb Lubawski
- Lubeka (n. Lübeck), m., RFN 31, 200, 259, 322, 324, 331, 389, 409, 437, 460
- biskup 169
- biskupstwo 170
- faktorie w Gdańsku i Tczewie 258
- kupcy 101, 141
- mieszczanie 93, 99, 195
- prawo 146, 196, 197, 209, 243, 258, 544
- statki 460
- Lubeczanie 141, 195, 196, 200, 412, 414
- Lubiszewo, k. Nowego Dworu Gdańskiego 92
- księstwo 241, 243
- Lublana (Ljubljana), m., Słowenia, Jugosławia 111
- Lubusz (n. Lebus), m., NRD
- biskup 88, 255
- ziemia 248, 259
- Lucice-Wieleci
- kraj (Leuticja) 51, por. Wieleci
- Luckau zob. Łukowo
- Lucklum, m., Dolna Saksonia, RFN 109
- Ludwigsburg, m., Badenia-Wirtembergia, RFN 522
- Lund, m., Szwecja
- arcybiskup 131
- Lunéville, m., Lotaryngia, Francja
- traktat 512
- Lutryna, rz., l. d., Osy 82
- Lwów, m., Ukr. SRR, 465
- Lyck zob. Elk
- Lyvonie naciones zob. liwońska ludność
- Łaba (n. Elbe), rz. 31, 46, 50, 92, 259, 260
- dolna 46
- Łasin (n. Lessen), m., k. Grudziądz 82, 198, 410
- Łąsko, k. Koronowa 368
- Łążyn zob. Lonyz
- Łeba (n. Leba), m., k. Lęborka 320, 322
- Leba (n. Leba), rz., d. Bałtyku 242, 264, 269
- Łekno, k. Wągrowca 85, 86
- Łęczycza, m. 346, 376
- Łęzania (Lanzania) ziemia, Prusy 53, 79, 87, 123, 146, 205
- Łodwigowo, k. Ostródy 364, 365
- Łomża, m. 450, 472
- Łotwa 38, 40, 43, 75, 507, 516
- języki 60, 61
- ludność 153, 500, 506
- plemiona 9, 35
- wielmoże 125
- Łotysze 16, 61, 93, 156, 157, 178
- Łowicz zob. Lonyz

- Łubień, jez., k. Ostródy 364
 Łuck, Wołyń, Ukr. SRR 375
 Łukowo (n. Luckau), Łużyce, NRD 436
 Łunawy, k. Chełmna 83
 Łużyce, kraina, NRD 39, 200, 355
 — kultura 39
 — ludność (wenecka) 39
 — rycerstwo 195
 Łyna (n. Alle), rz., l. d. Pregoly 34, 40, 67, 288, 452

 Magdeburg, m., NRD 109
 — arcybiskup 109
 — prawo 175, 195—197, 209, 211, 303, 310, 387, 390, 406, 449, 455
 Mainz zob. Moguncja
 Malazgirt zob. Manzikert
 Malbork (n. Marienburg), m. 87, 146, 168, 197, 199, 234, 248, 264, 272, 274, 277, 281, 282, 285—287, 293, 298, 302, 321, 324, 330, 352, 363, 367, 388, 401, 404, 407, 409—412, 414, 415, 421—423, 425, 426, 436, 567
 — Archiwum 519, 521
 — kancelaria w. mistrza 277
 — kapituła generalna 274
 — kasa Zakonu 277, 281, 422
 — konwent 274
 — komturowie 272
 — komturstwo 174, 192, 205, 265
 — mennica 282
 — podskarbi 282, 536
 — ratusz 422
 — sąd apelacyjny 494
 — starosta 464, 473
 — stolica państwa Zakonu i siedziba w. mistrza 230, 257, 264, 265, 267, 270—274, 277, 281, 283, 288, 315, 343, 362, 401, 404, 419, 536
 — szafarz 273, 330, 331
 — szkoła 430
 — wojewoda 494
 — województwo 438, 441, 452, 467
 — zamek w. mistrzów 16, 18, 20, 233, 278, 281, 367, 404, 409, 411, 426, 505, 513, 552
 — Zamek Średni 273, 419
 — — Wysoki 273, 419
 Małopolanie 404
 Małopolska 57, 135, 136, 200, 251, 253, 257, 263, 348, 349, 367, 389
 — dzielnica 255
 — książęta 219
 — możnowładztwo 358, 361, 377, 389, 402, 412
 — opactwa 469
 — rycerstwo 89, 402
 Mały Kabel, rz., ramię Wisły 247
 Mały Kwidzyn zob. Podzamcze
 Mamonowo zob. Świętomiejsce
 Mamry, jez., k. Giżycka 23, 291
 Manzikert (Malazgirt), Azja Mniejsza, Turcja 96
 Marburg (an der Lahn), m., Hesja, RFN 110
 — baliwat 110
 Marchia Brandenburska zob. Brandenburgia
 Marchia Nowa zob. Nowa Marchia
 Marchia Wkrzańska zob. Wkrzańska Marchia
 Margentheim zob. Mergentheim
 Marienburg, gr. u ujścia Hamorod do Olt w Siedmiogrodzie, Rumunia 114, 172
 Marienburg zob. Malbork
 Marienwerder zob. Kwidzyn
 Mark, hrabstwo, Westfalia, RFN 180
 Mątowy, k. Tczewa 432
 Maurowie 104
 Mazowszanie 31, 49, 84, 238, 461
 Mazowsze 37, 43, 47, 49, 62, 73, 83, 88, 90, 91, 125, 150, 183, 187, 191, 200, 240, 260, 270, 272, 283, 293, 324, 325, 330—332, 349, 360, 373, 386—388, 438, 448—450, 458, 459, 471, 523
 — granica 49, 51, 52, 80, 82, 83, 85, 88, 90, 91, 136, 387
 — gwary 46, 62, 541
 — kancelaria 218
 — książęta 15, 24, 33, 83, 88, 95, 118, 122, 126, 133, 135, 140, 143, 144, 150, 155, 174, 175, 204, 218, 219, 242, 261, 265, 346, 360, 530, 531, 534
 — księstwo 10, 83, 496
 — ludność 47, 452
 — mieszczaństwo 331
 — osadnicy 292, 449, 450
 — szlachta 91, 387, 389, 449, 450
 — wielmoże 134, 135
 — wojewoda 88, 134

- Zawiślańskie 83
- Mazurskie Pojezierze zob. Pojezierze Mazurskie
- Mazury 33, 34, 46, 62, 319, 441, 454, 504, 505, 528, 534, 541, 542
- kolonizacja 49, 67, 387, 448, 451, 506, 541
- ludność 504
- Mazurzy 21
- Wieleńscy 62
- Medicino, k. Bolonii, Włochy 104
- Mediolan, m., Włochy
- arcybiskup 372
- Mędrkowy, w Pomezanii 82
- Meissen zob. Miśnia
- Meklemburgia, kraina, NRD 31, 91, 200,, 236, 241, 260, 322, 423
- książęta 241, 488
- klasztor cystersów 243
- miasta 352
- rycerstwo słowiańskie 91
- Melsack zob. Pieniężno
- Melzak zob. Pieniężno
- Melno, jez., k. Radzyna Chełmińskiego 373
- pokój 372, 374, 375, 387, 394, 395, 452
- Memel zob. Kłajpeda
- Memel zob. Niemen
- Memet, Pomorze Gdańskie 47
- Memino, jez., Pomorze Gdańskie 47
- Mergentheim (Margentheim) nad Tauberem, Wirttembergia, RFN 110, 508, 510—512
- Merseburg, m., NRD
- biskup 148
- Messina zob. Mesyna
- Mesyna (wł. Messina), m., Sycylia, Włochy 103
- Methone, Grecja 105
- Metz, m., Lotaryngia, Francja 110
- Mewe zob. Gniew
- Michałowo, k. Brodnicy
- ziemia 252, 265, 270, 292, 306, 348—350, 370
- Miedzice, Pomezania 82
- Mieruniszki, ziemia, Jaćwięż 183
- Mierzeja Kurońska zob. Kurońska Mierzeja
- Mierzeja Wiślana zob. Wiślana Mierzeja
- Międzyłęż, k. Tczewa 247
- prokuratoria 267
- Milicz, Śląsk 247, 248
- Milakowo (n. Liebstadt), m. ob. wieś, k. Morąga 288, 318
- Miłogardzka kultura 39, 40
- Miłomłyn (n. Liebesmühl), m. ob. wieś, k. Ostródy 288, 318
- Miloradz, k. Malborka 247
- Mirachowo, k. Kartuz
- prokuratoria 306, 308
- Mirowice, k. Sztumu 81
- Miśnia (n. Meissen), NRD 195, 200, 229, 253, 259, 469
- biskup 154
- kanonik 435
- margrabia 141, 155, 182, 190
- Młynary (n. Mühlhausen), m. ob. wieś, k. Pasłęka 288, 318
- Mocha, ziemia, Estonia 131
- Mochowoje zob. Wiskiauty
- Modena, m., Włochy 137
- biskup 136, 137
- Mogiła, cz. Krakowa
- klasztor 140
- Moguncja (n. Mainz), m., Nadrenia-Palatynat, RFN 109, 110
- arcybiskupstwo 109
- Mohrungen zob. Morąg
- Mojusz, jez., k. Kartuz 47
- Moldawia, kraina, ZSRR 465
- Monachium (n. München), m., Bawaria, RFN 522
- Monfort, gr., k. Akkonu, Izrael 106
- Mongołowie 17
- taktyka 365
- Monticelli zob. Rzym
- Monte Celio zob. Rzym
- Montefiascone, m., Włochy 105
- Mons Regale zob. Królewiec
- Montpellier, m., Francja 104
- Morawy, kraina, Czechosłowacja 111, 401, 410, 511, 523
- biskup 84
- rycerstwo 151
- Morąg (n. Mohrungen), m. 288, 318, 471
- Morze Bałtyckie zob. Bałtyk
- Morze Północne zob. Północne Morze
- Swebskie zob. Bałtyk
- Śródziemne zob. Śródziemne Morze
- Moskwa, m. stoł., ZSRR i księstwo 357, 467, 469, 507, 508
- książę 358

- wielcy książęta 442, 469
- Wielkie Księstwo 359, 366, 379, 488
- Mostenica (Mostnica), nad rz. Erimantos, Grecja 105
- Mostnica zob. Mostenica
- Motława, rz., l. d. Leniwki (Martwej Wisły) 47, 325, 421
- Mragowo (dawn. Żądzbork, n. Sensburg), m. 319
- ziemia 33
- Mühlhausen, m., NRD 109
- Mühlhausen zob. Młynary
- Myślubórz (dawn. Słodzin, n. Soldin), m. 257
- nadbałtycki niż 236
- kraje 45, 88, 94, 133, 154
- ludy 55, 94, 506
- organizmy polityczne 499
- strefa 32, 500, 506, 522, 540
- ziemie 50, 122, 155, 217, 496, 524
- Nadniemeńska Puszcza 357, 387, 453
- region 265, 421, 454, 505
- zamki 360, 383, 422
- Nadrenia, kraina, RFN 200, 235, 275, 297, 324, 328, 444
- dom Zakonu 514
- komendy Zakonu 110
- miasta 259, 275, 328
- Nadrowia zob. Nadrowia
- Nadrowia, ziemia, Prusy 26, 51, 52, 65, 73, 153, 187, 205, 289, 310, 383
- Nadrowowie 55, 60, 65, 153, 174, 182, 183, 185, 186, 189, 453
- Nadwiślańskie Pojezierze zob. Pojezierze Nadwiślańskie
- komturstwa 267
- miasta 335
- miasteczka 323, 331
- pas Pomorza 289, 290, 307, 317, 337
- — Prus 291, 304, 331, 334
- region 331, 384, 396, 398
- wyżyna 450, 451
- Nägelstedt, NRD 109
- Nakło nad Notecią, m., 144, 249, 375
- kasztelania 257
- Narew, rz. pr. d. Bugu 49, 84
- Natangia, ziemia, Prusy 51, 52, 73, 146—148, 160, 181—183, 187, 190, 192, 195, 205, 229, 289, 296, 441, 486
- komtur 202
- komturstwo 204
- okręg wojskowy (Orte) 441
- Natangowie 55, 60, 141, 143, 147, 180, 182
- ziemia 159
- Nawra, k. Chełmna 83
- Neckar, rz., pr. d. Renu 508
- Neidenburg zob. Nidzica
- Nemunas zob. Niemen
- Neuenburg zob. Nowe
- Neuenmühlen, w Inflantach 187
- Neuteich zob. Nowy Staw
- Newa, rz., d. Zatoki Fińskiej 132
- Nibork zob. Nidzica
- Niderlandy 233, 325, 329, 355, por. Holandia
- Nidzica (dawn. Nibork, n. Neidenburg), m., 33, 289, 293, 319, 370, 422
- region 295, 450
- zamek 418
- Nidzickie 293
- Niedermöllrich, Hesja, RFN 110
- Niegościńskie jezioro, k. Giżycka 33
- Niemcy 14, 16—19, 21, 22, 26, 27, 39, 91, 101, 103, 104, 110, 111, 133, 148, 154—157, 177, 182, 195, 196, 200, 206, 219, 222, 227, 230, 231, 233, 236, 239, 259, 260, 271, 275, 283, 305, 324, 343, 353, 354, 364, 484, 485, 498, 499, 501, 508—510, 512—514, 522, 529
- Niemcy (naród) 17—22, 51, 101, 130, 212, 227, 239, 240, 293, 317, 375
- baliwaty 108, 109, 153, 154, 160, 189, 222, 487, 508, 529
- bracia zakonni 285
- cesarz (po 1871 r.) 21
- chłopstwo 18, 26, 195, 239, 261, 292, 338, 452, 505, 506
- Dolne 292, 322
- — języki 229
- duchowieństwo 428
- dynastia 343
- dzierżawcy 294
- ekspansja 92, 132, 136, 260, 261, 263, 526, 540
- feudałowie 93, 95, 131, 141, 240, 354, 380
- franciszkanie 428
- gałąź Zakonu 397, 441, 468, 469, 487, 496, 499, 508, 549

- Górne 397
- historiografia 6, 8, 17, 23—28, 38, 84, 120, 135, 152, 174, 295, 308, 421, 513, 517, 519—521, 531, 534, 540—543, 546, 553
- język 71, 210, 228, 230, 273, 292, 293, 429, 431—434, 436, 486, 493, 524
- kolonia nad Dźwiną 500
- kolonizacja 26, 27, 113, 261, 526
- komendy Zakonu 111, 154
- kraje 258, 498
- kronikarstwo 366
- Królestwo 259
- królowie 123, 530
- krzyżowcy 93, 99, 180
- książęta 168
- księstwa terytorialne 496
- kultura 17, 19, 20, 233, 433, 480
- ludność 5, 6, 10, 25, 115, 153, 191, 198, 199, 208, 209, 229, 238, 240, 248, 263, 276, 288, 290, 292, 322, 323, 334, 338, 355, 365, 380, 428, 450, 452, 501, 502, 505, 542, 551
- miasta 95, 141, 198, 259
- mieszczaństwo 239, 338, 366, 499, 505, 506, 508
- mistrz (Deutschmeister, preceptor per Alemaniam) 13, 107, 110, 154, 168, 271, 399, 442, 475, 487, 508—510, 522
- państwa 248, 259, 511, 512
- prawo 177, 195, 203, 208, 238, 288, 289, 290, 291, 294, 303, 306, 318, 454, 456, 458, 501, 503, 533
- przybysze do Prus 229, 294
- — do Szwecji 361
- Republika Demokratyczna 6
- Republika Federalna 6, 514, 515, 522, 536, 540
- rodzina książęca 475
- rycerstwo 77, 95, 102, 140, 153, 157, 195, 239, 270, 285, 380, 382, 499, 501, 502, 505, 506
- seminaria Zakonu 512
- sołtysi 294
- społeczeństwo 19, 21
- szlachta 353, 456, 482, 508, 509
- — w Prusach Krzyżackich 455, 475, 478, 499
- — w Rzeszy 504
- szpital 99, 101, 102, 133, 134, por. Jerozolima
- szpitalnicy 102
- środkowe 229, 231, 236, 275, 292, 425, 508
- uczelnie 478
- Zachodnie zob. Niemcy Republika Federalna
- zacieżni 411
- ziemie 15, 17, 171
- źródła 173
- Niemczyzna 17, 20, 28
- Niemen (n. Memel, lit. Nemunas), rz. 33, 43, 44, 46, 51, 179, 180, 182, 186, 259, 264, 267, 357, 447, 460
- dopływ 453
- ujście 31, 32, 37, 49, 264, 438, 452, 461, 500
- Nieszawa, os. zag. na miejscu ob. Wielkiej Nieszawki, k. Torunia 120, 121, 126, 139, 265
- komturstwo 204, 265
- Nieszawa (Dybbów), m. i zamek, ob. cz. Torunia 374—377, 398, 402
- starosta 403
- statuty 410
- zamek 375
- zburzenia 406
- Nikozja, m., Cypr 106
- Nogat, rz., ramię Wisły 32, 46, 87, 159, 172, 272, 419
- Nogat, wieś, k. Grudziądz 83
- Nordenbork (n. Nordenburg, ob. Kryłowo), obw. Kaliningrad ZSRR 291, 319, 454
- dominikanie 428
- Normanowie 50
- Norwegia 137, 356, 361
- Norymberczycy 461
- Norymberga (n. Nürnberg), m., Bawaria, RFN 109, 489
- kupcy 329
- Notangia zob. Natangia
- Noteć, rz., pr. d. Wisły 31, 46, 47, 52
- Nowa Marchia 26, 259, 271, 362, 373, 375, 392, 393, 407—409, 502, 522, 548
- — ludność 375
- — miasta 407
- — rody 362
- — rycerstwo 407
- — 392, 395, 397, 407, 408
- — wójt 367
- — wójtostwo 362, 392

Nowe (n. Neuenburg), m., k. Świecia nad Wisłą 254, 320, 323, 412, 414
 — franciszkanie 227
 — gród 252, 256
 — region 294
 Nowe Miasta tzw. 318, 320
 Nowe Miasto Korczyn, m., k. Tarnowa 464
 Nowe Miasto Lubawskie, m., 289, 319, 425, 474
 Nowogród Wielki, m., ZSRR 132, 325, 442
 — książę 132
 — republika 379
 — ulica pruska 74
 Nowy Staw (dawn. Nytych, n. Neuteich), m. 320, 321
 Nürnberg zob. Norymberga
 Nytych zob. Nowy Staw
 Oberland zob. Pogórze
 Obodryci 31, 46, 84
 Obodryckie plemiona 46
 Ocean (jego cz. Bałtyk) 50
 Oder zob. Odra
 Odra (n. Oder), rz. 31, 39, 41, 46, 50, 63, 259, 260, 496
 — ujście 31, 41, 57, 408
 Okajmy, gr., Żmudź Lit. SRR 187
 Okole, zag. os. należąca do grodu nie-szawskiego (może Vogelsang) 121
 Oksywie, cz. Gdyni 42, 57
 Oliwa, ob. cz. Gdańska 87, 149, 250, 376
 — klasztor cysterski 82, 90, 92, 143, 144, 243, 245, 247, 290, 302, 435, 525
 — opat 435, 526
 Olkusz, m. 389
 Olomouc zob. Olomuniec
 Olsztyn (n. Allenstein), m. 68, 289, 319, 474, 517, 518, 542
 — kościół 424
 — region 296, 305, 387
 — zamek 473
 — ziemia 33
 Olsztynek (n. Hohenstein), m., 289, 318
 — region 294, 450
 Olt (Aluta), rz., l. d. Dunaju 114
 Olomuniec (czes. Olomouc, m., Morawy, Czechosłowacja 253

— biskup 152
 — biskupstwo 303
 Omulew, rz., pr. d. Narwi 34, 387
 Opawa zob. Opawa
 Opawa (czes. Opava, n. Troppau), m., Morawy, Czechosłowacja 111
 Ordensland — Ziemia Zakonu Niemieckiego 21, por. Prusy — państwo zakonne
 Orłowo, k. Inowrocławia 120
 Orneta (n. Wormditt), m., k. Braniewa 288, 423, 464, 473
 — kościół 424
 Ortelsburg zob. Szczytno
 Orvietto, m., Umbria Włochy 105
 Orzyc, rz., pr. d. Narwi 387
 Osa, rz., pr. d. Wisły 34, 44, 46, 80, 82, 83, 140, 192, 265, 267, 293, 441
 Osiek, k. Skórcza 267
 Osiek zob. Gdańsk-Osiek
 Osiowie zob. Estowie
 Osterode zob. Ostróda
 Osti zob. Estowie
 Ostiowie zob. Estowie
 Ostland — Ziemia Wschodnia 21
 Ostpreussen zob. Prusy Wschodnie
 Ostrogoci
 — król 45, 50
 Ostrowite, k. Golubia-Dobrzynia 194
 Ostróda (n. Osterode), m. 289, 318, 364, 365, 471
 — komtur 440
 — komturstwo 174, 265, 289, 438, 450, 454, 471
 — region 293, 304, 398, 450
 — ziemia 293
 Ostródzkie 293, 410
 Ozylia (est. Saaremaa), wyspa, Est. SRR 131
 Ozylskie biskupstwo 508
 Pabianice m. 375
 Padova zob. Padwa
 Padwa (wł. Padova), m., Włochy 104
 Pagudian, ziemia zob. Pomezania
 Palanga zob. Połaga
 Palatynat (n. Pfalz), kraina, RFN 444
 Palermo, m., Sycylia Włochy 103
 Palestyna 9, 88—90, 93, 95—98, 102, 104, 105, 107, 137, 154, 155, 166, 214, 217,

- 222, 223, 239, 261, 279, 342, 498, 521, 522
 — królestwo krzyżowców 9
 Pamedian zob. Pomezania
 Pannonia, dawn. prowincja rzymska 45
 Papowo Biskupie, k. Chełmna
 — komturstwo 204, 265
 Paris zob. Paryż
 Parma, m., Włochy 104
 Parseta, rz., d. Bałtyku 46
 Paryż (fr. Paris), m. stoł., Francja 224
 — Sainte Chapelle 419
 — uniwersytet 481
 Pasłęk (n. Preussisch Holland), m., 197, 198, 288, 422, 471, 472
 — komturstwo 438, 454
 — region 454, 491
 — ziemia (Pazluch) 53, 205
 Pasłęka (n. Passarge), rz., d. Zalewu Wiślanego 33, 34, 41, 43, 67, 82
 Passarge zob. Pasłęka
 Passau, m., Bawaria, RFN 514
 Passenheim zob. Pasym
 Pasym (n. Passenheim), m. ob. wieś, k. Szczytna 319, 450
 Pasztuwa, gr., Żmudź Lit. SRR 186
 Patollen, obw. Kaliningrad ZSRR
 — augustianie 428
 Patuły, jez., k. Szymborka i Kartuz 47
 Pavia zob. Pawia
 Pawia (wł. Pavia), m., Lombardia, Włochy 491
 Pazluch ziemia zob. Pasłęk
 Peene zob. Piana
 Pejpus, jez. (Czudzkie jez.), Est. SRR 132
 Poleponiez, Grecja 105
 Pelplin, m., k. Tczewa 243
 — klasztor i kościół cystersów 243, 290, 302, 318, 376, 420, 423, 425
 Peragodia, ziemia, Prusy 53
 Perkuiken zob. Perkujki
 Perkujki (Perkuiken), k. Bartoszyce 65
 Perkune, jez., k. Ilawy 65
 Pesztwiena, gród na Żmudzi, Lit. SRR 186, 187
 Pęśławice, k. Grudziądz 82
 Pfalz zob. Palatynat
 Piana (n. Peene), rz., d. Bałtyku 31
 Piątek, nazwy miejscowości 76
 Pieniężno (dawn. Melzak, n. Melsack), m., 288, 319, 464, 471
 — komornictwo 385
 — region 313
 Pień, gr., k. Chełmna 146
 Pieszkowice (n. Pitschkowitz), m., Czechy, Czechosłowacja 111
 Pilawa zob. Piława
 Piławski, osada Prusy 75
 Pilcze, osada Prusy
 Pilekaym, osada Prusy
 Pilzno (czes. Plzeň), m., Czechy, Czechosłowacja 111
 Piława (dawn. Pilawa, ob. Bałtyjsk), m., obw. Kaliningrad ZSRR 32
 Piotrków, m. 464, 468, 481, 489
 — reces tzw. 469
 Pirsna zob. Kościierzyna ziemia
 Pisa (n. Pissa), rz., pr. d. Łyny 34, 388, 449
 Pissa zob. Pisa
 Pisz (dawn. Jańsbork, n. Johannsburg), m. 387, 472
 — region 387, 449, 450
 — zamek 387, 472
 Pitschkowitz zob. Pieszkowice
 Plauen, m., NRD 109
 Pluskowęsy, k. Kowalewa Pom. 83
 Plzeń zob. Pilzno
 Płock, m. 83, 89, 121
 — biskupi 84, 85, 89, 91, 92, 121, 123, 128, 135, 170, 171, 247, 269
 — biskupstwo 83
 — diecezja 83, 90, 450
 — gród 135
 — konwent dominikanów 226
 — kapituła 91
 — kasztelan 494
 — książę 346
 — księstwo 346
 — pogranicze 474
 Płowce, k. Radziejowa 25, 347
 Pobrzeże, kraina, Prusy 33, 44
 Pobrzeże Pruskie 38
 — Warmińskie 32
 Podlasie, kraina 62, 346
 Podlesie zob. Pomezania
 Podnieprze środkowe 36, por. Dniepr
 Podole, kraina, Ukr. SRR 414, 465, 469, 470
 Podstolin, k. Sztumu 199

- Podzamcze (Mały Kwidzyn), k. Kwidzy-
na 232
- Pogezania, ziemia, Prusy 51, 52, 73, 87,
125, 139, 141, 146, 159, 161, 189, 192,
205, 293
- Pogezanie 55, 141, 143, 146, 159, 180,
182, 189, 192, 212
- Pogódki, k. Kościerzyny 243
- Pogórze (n. Oberland), kraina, Prusy 33
- Pograude, ziemia, Żmudź, Lit. SRR 187
- Pojezierze 44, 174
- Nadwiślańskie 33
- Jaćwieskie (Suwalskie) 33
- Mazurskie (Pruskie) 32, 33, 39, 49
- Pruskie zob. Pojezierze Mazurskie
- Suwalskie zob. Pojezierze Jaćwieskie
- Pokarmin (n. Brandenburg, ob. Uszako-
wo), m., obw. Kaliningrad ZSRR 173,
182, 472
- komtur 440
- komturstwo 205, 265, 289, 295, 319,
438, 439, 447, 454, 455
- Pokimie, ziemia, Jaćwięż 183
- Pokrzywno, k. Grudziąda
- komturstwo 204, 265, 267
- Polacy 12, 19, 20, 51, 61, 77, 239, 309,
469, 479, 486
- Polanie 49, 238
- Polanów, m., k. Sławna 254
- ziemia 254
- Poleksianie (Polekszanie) 54, 79, 80, 85
- ziemia 150
- Poleksza (Pollexia), ziemia, Jaćwięż 53
- Polekszanie zob. Poleksianie
- Polesie, kraina, Białoruska i Ukr. SRR
- błota 36
- Pollexia zob. Poleksza
- Polska 10—21, 24, 25, 27, 28, 30, 49, 54,
61, 75, 79, 80, 84—88, 90, 120, 135, 139,
150, 159, 160, 170, 177, 188, 200, 206,
210, 211, 219, 226, 227, 229, 238, 239,
252, 253, 257—265, 267, 270—272, 281,
290, 316—318, 323—328, 330, 331, 337,
341—380, 382, 383, 386, 388—391, 393—
—395, 397, 400—411, 413—415, 420, 424,
431, 436, 437, 441, 446, 450, 455, 462,
463, 466—474, 479, 479, 480, 482, 483,
485, 487, 488, 490, 491, 493, 495, 496,
498—506, 508, 509, 520, 534, 535, 537,
538, 545—549, 552
- armia 364—366, 370, 372, 373, 376,
383, 410, 471
- biskupi 88
- chłopci 293, 366, 386, 450
- delegacja na sobór w Konstancji
370, 372
- diecezje 427
- dominikanie 226, 227, 428
- dowódcy 364, 410, 474
- duchowieństwo 85, 323, 344, 387—389,
426, 428, 443
- dwór 487
- grody 232
- grzywna 206, 282, 345
- handel 199, 330, 336, 339, 388—390,
543
- historiografia 6, 8, 14, 19, 20, 23,
26—29, 94, 113, 120, 147, 280, 346, 491,
495, 513, 515—521, 527, 529, 531, 534,
540, 541, 552
- język 12, 46, 62, 71, 228, 293, 387,
429, 430, 541
- kanoniści 27
- kolonizacja 293, 386, 448, 452
- Korona 15, 343, 358, 405, 406, 416,
417, 443, 445, 446, 462, 464, 466, 468,
470, 473, 481, 490—492, 495—497, 504
- kroniki 79, 80, 539
- król 10, 15, 250, 251, 348, 350, 359,
371, 401, 403, 405, 407, 410, 414—416,
443, 444, 463, 466, 468, 469, 471, 491,
493, 494
- — elekcja 444
- Królestwo 28, 250, 263, 270, 324, 330,
342, 345, 348, 349, 351, 352, 354, 359,
388, 405, 406, 416, 427, 443—445, 506
- królowa 355
- książęta 84, 88, 90, 94, 95, 121, 123,
135, 141, 150, 151, 156, 159, 200, 217,
259, 499, 500, 534
- księstwa 80, 344
- kupcy 330, 352, 369, 377, 389, 390,
407
- lennicy 443, 444, 492, 494, 495, 498,
505, 510
- ludność 17, 83, 191, 196, 209, 211, 239,
240, 288, 292, 309, 312, 323, 324, 334,
338, 386, 387, 450, 452, 534, 538
- miasta 330, 351, 388, 389, 402
- mieszczaństwo 329, 389
- możnowładcy 359, 402

- narodowość 5, 18, 81, 83, 209, 292—294, 309, 323, 324, 338, 371, 386—388, 416, 450, 451, 501, 502, 528
- nazwy miejscowe 48, 82, 292, 387, 414
- oddziały 368, 370, 377, 471—473
- osadnictwo 82, 291, 293, 448, 451, 452, 504
- państwo 16, 28, 57, 83, 95, 121, 256, 259, 271, 342, 344, 351, 354, 355, 358, 362, 363, 369, 371, 374, 377, 388, 393, 402, 404—407, 415—417, 431, 462, 488, 489, 496, 502, 505, 506, 537, 549
- plemiona 31
- polityka 369, 377, 402, 550
- posiłki 359
- pospolite ruszenie 409, 410
- prawo 147, 173, 203, 211, 212, 230, 238, 277, 279, 290, 297—300, 305—309, 311, 312, 314, 323, 390, 406, 431, 538
- prowincja dominikanów 221, 428
- — franciszkanów 227
- prymas 488
- radio 207
- rozbiory 360, 511
- rycerstwo 89, 140, 159, 194, 207, 209, 289, 293, 294, 303, 306, 307, 388
- sądownictwo 211, 212
- społeczeństwo 19, 341, 342, 345, 347, 349, 350, 504, 506
- stany 374, 394
- szlachta 402, 445, 473
- władcy 28, 204, 345, 352, 406, 413, 415, 442, 443, 445, 465, 493, 494, 500
- wojska 20, 84, 85, 376, 412, 426, 464, 474
- wolni 450, por. Prusy Wolni
- zaciężni 413
- załogi 255, 367, 412, 472
- ziemie 10—12, 45, 68, 98, 136, 175, 263, 271, 324, 326, 328, 329, 349, 377, 388, 389, 394, 402, 422, 449, 500, 523, 535
- zrywki niepodległościowe 19
- Polsko-litewska unia 9, 19, 24, 25, 272, 346, 356, 358, 360—363, 374, 377, 499
- Połabie
 - gwary 46
 - ugrupowanie językowe 46
- Połąga (lit. Palanga), m., Lit. SRR 374
- Półowcy zob. Kumani
- Pomerania zob. Pomorze
- Pomezania (Pamedian, Podlesie) 26, 43, 47, 51, 52, 61, 67, 80—82, 87, 125, 139, 140, 146, 147, 149, 155, 159, 170, 173, 180—182, 190—192, 195, 205, 211, 212, 229, 265, 288, 289, 293, 294, 410, 430, 436, 447, 464, 471, 538, 543
- biskupia 293, 298, 318, 441, 471
- biskupi 148, 169, 170, 265, 269, 319, 441, 480, 486, 546
- — dominium 438, 441, 450
- biskupstwo 165, 192, 194, 269, 278, 288, 301, 416, 462—464, 484, 491, 493
- — polski administrator 450
- dialekt 60, 62
- diecezja 129, 169, 170, 267, 441, 451, 452
- kanonik 431
- kapituła 265, 426, 427, 431, 435, 478, 539
- kler 432
- kodeks dyplomatyczny 538
- miasta 451
- oficjał 435
- okręgowy wojskowy (Orte) 441
- prawo 173
- Pomezanie 55, 89, 143, 144, 146, 155, 159, 173, 212
- Pomezanieczycy zob. Pomezanie
- Pomorskie zob. Rybaki
- Pomorzanie 31, 49, 51, 55, 80, 212, 238, 239
- książę 250
- zachodni 84
- Pomorze (Pomerania) 31, 37, 38, 41, 45, 46, 57, 62, 80, 86, 90, 92, 135, 144, 146, 185, 191, 210, 242, 244, 247—253, 255—259, 263, 264, 267, 274, 289, 290, 294, 306—308, 312, 320, 322, 344—351, 353, 362, 363, 373, 376, 388, 390, 402, 403, 413, 414, 501, 506, 516, 521, 536, 540, 542
- archidiaconat 148, 269, 312, 382, 427, 539, 550
- chłopci 294
- dominikanie 227
- granica 61, 81, 88, 90, 92, 142, 244
- grody 91
- handel 389
- klasztory 290, 291, 302, 550
- komturstwa 265
- kościoły 424

- książęta 88, 95, 143, 159, 164, 217, 241, 301, 393, 408, 488, 499, 534
- księstwa 80, 342
- Księstwo 473
- kupiectwo 391
- ludność 55, 312, 313, 338, 375, 504
- miasta 317, 320, 323, 337, 389, 390, 504, 506, 544
- — wielkie 316, 339, 367, 403, 447, 504, 552
- mieszczaństwo 317
- podkomorzy 489, 494
- rycerstwo 149, 249, 252, 255, 290, 294, 308, 382, 388, 402, 404
- sędzia 251, 255
- starosta 252
- sztuka 423, 425, 540, 552
- wojewoda 251
- wsie 289, 290, 294, 382, 506, 536
- ziemie 28, 251, 345, 350, 366, 367, 372, 405, 414, 498, 500, 535
- Pomorze Gdańskie 5, 10, 11, 14, 18, 21, 24—28, 82, 92, 136, 145, 146, 188, 240, 241, 243, 248, 250, 252, 253, 256—261, 263—265, 269, 276, 277, 283, 284, 286, 288—295, 297—303, 305—308, 311, 312, 314, 317—319, 321, 323, 337, 338, 342—352, 356—358, 363, 364, 367—370, 372—374, 376, 377, 383, 384, 386, 388, 390, 399, 404, 406, 409, 412, 414—416, 419, 420, 426—429, 433, 473, 500, 501, 504, 505, 534, 535, 540, 541, 547, 550—552
- — klasztory 435, 536
- — książęta 88, 525, 534
- — miasta 398, 423, 430, 542
- — rycerstwo 398, 399
- Pomorze Sławieńskie 254
- słowiańskie 5, 31, 38, 39, 46, 73, 79 261
- — książęta 248
- Słupskie 352
- wschodnie zob. Pomorze Gdańskie
- Zachodnie 46, 136, 249, 269, 291, 322, 330, 351, 352, 354, 362, 409
- — książęta 249, 270, 271, 287
- Pomyje, k. Tczewa 47
- Pomysk, jez., k. Bytowa 47
- Porotwa, rz., w Smoleńskim 52
- Portstendorf (Portstendorf), NRD 109
- Portugalia 329
- Posolowo, ziemia, Wielkie Żuławy 244
- Postolin, k. Sztumu 81
- Postolsko, zag. miejsc. nad Wisłą, k. Torunia 139
- Potollen, k. Welawy 64
- Potterberg, gród naprzeciw Gniewu 247
- Powiśle 33, 165, 167, 193, 309, 322—324, 387, 410, 415, 416, 467, 528
- miasta 398, 423
- rycerstwo 398
- Poznań, m. 200, 347, 468
- biskup 244
- kapituły rocznik 250
- wojewoda 346, 375, 376
- Pożoń (Preszburg, ob. Bratysława), m., Słowacja, Czechosłowacja 489, 512
- Północne Morze 316, 324, 328—330, 501, 537
- Prabaltowie 35, 37, 40, por. Bałtowie
- Prabuty (n. Riesenburger), m., k. Iławy 205, 318, 480, 481
- dwór biskupi 480, 481
- kościół 424
- Praceltowie 38
- Praga (czes. Praha), m. stoł., Czechosłowacja 57, 111, 152, 169
- książę 111
- uniwersytet 430, 431, 435
- Pragermanie 38
- Praha zob. Praga
- Prapolskie plemiona 46, 47
- Prasłowianie 35
- Prawdinsk zob. Frydlań
- Preconico zob. Brixeney
- Pregel zob. Pregola
- Pregola (n. Pregel), rz. 43, 153, 182, 267, 289, 291, 319, 447, 452, 453, 460
- dorzecze 33
- ujście 32, 459, 500
- Preszburg zob. Pożoń
- Preussen zob. Prusowie
- Preussen zob. Prusy
- Preussenland zob. Prusy
- Preussisch Eylau zob. Iławka
- Preussisch Friedland zob. Debrzno
- Preussisch Friedland zob. Frydlań
- Preussisch Holland zob. Pasiek
- Preussischer Bund zob. Prusy — Związek
- Pręczawa, rz. 82
- Prousi zob. Prusowie

- Provence zob. Prowansja
- Prowansja (fr. Provence), kraina, Francja 104
- Prusacy (Preussen), mieszkańcy Prus Krzyżackich 160, 270, 338, 502
- brandenburscy 21
- nowożytni 14, 20, 21, 47
- Prusai zob. Prusowie
- Pruscia zob. Prusy
- Pruska Hawa zob. Hawka
- Pruska Litwa 453
- Pruskie Pojezierze zob. Pojezierze Mazurskie
- Prussia (Brus, Bruzi, Prousi, Prusai, Prutheni, Preussen) 19, 12, 14, 16, 17, 21, 24, 31, 35, 44, 49—52, 57, 58, 60—66, 70, 72, 76, 78, 82—85, 88—91, 93, 120, 126, 128, 133—136, 140, 141, 143, 144, 146, 147, 155, 156, 158—161, 173, 176, 182, 185, 188, 189, 211, 212, 217—220, 223—228, 234, 237, 238, 241, 244, 276, 293, 311, 323, 380, 429, 434, 499, 500, 505, 506, 516, 527, 258, 535
- wolni zob. Prusy wolni
- Prussia zob. Prusy
- Prutchia zob. Prusy
- Pruteni zob. Prusowie
- Pruteni equites zob. Prusy wolni
- Prutheni zob. Prusowie
- Prutenorum Iura zob. Prusy — prawo
- Prusy (Prutchia, Prussia, Preussen, Preussenland) 5, 8—15, 18, 20—29, 31—35, 37, 38, 40, 41, 43—47, 51—55, 57, 58, 60, 65, 67—70, 73, 75—79, 82—90, 92, 94—96, 103, 107, 110, 117—120, 122—130, 132, 133, 135—141, 143, 145—159, 164—166, 169—171, 173, 174, 176, 178, 180—183, 185, 189—197, 199—202, 204—210, 214—217, 219—225, 227—231, 233, 234, 236, 237, 239, 240, 242, 243, 259—261, 264, 265, 267, 269, 271—279, 281—286, 288, 292, 293, 295—297, 309—311, 316, 318, 319, 321—324, 329—332, 337, 338, 340, 343, 344, 353, 356—359, 362, 364, 367—372, 374, 377, 378, 380, 381, 383, 384, 386, 390, 392—394, 398—409, 412, 413, 415, 416, 418—422, 426, 428, 430—437, 442—445, 447, 449—450, 452—455, 458, 463, 465, 467—472, 477—479, 481, 484—489, 491—496, 489—502, 504—511, 513, 516, 517, 522, 524—536, 540, 541, 543, 546, 548, 549, 553 por. staropruski
- archidiecezja 170
- arcybiskup 148, 149
- arcybiskupstwo 169
- biskup misyjny 11, 79, 87, 89, 95, 123, 129, 169, 172, 499
- biskupi 191, 267, 280, 282, 311, 381, 400, 407, 420, 477, 484, 522, 550
- — dominia 264
- biskupstwo 85, 165
- biskupstwa 269, 278, 288, 291, 301, 302, 305, 316, 318, 426, 427, 546
- bóstwa 64
- brandenburskie 16
- cechy 328
- chłopci 295, 296, 300, 311, 312, 383
- denary zob. Chelmno — denary
- diecezje 169, 170, 269
- Dolne zob. Dolne Prusy
- dostojnicy Zakonu 274
- eksport 74
- duchowieństwo 87, 286, 427—430, 550
- dziejopisarstwo 480
- gałąź Zakonu 178, 230, 284, 354—356, 383, 384, 443, 468, 475, 491, 492, 507, 540
- Górne zob. Górne Prusy
- granica 49, 51, 52, 80—82, 85, 88, 91, 118, 136, 173, 244, 452
- grody 173, 197, 232, 418
- grosze 282
- grzywna 206
- handel 286, 330, 351, 388, 389
- hełm (prusche helme) 160
- historiografia 513
- historyczne 14, 16, 22
- hołd 492, 505
- humanizm 480
- język 46, 60—63, 219, 226, 228, 229, 429, 430, 503, 533
- junkrzy 456, 505, 543
- kapituły 276, 278, 288, 302, 382, 420, 427, 431, 435, 478, 501, 539
- — dominia 264
- klasztory 486
- komtur krajowy 154, 202, 218, 264
- kontrata dominikanów 428
- konwenty 475, 478
- Królewskie 14, 16, 28, 415—417, 438,

- 439, 441, 445, 452, 456, 462—467, 469, 470, 490, 491, 493—496, 537, 550
- — doradcy 468
- — gubernator 467
- — przedstawiciele 491
- — wielkie miasta 490, 494, 495, 550
- — stany 466, 468, 470
- — — zjazd 470
- Krzyżackie (sprzed 1466 r.) 266—269, 285, 328, 329, 338, 432, 520, 541
- Krzyżackie (po 1466 r.) 21, 417, 438, 439, 441—447, 449, 452—456, 459—461, 463, 465, 467, 469, 470, 474, 475, 477—481, 484—486, 488, 490, 507, 509, 551
- — stany 472, 482, 490, 495
- — posłowie szlachty i miast 491
- książę 15, 493, 510, 511
- Książęce 14, 15, 16, 451—453, 479, 494, 495, 497, 507, 509, 538, 550
- — stany 509
- Księstwo 492—496, 505
- kupcy 328, 377, 388, 389, 406
- kustodia franciszkańska 227, 428
- lasy 68
- Ienno 491, 493—495, 497
- liszki 317, 542
- ludność 5, 14, 17, 18, 25, 26, 28, 46, 47, 55, 68, 72, 76, 80, 82, 125, 140, 143, 146, 147, 153, 156, 158, 179, 180, 182, 187, 190, 199, 208, 209, 211, 220, 224, 237—240, 244, 288—292, 294—296, 299, 305, 310, 312, 323, 339, 340, 386, 387, 430, 503, 521, 532, 534, 535, 538, 551
- miasta 199, 200, 207, 280, 287, 320, 325, 326, 327, 328, 329, 331, 334, 336, 361, 389, 391, 393, 399, 411, 422, 424, 430, 458, 460, 461, 537, 543
- — male 327, 478
- — wielkie 316, 322, 324—326, 328, 330, 332, 388, 389, 407, 421, 424
- — zjazd 333
- mieszczaństwo 276, 335, 336, 388, 392
- misja 85, 87, 92, 226, 261, 529, 531
- mistrz krajowy 168, 175, 199, 202, 223, 252
- mistyczka 432
- monarchia Hohenzollernów 16, 17, 19, 497, 505, 513
- — — król 15, 16, 20, 21, 511
- moneta 384, 449
- — możni 62, 77, 87, 123, 152, 194, 211, 220, 241, 535
- — narodowość 292, 365
- — nazwy 48, 51, 62, 74, 82, 83, 208, 295, 317, 528
- — neofici 217, 223
- — osadnictwo 43, 74, 192, 244, 269, 291, 334, 504
- — państwo zakonne (krzyżackie) 270, 278—280, 283, 300, 338, 341, 353, 354, 374, 379, 380, 397, 406, 434, 435, 498, 501, 506, 521
- — plemiona 9, 10, 12, 31, 35, 51, 53, 54, 60, 80, 85, 141, 143, 243, 524
- — porty 332, 391, 397, 406, 483
- — pospolite ruszenie 181, 409, 470
- — powstania 26, 173—180, 182, 183, 197, 244
- — prawa 212, 213
- — prawo 203, 230, 277, 296, 300—302, 311, 331, 360, 383, 386, 406, 431, 448, 454, 456, 457, 502
- — przywilej inkorporacyjny 405, 406, 409, 415
- — Rada 406, 407, 468, 470
- — radio 72, 207, 296, 300
- — regenci 486
- — roczniki 196, 435, 526
- — Rodzime 31
- — rycerstwo 194, 237, 289, 295, 391, 392, 396, 404, 503
- — rynek 385
- — rzemiosło 286, 327, 339, 391
- — sąd 464
- — scholarzy 430, 431, 479, 485, 539, 551
- — sekularyzacja 484, 486—492, 495, 508, 509, 522, 548, 550
- — społeczeństwo 59, 260, 338, 405, 407, 431, 436, 504
- — stany 10, 14, 370, 373—377, 385, 393, 394, 396—398, 402—407, 409, 411, 413—415, 464, 490, 492, 494, 504, 537, 548
- — stocznice 292
- — szlachta 195, 456, 458, 470, 477, 482, 487, 488
- — tarcza (scutum Pruthenicum, prusche schilde) 160
- — ulica zob. Nowogród
- — urzędnicy Zakonu 343, 381, 415
- — wojskowość 156, 160, 532
- — władze zakonne 462, 475

- właściwe 74, 277, 279, 288, 291—294, 297, 298, 300, 301, 304, 309, 310, 316—320, 323, 337, 338, 414, 435, 438, 447, 501, 551
- Wolni (Freie, Prusowie wolni, Pruteni equites) 294—296, 309—311, 317, 398, 412, 456, 458, 482, 503
- Wschodnie (Ostpreussen) 20—22, 517, 520
- wsie 72, 238, 295, 296, 311—314, 384, 458, 461
- Zachodnie 20, 229
- Zakonne (po 1466) zob. Prusy Krzyżackie
- zamki 422, 494
- ziemie 498, 505
- ziemie i miasta zob. stany
- Związek (Preussischer Bund) 397—407, 409, 411, 436, 454, 504, 546
- Przełęcz Tatarska (Siedmiogród), 114
- Psków, m., RFSRR 131, 132, 180, 354, 363
- republika 379
- Puck (n. Putzig), m., 320, 412, 414
- region 312, 473
- urząd rybacki 306, 308
- Zatoka 37
- Putzig zob. Puck
- Pyrzyczenie 57

Raciążek, k. Ciechocinka 360

Radogoszcz, os. zag., NRD 65

Radunia, rz., l. d. Wisły Leniwki 306, 326, 420

Radzyń Chełmiński (n. Reden), m., k. Grudziądz 141, 144, 158, 197—199, 286, 373

— komtur 172, 204

— komturstwo 265, 306

— wikaria Tow. Jaszczurczego 341

Ragneta (dawn. Landshut, n. Ragnit, ob. Neman), obw. Kaliningrad ZSRR 183, 186, 190, 225, 291

— gród 232

— komtur 357

— komturstwo 174, 205, 265, 438, 453

— lizska 319

Rajgrodzkie jezioro, k. Rajgrodu 33

Rambling, gr., Żmudź, Lit. SRR 186

Rastembork zob. Kętrzyn

Rastenburg zob. Kętrzyn

Ratyzbona (n. Regensburg), m., Bawaria, RFN 109

Rechtstadt zob. Gdańsk Głównie Miasto

Reden zob. Radzyń Chełmiński

Regensburg zob. Ratyzbona

Reich zob. Rzesza

Reichenbach, m., NRD 109, 110

Reitling, NRD 109

Ren (n. Rhein), rz. 41, 50, 510, 512

reńskie guldeny 407, 408

Reński Związek 512

Republika Federalna Niemiec zob. Niemcy — Republika Federalna

Reszel (n. Rössel), m., k. Biskupca Reszelskiego 180, 289, 319

— kościół 424

— powiat 68

— region 296

Reval zob. Rewel

Revele, ziemia, Estonia 130

Rewal zob. Rewel

Rewel (Reval, Rewal, est. Tallin), m. stoł. Est. SRR 131, 132, 508

Rhein zob. Ren

Rhein zob. Ryn

Rhône zob. Rodan

Riesenburg zob. Prabuty

Riga zob. Ryga

Rodan (fr. Rhône), rz. 109

Rodos, wyspa, Grecja 106, 372

Rogoźno, m., k. Wągrowca 250

Rogoźno, k. Grudziądz 82

— komturstwo 204, 205

— wójtostwo 265

Roma zob. Rzym

Romadice, Czechy, Czechosłowacja 111

Romania, kraina, Peloponez, Grecja 105

— baliwat 105

Romanum imperium zob. Rzym

Romowe, miejsc. zag. w Nadrowii 65

Romowe pole 160

Rosja 17, 549

Rosjanie 20

Rosenberg, k. Iławy

Rostock zob. Rostoka

Rouffach zob. Rufach

Rozewie, przylądek 57

Rogoza, rz., pr. d. Narwi 387

Rostoka (n. Rostock), m., Meklemburgia NRD

- uniwersytet 551
- Rössel zob. Reszel
- Równina Dolna (n. Unter Plehnen), k. Kętrzyna 237
- Rubenicht, Austria 124, 128
- Rubiaco zob. Rufach
- Ruczarburg (Ručar), gr., Siedmiogród, Rumunia 114
- Ručar zob. Ruczarburg
- Ruda, k. Kwidzyna 68
- Rudawa, w. Sambii, k. Muromskoje, obw. Kaliningrad ZSRR 357
- Rudnik, las. k. Olsztyna 68
- Rudon, rz., niezident. 43
- Rudzieniec, k. Susza 68
- Rudziska, k. Reszla 68
- Rudziska, k. Szczytna 68
- Rudziszki, k. Kętrzyna 68
- Rufach (Rubiaco, Rouffach), m., Alzacja, Francja 110
- Rugia (n. Rügen), wyspa, NRD 31, 137, 252
- książę 249, 250, 252
- Rugijczycy 252
- Rugiowie 41, 45
- Rusini 225
- Ruś 10, 17, 26, 51, 54, 55, 57, 67, 73—
 - 75, 77, 79, 80, 84, 85, 93, 119, 132, 133, 149, 150, 159, 160, 183, 188, 189, 200, 257, 259, 260, 316, 324, 328, 329, 351, 354, 357, 358, 361, 362, 364, 365, 377, 403, 535
- bojarowie w W. Księstwie Litewskim 150, 374
- handel 330, 336
- książęta 84, 88, 131, 143, 180
- księstwa 80, 132, 363
- letopisy 53, 85
- republiki 379
- wojska 186, 346, 377
- ziemie 357, 359, 360, 375, 503
- Ruś Czarna 183
- Czerwona 469
- Halicka 150, 324, 349, 351
- Russia zob. Ruś
- Rybaki (n. Fischhausen, ob. Pomorsk), m., obw. Kaliningrad ZSRR
- Ryga (lot. Rīga), m. stoł., Lot. SRR 130, 141, 148, 170, 178, 179, 187, 342, 353, 508, 526
- arcybiskupstwo 269, 353
- arcybiskupi 221, 342, 343, 435, 507, 508
- biskupi 91, 93, 122, 130—132, 136
- — dominium 94
- metropolia 416, 441
- mieszczanie 131, por. Ryżanie
- Ryn (n. Rhein), m., k. Giżycka
- komtur 440
- komturstwo 438, 449
- region 449
- zamek 387
- ryski zob. Ryga
- Rytel, k. Chojnic 47
- Ryżanie 342, por. Ryga
- Rządź, k. Grudziądz 83, 144
- Rzepin (czes. Řepín), m., Czechy, Czechosłowacja 111
- Rzepka, os. zag., k. Bydgoszczy 245, 249
- Rzesza Niemiecka (Rzesza, Reich, Deutsches Reich) 13, 14, 16, 18, 21, 22, 25, 118, 119, 130, 154, 164, 275—
 - 277, 280, 283, 322, 343, 355, 362, 373, 380, 382, 391, 408, 409, 414, 416, 442, 445, 446, 464—470, 473, 477, 479, 481, 483, 438, 498—501, 504, 507—511, 530, 531, 538, por. Niemcy
- — baliwaty 382, 409, 508
- — gałęzie Zakonu 462, 487, 507
- — konwenty 353, 382, 442, 508
- — kraje 362
- — książęta 118, 119, 171, 372, 400, 465, 466, 469, 472, 479, 494, 511
- — książęta — mistrzowie Zakonu 442, 499, 508, 509, 530
- — księstwa duchowne 501
- — księstwa terytorialne 278
- — mistrz krajowy zob. Niemcy
- Sąd Kameralny 509
- sejm 467, 509
- stany 468
- zaciężni 404, 409, 412, 454, 471, 473, 474, 485
- Rzesza Trzecia 514
- Rzucewo, k. Pucka
- kultura 37
- Rzym (wł. Roma), m. stoł. Włochy 45, 76, 87, 104, 105, 111, 125, 126, 128, 129, 133, 134, 180, 219, 221, 247, 354, 359
- Borgo, dzielnica prawobrzeżna 105
- Cesarstwo Narodu Niemieckiego 16, 119, 259, 261

- cesarz (średn.) 119, 122, 355, 530
- Imperium (Romanum Imperium) — staroż. 45
- kościół NMP in Domenica 104
- królowie 379, 442, 465, 548
- kuria 104, 359, 372, 373, 400, 409, 416, 432, 463, 465, 467, 486, 514, 515, por. Stolica Apostolska
- Monte Celio, wzgórze 105
- Rzymianie 14, 45
- Řepin zob. Rzepin

- Saale zob. Sala
- Saalfeld zob. Zalewo
- Saarbrücken, m., Saara RFN 110
- Saarburg (fr. Sarrebourg), m., Lotaryngia, Francja 110
- Saaremaa zob. Ozylia
- Sachsenhausen, m., Nadrenia-Palatynat, RFN 109—110
- Sajda zob. Sydon
- Sakkala, ziemia, Estonia 131
- Saksonia (Saxonia) 109, 113, 195, 200, 259, 467, 476, 480, 509
- Saksonia Dolna zob. Dolna Saksonia
- książęta 131, 141, 259, 466
- baliwat 109, 154
- komtur krajowy 407
- prowincja franciszkanów 227
- Sala (Solawa, n. Saale), rz., l. d. Łaby 109, 135
- Saliński układ 360
- Samaytegarbis, miejsce grodu w Tczewie 149
- Sambia (Samland), ziemia, Prusy 26, 27, 31, 33, 34, 39, 40, 42, 44, 45, 51, 52, 55, 57, 67—69, 73, 77, 88, 125, 141, 147, 149—153, 156, 159, 160, 169, 170, 181, 183, 186, 187, 190—192, 194, 195, 200, 205, 208, 217, 269, 289, 295, 296, 311, 312, 331, 337, 357, 430, 438, 441, 447, 448, 454, 456, 460, 472, 486, 532, 542
- biskupi 148, 170, 180, 194, 265, 289, 295, 480, 484, 485, 546
- — dominium 301, 438, 441
- biskupstwo 165, 269, 278, 309, 416, 435, 493
- dialekt 60
- diecezja 129, 169, 170, 267, 412, 429, 441
- kanonik 433, 435
- kapituła 265, 289, 295, 426, 427, 435, 478
- kodeks dyplomatyczny 539
- komtur 202
- komturstwo 204
- nobilowie 77
- okręg wojskowy (Orte) 441
- witingowie 213
- Półwysep 34, 40, 43, 143, 178
- Sambowie (Semb) 11, 51, 54, 60, 127, 143, 152, 153, 180, 218, 226
- Samethia zob. Żmudź
- Samland zob. Sambia
- Sandomierz, m. 135, 403
- dzielnica 135
- książę 84
- podkomorzy 413
- Santers zob. Zantyr
- Santirs zob. Zantyr
- Santok, k. Gorzowa Wielkopolskiego 363, 370
- Saraceni 93, 103, 106, 126, 163, 217, 261
- Sarmaci 14, 42
- Sarmacja 42, 43
- Sarmacki Ocean zob. Bałtyk
- Sarrebourg zob. Saarburg
- Sartawice, jez. 47
- Sartowice, k. Świecia nad Wisłą 143, 144
- Sasi, zob. Sasini
- saski zob. Saksonia
- Sasini (Sasi, Sasowie) 49, 51
- ziemia zob. Sasińska Ziemia
- Sasińska (Soysim) Ziemia, Prusy 53, 67, 83, 205, 289, 293, 294, 318
- Sasowie zob. Sasini
- Saxonia zob. Saksonia
- Schuppenbeil zob. Sepopol
- Schivelbein zob. Świdwin
- Schlanders (wł. Sluderno), m., k. Bolzano, Włochy 111
- Schlochau zob. Człuchów
- Schöneck zob. Skarszewy
- Schönsee zob. Kowalewo
- Schwaben zob. Szwabia
- Schwarzburg, gr., Siedmiogród, Rumunia 114
- Schwarzburg, hrabstwo 148, 156
- Schwetz zob. Świecie nad Wisłą
- Seeburg zob. Jeziorany

- Seehesten zob. Szestno
 Selencja (Seleucja, Selina ziemia), ziemia, Jaćwięż 51, por. Zlińska ziemia
 Seleucja zob. Selencja
 Selina ziemia zob. Selencja
 Selmęt Wielki, jez., k. Elku 33
 Sembi zob. Sambowie
 Semgalowie 179, 186
 Sensburg zob. Mrągowo
 Sevilla zob. Sewilla
 Sewilla (hiszp. Sevilla), m., Andaluzja, Hiszpania 104, 234
 Sępapol (n. Schippenbeil), m., k. Bartoszyce 289, 291, 319
 Sępopolska Nizina 32, 33
 Sianowo, k. Kartuz 57
 Sicilia zob. Sycylia
 Siedmiogród, kraina, Rumunia 100, 112—114, 116, 498
 — biskup 113, 115, 116
 — organizacja diecezjalna 172
 Sieradz, m.
 — książę 251
 Silves, biskup 400
 Sion zob. Jerozolima
 Sirgune zob. Dzierzgonia
 Skalowia, ziemia, Prusy 26, 51, 52, 73, 186, 187, 205, 291
 Skalowici zob. Skalowowie
 Skalowowie (Skalowici) 55, 60, 153, 182, 185, 186, 189, 205, 208, 225, 453
 Skandynawia 39, 41, 57, 159, 259, 260, 272, 325, 336
 — kraje 137, 356
 — ludność 191
 — państwa 10, 361
 — unia 361
 — plemiona 21 38, 45
 — wikingowie 21
 Skania zob. Skonia
 Skanör zob. Skonia
 Skarszewy (n. Schöneck), m., k. Kościerzyny 92, 320
 Skirowie 42
 Sklawini 50
 Skoda, miejsc. nad rz. Aa 179
 Skonia (Skania, szw. Skanör), kraina, Szwecja 329
 Skórcz, m., k. Gniewu 267, 320
 Skrwa, rz., pr. d. Wisły 34
 Skurgwy, k. Grudziądz 83
 Slese terra, zob. Śląsk
 Slovenija zob. Słowenia
 Sluderno zob. Schlanders
 Sławieńskie księstwo zob. Gdańsko-sławieńskie księstwo, por. słupsko-sławieńska ziemia
 — Pomorze zob. Pomorze Sławieńskie
 Sławno zob. Sławno Stare
 Sławno Stare (ob. Sławsko), k. Sławna 98, 252
 — — kasztelan 252
 — — księstwo 249, 252
 — ziemia 253, 254
 Sławków (n. Austerlitz), Czechy, Czechosłowacja 111
 Sławsko zob. Sławno Stare
 Słodzin zob. Myślibórz
 Słोńsk, gr., k. Kostrzyna 242
 Słowacja, 324, 364, 367, 328
 — miedź 329, 389
 Słowenia (Slovenija), Jugosławia 111
 Słowianie 5, 17, 18, 21, 36, 38, 46, 49, 50, 51, 61, 64, 113, 234, 238, 294, 316, 320, 435, 542, por. Prasiłowianie
 — kraj (Weonodland) 46, 82
 — bóstwa 64
 — grody 418
 — języki 46, 60, 63
 — kraje 45, 71, 175
 — księstwa 259
 — kultura materialna 49, 55
 — ludy 46
 — ludność 10, 25, 26, 28, 46, 58, 308, 365
 — osadnictwo 269, 288, 290, 334
 — piraci 73
 — plemiona 17, 36, 46
 — polabscy 93
 — Pomorzanie 80, 259
 — Pomorzanie zob. Pomorze Słowiańskie
 — posłowie 50
 — rycerstwo 153
 — społeczeństwa 363
 — ziemia 49, 51, 57
 Słowińcy 31
 Słupsk (n. Stolp), m., 242, 249, 252, 270
 — komturstwo 270
 — książęta 270, 350, 351
 — ziemia 242, 254, 270
 słupsko-sławieńska ziemia 251
 Smagorz, nazwa miejsc. 83

- Smoleńska ziemia, ZSRR 54
 Smoleńskie 52
 Smoleńszczyzna 357
 Soest, m., Nadrenia Pn.-Westfalia, RFN 324
 Sokal, m., Ukr. SRR 469
 Solawa zob. Sala
 Soldau zob. Działdowo
 Soldin zob. Myślibórz
 Sorge zob. Dzierzgonia
 Sorkity, nazwa miejsc. w z. chełmińskich 83
 Sortyki, k. Gołubia 83
 Sovetsk zob. Tyłża
 Soysim zob. Sasinów ziemia
 Speyer zob. Spira
 Spira (n. Speyer), m., Nadrenia-Palatinat, RFN 109—110
 Spree zob. Sprewa
 Sprewa (n. Spree), rz., l. d. Haweli 407
 Srokowo (dawn. Dryfort, n. Drengfurth), m. ob. wieś, k. Kętrzyna 291, 319
 Stahremberg, gr., Austria 144
 Stare Chełmno zob. Starogród Chełmiński
 Stare Drawsko (Drahim, n. Alt Draheim), k. Szczecinka 363
 Starogard Gdański, m. 98, 204, 320, 376, 413, 414, 473, 474
 — — joannici 98
 — — kościół parafialny 423
 — — region 295
 Starogród Chełmiński (Stare Chełmno, n. Altenhaus, Althaus), k. Chełmna 464
 — — komtur 204
 — — komturstwo 265
 — — zamek 462
 staropruscy chłopci 452
 — język 528
 — ludność 264, 428, 429, 450, 452, 453, 458, 538, 542
 — nazwy 453
 — osadnictwo 289, 291, 501, 542
 Stary Sącz, m. 367
 Stary Toruń, k. Torunia 139, 196
 Stary Zagość zob. Zagość
 Steblewskie Żuławy zob. Żuławy Steblewskie
 Sterzing, k. Bolzano, Włochy 111
 Stębark (n. Tannenberg), k. Ostródy 364—366
 Stockholm zob. Sztokholm
 Stolica Apostolska 15, 94, 115, 116, 119, 123, 125, 128—130, 136, 137, 148, 150, 163, 165, 167, 172, 204, 218, por. Rzym kuria
 Stolp zob. Słupsk
 Stradun, k. Elku
 — region 449
 Strassburg zob. Brodnica
 Streszewice, k. Sztumu 81
 Strzelce Krajeńskie m. 408
 Stublewo zob. Zblewo
 Stuhm zob. Sztum
 Stuttgart, m., Badenia-Wirtembergia, RFN 522
 Sudawowie zob. Sudowowie
 Sudinowie zob. Sudowowie
 Sudonia (Suduone), rz., l. d. Szeszupy 52
 Sudowia (Sudwa), ziemia 52, 73, 183, 370, 373, por. Jaćwięż
 Sudowowie (Sudawowie, Sudinowie, Sudynowie) 43, 51, 52, 54, 55, 182, 183, por. Jaćwięgowie
 Sudowskie terytorium 79
 Suduone zob. Sudonia
 Sudwa ziemia zob. Sudowia
 Sudynowie zob. Sudowowie
 Sułmiński okręg, nad Radunią 306
 Sulonowie 43
 Sund, cieśnina 460
 Sur. zob. Tyr
 Susz (n. Rosenberg), m., k. Iławy 318, 471
 — kościół 424
 — powiat 68
 — region 288
 Suwalskie Pojezierze zob. Pojezierze Jaćwięskie
 Svevia zob. Szwabia
 Swebowie 42
 Swebki język 42
 Swebkie Morze zob. Bałtyk
 Sweowie zob. Szwedzi
 Sycylia (wł. Sicilia, wyspa, Włochy 103, 215, 234, 419
 Sydon (ob. Sajda), m., Liban 106
 Sylonia zob. Zlinia
 Sypanin, k. Iławy 82

- Syria 9, 96, 99, 104—107, 155, 166, 213, 233, 239, 521
- Szabda, k. Brodnicy 83
- Szampania (fr. Champagne), kraina, Francja 104, 110
- Szarejka, gr., Żmudź, Lit. SRR 186
- Szawle (lit. Šiauliai), m., Lit. SRR 131
- Szczecin, m., 352
- Szczytno (n. Ortelsburg), m. 291, 293, 304, 387
- powiat 68
- region 295, 387, 450
- zamek 318, 420
- Szczycieńskie 293
- Szeskie Wzgórza 33, 34
- Szestno (n. Seehesten), m. ob. wieś, k. Mrągowa 291, 293
- region 295, 387, 449
- Szkarpawa, rz., ramię Wisły i region 267
- Szkoci 461
- Szkocja 331
- Szkwa, rz., pr. d. Narwi 387
- Szpęgawa, rz., na Pomorzu Gdańskim 47
- Sztokholm (szw. Stockholm), m. stoł., Szwecja 361
- Sztum (n. Stuhm), m. 192
- zamek 404, 409
- ziemia 49
- powiat 82
- Szwabia (Svevia, n. Schwaben), kraina, RFN 110, 275, 444
- król 103
- książę 99, 101
- Szwajcaria 110
- kronikarstwo 366
- Szwecja 55, 137, 272, 356, 361, 362, 397, 472, 488, 502, 508, 514
- król 400, 409
- mistyczka 285
- tron 356, 361
- związki stanowe 397
- Szwedzi (Sweowie) 45, 50, 511
- Šiauliai zob. Szawle
- Dolny 463
- kronikarstwo 366
- książęta 16, 88, 92, 111, 112, 140
- miasta 423
- rycerstwo 195
- Ślązak 435
- Śniardwy, jez., k. Pisz i Mrągowa 33
- Środa, nazwy miejscowości 76
- Śródziemne Morze 45, 104, 329, 514
- — (śródziemnomorskie) baliwaty 154, 171
- — (śródziemnomorskie) kraje 40, 45, 50, 57, 102, 103, 171, 233, 522, 529
- — wyspy 414
- Swidwin (n. Schivelbein), m. 271, 407, 408
- wójtostwo 271
- zamek 393
- ziemia 271
- Świecie nad Wisłą (n. Schwetz), m. 144, 146, 243, 244, 253, 256—258, 319, 323, 363
- komtur 367
- komturstwo 267, 307, 383
- książęta 92
- księstwo 80, 243, 256, 257
- region 294, 382, 386
- zamek 412
- Swiecino, k. Żarnowca 413
- Święta (Tuga), rz., pr. d. Szkarpany 377
- Świętomiejsce (n. Heiligenbeil, ob. Mamonowo), m., obw. Kaliningrad ZSRR 319, 472
- Świeży Zalew 143, por. Zalew Wiślany
- Tallin zob. Rewel
- Tannenberg zob. Stębark
- Tannenberg, bitwa z r. 1914 20, 22
- Tannenberg, bitwa 1410 zob. Grunwald
- Tapiau zob. Tapiawa
- Tapiawa (n. Tapiau, ob. Gwariejska), obw. Kaliningrad ZSRR 181
- gród 205
- komturstwo 205
- Tars, w Armenii (Cylicji) 106
- Tartu zob. Dorpat
- Tatarzy 25, 132, 360, 364, 365, 371, 469, 470
- najazdy 259, 490

- Tatarska Przełęcz zob. Przełęcz Tatarska
- Tauber, rz., d. Menu 508
- Tczew (pierw. Trsew, n. Dirschau), m., 47, 57, 149, 243, 245, 253, 255—258, 317, 376, 411, 573, 474
- gród zob. Samaytegarbis
- region 294, 303, 307, 383
- twierdza 410
- wójtostwo 267, 306, 308
- Templum zob. Jerozolima
- Terra Wansca zob. Gniew ziemia
- Terweten, gr., Żmudź, Lit. SRR 179
- Teutoni 42, por. Germanie
- Tevere zob. Tyber
- Tiefenau zob. Tychnowy
- Tieg zob. Tuja
- Tilsit zob. Tyłża
- Tirol zob. Tyrol
- Toledo, m., Hiszpania 104, 234
- Toruń, m. 120, 139, 140, 143, 144, 146, 158, 175, 176, 180, 193, 196, 198—200, 204, 206, 214, 231, 316, 322, 324—330, 333—336, 346, 352, 367, 375, 388, 389, 397, 398, 401, 406, 407, 412, 422, 423, 425, 426, 430, 434, 444, 465—468, 470, 501, 503, 533, 539, 543, 544, 552
- gród 232
- grzywny 254
- kompromis tzw. (1521 r.) 470, 474, 483, 488
- komtur 172, 274, 401
- komturstwo 204, 265
- kupcy 200, 324, 330, 331, 389, 411
- mennica 282, 406, 494
- przywilej z 1303 199
- rokowania (1464—1466; 1520—1521) 414, 415, 472, 474
- rzemiosło 333, 336, 389, 411, 422, 425
- sukno 327
- szkoła 430
- szpital 214
- tabliczki woskowe 537
- Towarzystwo Naukowe 517
- traktat 1411 (I) 28, 367—369, 372
- — 1466 (II) 28, 415—417, 438, 442—445, 462—470, 472, 474, 482, 483, 491—496, 506, 545
- zamek 404
- Nowe Miasto 198, 324, 401, 537
- — — dominikanie: kościół i klasztor 226, 235
- — — kościół parafialny św. Jakuba 235, 387, 391, 423
- Stare Miasto 198, 321, 323, 324, 326—328, 402, 406, 537
- — — franciszkanów gwardian 218, 219, 229
- — — — klasztor 227, 435
- — — — kościół NMP 227, 235, 425
- — — — roczniki 437
- — — kościół parafialny św. Jana 235, 236, 387, 423, 425
- — — ratusz 324, 326, 422
- Tórbzburg Przełęcz zob. Przełęcz Tatarska
- Trakai zob. Troki
- Trave zob. Trawna
- Trawna (n. Trave), rz., d. Zatoki Lubeckiej 31
- Trejdera, rz., w Inflantach 187
- Treviso, Włochy 104
- Trewir (n. Trier), m., Nadrenia-Palatinat RFN 110
- Trier zob. Trewir
- Trimpowe (n. Trömpau), obw. Kaliningrad ZSRR 64
- Trinquetaille zob. Arles
- Trömpau zob. Trimpowe
- Troki (lit. Trakai), m. i zamek, Lit. SRR 357, 358
- Troppau zob. Opawa
- Troszyn, k. Gostynina 151
- Trsew zob. Tczew
- Truso jez. zob. Druzno jez.
- Truso, os. zag., k. Elbląga 32, 56, 57, 141
- Tuchel zob. Tuchola
- Tuchola (n. Tuchel), m. 254, 317, 320, 286
- komturstwo 267, 303, 306, 536
- region 386
- Tucholskie 294
- Tuchomie (n. Gross Tuchen), k. Bytowa
- ziemia 270
- Tuga zob. Święta rz.
- Tuja (n. Tieg), rz., w Delcie Wisły 146
- Tuleparst, pruska nazwa miejsc. 66
- Tuliten, pruska nazwa miejsc. 66
- Tunis 155

- Turcja 354, 371, 379, 444, 465, 478, 490, 510, 511
- Turcy 96, 403, 414, 465, 469, 510, 511
- Osmańscy 354
- Turingia zob. Turyngia
- Turkskie ludy zob. Awarowie, Bułgarzy
- Turuntas, rz., niezident. (może Pregoła?) 43
- Turyngia (n. Turingia), kraina, NRD 39, 92, 109, 112, 155, 195, 200, 229, 233, 236, 248, 275, 433, 509
- baliwat 109, 155, 523
- komendy Zakonu 155
- landgraf 136, 164, 182
- ministeriałowie 136
- rycerz 164
- Tutejsi zob. Estończycy
- Tuwangste zob. Królewiec
- Twangste zob. Królewiec
- Tyber (wł. Tvere), rz., d. Morza Tyreńskiego 105
- Tychnowy (n. Tiefenau, Diepenau), k. Kwidzyna 195
- Tylża (n. Tilsit, ob. Sovetsk), m. obw. Kaliningrad ZSRR 190, 291, 453
- region 453
- Tymawa, k. Tczewa 92, 136
- Kalatrawensi 92
- ziemia 248, 252
- Tyr (ob. Sur), m., Liban 106
- Tyrol (wł. Tirol), kraina, Austria i Włochy 508, 513
- Uckermark zob. Wkrzańska Marchia
- Uexküll (ob. Ikeskole), m., Łot. SRR 93
- Ugaunia, ziemia, Estonia 131
- Ugrofinowie 38, 39
- Ukmerge zob. Wilkomierz
- Ulm, m., Badenia-Wirtembergia, RFN 110
- Unisław, k. Chełmna
- komturstwo 204, 205
- Unsatrapis (Usiętrapie, Wehenstrop), ziemia, Prusy 54
- Unter Plehmen zob. Równina Dolna
- Usiętropie zob. Unsatrapis
- Uszakowo zob. Pokarmin
- Utrecht, m., Holandia 110
- baliwat 487, 509
- Valladolid, prowincja w Królestwie Kastylijskim, Hiszpania 104
- Venezia zob. Wenecja
- Verona zob. Werona
- Versailles zob. Wersal
- Vidi-varii (lesisty kraj) 51, por. Witland
- Vidivarii (lub Vinidarii), lud u ujścia Wisły 49
- Vilnius zob. Wilno
- Vinidarii zob. Vidivarii
- Viro zob. Estończycy
- Visby, m. na Gotlandii, Szwecja 93
- Visegrád zob. Wyszehrad
- Viterbo, m., Włochy 105
- Vogelsang, gr. zag., k. Torunia 120, 121, 139
- Vogtland, kraina, cz. Turyngii 275
- Wabcz zob. Wabsk
- Wąbrzeźno (n. Briesen), m. 194, 265
- Wabsk (ok. Wabcz), k. Chełmna 83
- Wągrowiec, m., Wielkopolska 473
- Waldau zob. Wąldowo
- Wąldowo (n. Waldau), m., k. Iławy 82
- Wąldowo nazwa miejsc. w z. Chełmińskiej (— Szlacheckie, k. Grudziądz i — Królewskie k. Fordonu) 83
- Wandalowie 14, 45
- Wansca terra zob. Gniew ziemia
- Wąska ziemia zob. Gniew ziemia
- Wąska ziemia zob. Gniew ziemia
- Warmia (n. Ermland), ziemia, Prusy 27, 51, 52, 67, 73, 141, 146, 147, 187, 190, 195, 229, 236, 279, 288, 289, 293, 295, 296, 305, 309, 311, 319, 322, 337, 370, 384, 387, 412, 423, 424, 427, 428, 430, 438, 458, 463, 464, 470—474, 490, 491, 505, 534, 542, 550, 551
- biskupia 295, 297, 302, 310, 319, 415, 417, 441, 454, 540
- biskupi 64, 148, 152, 169, 170, 180, 194, 204, 206, 228, 231, 265, 278, 280, 289, 407, 414, 420, 428, 441, 462, 465, 467, 472, 491, 494
- — dominium 194, 207, 301
- biskupstwo 165, 192, 195, 269, 295, 299, 301, 305, 309, 416, 464
- chłopci 382, 385

- diecezja 129, 169, 227, 267, 441, 463, 484, 486, 550
- historiografia 539
- kanonik 435
- kapituła 278, 289, 311, 315, 382, 426, 427, 501
- — dobra 192, 265, 313, 384, 385, 421, 427, 539
- katedra 420
- kler 430
- kodeks dyplomatyczny 538
- kościoły 424
- metropolia 467
- miasta 398, 414, 430, 473
- nadmorska 139
- rycerstwo 398
- zamki 141, 473
- Warmowie 55, 141, 143, 180, 182
- ziemia 159
- Warmowie, lud skandynawski 45
- Warszawa, m. stoł. 118, 331
- Muzeum Wojska Polskiego 426
- proces 348—350
- Warta, rz., pr. d. Odry 31, 46, 86
- Wartenburg zob. Barczewo
- Wartembork zob. Barczewo
- Wąsosz (n. Bruchhof), k. Drawska Pomorskiego 450
- Watkowice (n. Watkowitz), k. Sztumu 81
- Watkowitz zob. Watkowice
- Watykan 515, por. Rzym kuria
- Wawel, Kraków 404
- katedra 366
- Wda, rz., l. d. Wisły 47
- Węgiermuca, rz., pr. d. Wierzycy 47
- Węgobork zob. Węgorzewo
- Węgorapa (Angrapa), rz., l. d. Pregoly 34
- Węgorzewo (dawn. Węgobork, n. Angerburg), m. 291
- Węgry 17, 24, 112, 116, 117, 164, 177, 209, 222, 316, 324, 328, 346, 354, 364, 377, 406, 462, 464, 465, 469, 510, 522, 523
- dwór 112
- episkopat 116
- król 24, 100, 112, 116, 117, 128, 137, 271, 347, 348, 355, 463, 467, 474, 488, 548
- królowna 112
- Królestwo 112, 354
- korona 172
- pogranicze 379, 511
- ziemie 112, 119, 128, 219, 524, 529
- Górne zob. Słowacja
- Węgrzy 117
- Wehenstorp zob. Unsatrapis
- Wehlau zob. Welawa
- Weissenberg zob. Biała Góra
- Weklice (n. Alt Wöklitz), k. Elbląga 232
- Welawa (n. Wehlau, ob. Znamensk), m., obw. Kaliningrad ZSRR 180, 194, 239, 291, 319
- franciszkanie 428
- gród 205
- komturstwo 205
- Weletabi zob. Wieleci
- Weletowie (Weltowie) 43
- Weltowie zob. Weletowie
- Wendyjskie miasta 409
- Wenecja (wł. Venezia), m., Włochy 104, 105, 272
- archiwum Zakonu 521
- Isola della Doana (Wyspa Celna) 104
- Republika 105
- siedziba w. mistrzów 257, 264, 272, 343
- siedziba Zakonu 9, 154
- Wenecka zob. Łużycka ludność
- Wenedowie (Wenetowie) 39, 42, 43
- Wenetowie zob. Wenedowie
- Wenedzka Zatoka zob. Gdańska Zatoka
- Weonodland (Słowian kraj) 82
- Werona (wł. Verona), m., Włochy 132
- Wersal (fr. Versailles), m., Francja
- traktat 21
- Weser zob. Wezera
- Westfalia, kraina, RFN 236, 322, 324, 328
- baliwat 109, 110
- kupiectwo 324
- Wezera (n. Weser), rz., d. Morza Północnego 109
- Wiąg, k. Świecia nad Wisłą 47
- Widland (Witland), ziemia, Estonia 50, 51
- Wiedeń (n. Wien), m. stoł., Austria 111, 469, 470, 515
- Archiwum Zakonu 514, 522
- bitwa (1683) 511
- dwór 511

- egzemplarz „Statutów” 224
- Kongres z 1815 r. 512
- siedziba Zakonu i w. mistrza 512—514
- uniwersytet 430, 478, 481
- Wielbark, k. Malborka 41
- Wielbarska kultura 41, 44
- Wieldżądź, k. Wąbrzeźna
- komturstwo 204, 205
- Wielłeci (Weletabi) 31, 46, 50, 62, 65
- kraj (Luciców kraj, Leuticia) 51
- Wielka Armenia zob. Armenia Wielka
- Wielka Puszcza (Grosse Wildnis) 67, 173, 190, 193, 265, 291, 295, 441, 449, 541
- Wielka Żuława zob. Żuławy Wielkie
- Wielki Kabel, rz., ramię Wisły 247
- Wielki Strumień, struga, k. Grunwaldu 365
- Wielkie Jeziora Mazurskie 39, 43, 44, 449, por. Kraina Wielkich Jezior
- Wielkopole 251, 402, 403, 415
- Wielkopolska 57, 62, 200, 248, 251—253, 263, 283, 290, 342, 344, 347, 349, 352, 360—363, 367, 375, 386, 389, 404, 408, 410, 434, 473
- chłopci 347
- gwary 46
- kler 373
- Kronika 11
- książęta 86, 135, 143, 144, 227, 245, 248—250
- ludność 47
- miasta 373, 388
- możnowładztwo 250, 251, 254
- rycerstwo 363, 373, 375, 388, 402, 410
- sukno 389
- szlachta zob. rycerstwo
- urzędnicy ziemscy 410
- Wielona, gr., Żmudź, Lit. SRR 186, 369
- Wien zob. Wiedeń
- Wiener Neustadt, m. Austria 400
- Wierzyca, rz., pr. d. Wisły 98, 247
- Wiesenburg, w. Barcji 160
- Wiesiełaje zob. Bałga
- Wigry, jez., k. Suwałk 33
- Wik, ziemia, Estonia 130, 131
- Wikingowie 57, por. Skandynawia 57
- Wilno (lit. Vilnius), m. stoł., Lit. SRR 357—360
- katedra 366
- Wilkomierz (lit. Ukmerge), Lit. SRR 377
- Wironia, ziemia, Estonia 131
- Wirowie zob. Estończycy
- Wintenbergia, kraina, RFN 508
- Królestwo 512
- Wiska ziemia zob. Wizna
- Wiskiauten zob. Wiskiauty
- Wiskiauty (n. Wiskiauten, ob. Mochowoje), obw. Kaliningrad ZSRR 57
- Wisła (Wistula, Wisula), rz. 33, 34, 39, 41—44, 46, 47, 49—51, 63, 80—83, 88—92, 120, 125, 139, 140, 143, 144, 146, 149, 159, 173, 180, 182, 192, 195, 200, 207, 227, 242, 245, 247, 258, 265, 267, 269, 271, 288, 298, 320, 325, 330, 364, 376, 409, 410, 412, 413, 459, 473, 528
- brzeg prawy 41, 43, 55, 82, 141—143, 247, 473
- lewy 41, 47, 120, 244, 245, 247, 248, 252, 265
- Delta 32, 146
- dolna 14, 21, 33, 34, 41, 46—48, 67, 118, 131, 133, 136, 239, 264, 394, 412, 530
- dorzecze 36, 39, 46
- droga 200, 324, 328, 377
- Elbląska, ramię Wisły 413
- handel 470
- środkowa 21, 36, 39, 46, 233
- ujście 31, 40, 41, 44, 46, 49, 50, 57, 265, 390, 402, 415, 438, 500
- żegluga 414
- Wiskoujście (pojęcie geograficzne) 31
- Wismar, m., NRD 334
- Wistula zob. Wisła
- Wisula zob. Wisła
- Wiśłana Mierzeja 31, 125, 143, 159, 414
- Zalew 32, 146, 147, 173, 180, 182, 190, 195, 198, 200, 205, 229, 230, 288, 337, 413, 459, 472
- Witland (kraj Estów) 50, 51, 55, 59, 82
- Witland = Prusy i kraj Słowian 46
- Wittenberg zob. Wittenberga
- Wittenberga (n. Wittenberg), m., NRD 185
- Wizna, k. Łomży 84
- ziemia 272, 360
- Wkrzańska Marchia (n. Uckermark) 236
- Włochy 57, 104, 222, 425, 437, por. Italia
- baliwaty 103
- rycerstwo 97

- uniwersytety 430, 476, 479, 481
- Włocławek, m. 150, 346
- biskupi 128, 148, 194, 242, 267, 269, 299, 312, 344, 404, 426, 427, 479
- biskupstwo 171, 288, 290, 301, 302, 369, 426, 536, 550
- diecezja 148, 369, 382, 539
- kanonicy 400
- katedra 479
- miara 206
- Władimir Wołyński zob. Włodzimierz Wołyński
- Włodzimierz Wołyński (ob. Władimir Wołyński), m., Ukr. SRR
- ziemia 85
- halicka dzielnica 85
- Wolgast zob. Wolgosszcz
- Wolin, m., k. Świnoujścia 57, 73
- Wolinianie 57
- Wołga, rz. 36
- Wologosszcz (n. Wolgast), m., NRD
- słupscy książęta 350
- Wołosi 113
- Wołyń, kraina, Ukr. SRR 375
- Wormacja (n. Worms), m., Nadrenia-Palatynat, RFN 467
- Wormditt zob. Orneta
- Worms zob. Wormacja
- Worskła, rz., l. d. Dniepru 360
- Wrocław, m. 151, 152, 200, 372
- biskup 88
- kanonik 435
- książę 134, 135
- Wtorek, nazwa miejscowości 76
- Würzburg, m., Bawaria, RFN 109
- Wydrzno, k. Grudziądz 82
- Wypcz, k. Torunia 83
- Wyspa Bursztynowa zob. Glaesaria
- Wystruć (n. Insterburg, ob. Czerniachowski), m., obw. Kaliningrad ZSRR 183, 190, 291
- gród 205
- komturstwo 205
- region 453
- Wyszehrad (Visegrád), m., Węgry 24, 348
- Wyszogród, gr. nieistniejący, k. Fordonu, k. Bydgoszczy 144, 245
- kasztelania 257
- Zaborska gwara zob. Bory Tucholskie — gwara
- Zachodni Ocean 50
- Zagość (Stary Zagość), k. Pińczowa 98
- Zakonne jezioro, k. Chojnic 410
- Zakroczym, m.
- region 450
- Zalewo (n. Saalfeld), m. ob. wieś, k. Morąga 288
- zanoteckie ziemie 248
- Zantyr (Santirs, SanTERS), miejsc. zag., k. Sztumu 82, 87, 125, 141, 143, 144, 149, 172, 173, 226
- gród 232
- komturstwo 173, 174, 205
- siedziba bpa Chrystiana 86, 87, 172, 234
- Zaodrzańskie ziemie 499
- Zawkrzańskie ziemie, Mazowsze 272, 360
- Zblewo (pierwotnie Stublewo), k. Starogardu Gdańskiego 47
- Zelonia, ziemia, Łotwa 132
- Ziemia Wschodnia zob. Ostland
- Ziemia Zakonu Niemieckiego zob. Ordensland
- Ziemia Święta 93, 95, 99, 154, por. Palestyna
- Zinten zob. Cynty
- Zlincy, plemię jaćwieskie 51, 183
- Zlinia (Zlińska ziemia, Sylonia), ziemia, Jaćwiesz 53, 183
- Zlińska ziemia zob. Zlinia, por. Selencja
- Złocieniec (n. Falkenburg), m., k. Drawska Pomorskiego 393
- Złote Góry, na równinie mazurskiej 33
- Znamensk zob. Welawa
- Zschillen, NRD 109, 154
- Zwätzen NRD 109
- Związek Miast Hanzeatyckich zob. Hanza
- Zagań, m.
- książę 410
- Żądbork zob. Mrągowo
- Żarnowiec, k. Pucka 413
- klasztor 308
- szkoła klasztorna 429
- Żeleznodorożnyj zob. Gierdawy
- Żemajtija zob. Żmudź
- Żemgalia, ziemia, Łotwa 131, 132, 217

Żmudzini 13, 35, 178—180, 186, 187, 188,
200, 363

Żmudź (lit. Žemajtija, Litwa Dolna,
Samethia) 9, 132, 148, 178, 180, 185—
—188, 271, 272, 280, 345, 346, 353,
356—361, 363, 364, 367—370, 372—374,
383, 452, 453, 469, 500, 502, 503, 506,
511

— bojarzy 360

— chłopci 360

— grody 187

— kunigasi 187

— pogranicze 357

— wójtostwo 360

Żukowo, k. Kartuz

— klasztor 82, 290

— szkoła klasztorna

Żuławki, k. Nowego Dworu Gdańskiego
435

Żuławy 32, 41, 46, 47, 82, 146, 192, 205,
211, 247, 272, 293, 298, 302, 314, 325,
384, 413, 415, 420

— chłopci 298, 315, 398

— Małe 298

— Steblewskie 267, 290

— Wielkie 82, 143, 149, 244, 247, 265,
267, 288, 298, 321, 432

— Wiślane 32

Żydzi — kupcy 47

— podróżnik 60

INDEKS OSÓB

- Abdange, imię pruskie 62
 Abdangs, imię pruskie 62
 Abraham zob. Dzierśław
 Adam Bremensis zob. Adam bremeński
 Adam bremeński (Bremensis) 51, 65, 80
 Adenauer Konrad, kanclerz RFN 515
Adrianyi Gabriel 113, 117
Ahnsehl Karl, Otto 543
 Albert, abp ryski zob. Albert Suerbeer
 Albert, bp pomezański 169, 170
 Albert bp ryski 93, 130, 131
 Albert I, ks. brzuszwicki 182
 Albert II, landgr. turyński 182
 Albert Suerbeer, abp ryski 148, 149, 169, 170, 209
 Albrecht (Meklemburski), kr. Szwecji 361, 362
 Albrecht II, ces. 397
 Albrecht v. Hohenzollern-Ansbach, w. mistrz Zakonu 13, 441, 460, 466, 468—474, 477, 479, 481—496, 505, 507—509, 513, 538, 539, 545, 458—550
 Aldona Gedyminiówna, ż. Kazimierza Wielkiego kr. polskiego 343
 Aleksander, ks. nowogrodzki 132
 Aleksander III, papież 152
 Aleksander IV, papież 218, 219, 223
 Aleksander Jagiellończyk, kr. polski, 466, 467
 Aleksander Newski, ks. ruski, 180
 Alfred, kr. angielski, 46, 50, 57, 82
 Altenburg, Dietrich v., zob. Dytrych v. Altenburg
Altaner Berthold 226, 529
 Amalryk II, kr. jerozolimski 106
 Amandus Jan, predykant protestancki 485, 486
 Andrzej II, kr. Węgier 100, 112, 113, 115, 117
Aninski S.A. 526
 Anna, św. 284
 Anno v. Sangershausen, mistrz kraj. infl., w. mistrz Zakonu 178
 Anonim, autor *Księgi Ojców* i *Pasjonatu* 230, 231, 433
 Anonim, mieszczanin chełmiński, autor *Geometria Culmensis* 431
 Anonim, kanonik sambijski, autor *Epitome gestorum Prussiae* 435
 Anonim, tzw. Gall 51, 79, 80
 Ansbach zob. Hohenzollernowie, frankońska gałąź
 Antoni Wiktor Habsburg, w. mistrz Zakonu 512
Antoniewicz Jerzy 34, 38, 40, 54, 75, 527
 Anzelm, bp warmiński i legat papieski 152, 169, 170, 206, 231
Arbusow Leonid 518, 526, 549
Arndt Wilhelm 526
Arnold Udo 17, 98, 100, 102, 118, 157, 162, 165, 381, 515, 519, 520, 522, 524, 531
Arszyński Marian 233, 421, 424, 552
Aschkewitz Max 91
 Askańczycy, dynastia 248, 343
 Askold, imię nordyckie 62
Aścik Kazimierz 159, 160
Aubin Gustaw 304, 447, 454, 458, 543, 548
 Audanghe, imię nordyckie 62

- Aude, imię pruskie 62
 Audoën, św. 62
 Audun, imię pruskie 62
 Augustowski Bolesław 32
 Ausklode, imię pruskie 62
 austriacka dynastia zob. Habsburgowie
 Autume, wódz Pogezanów 180
 Awdaniec, imię 62
 Awdun, imię nordyckie 62

 Bacon Roger, franciszkanin angielski 219
 Baczko Ludwik v. 16, 518
 Baczko Ludwig v. 16, 518
 Baczkowski Krzysztof 549
 Bahr Ernst 245
 Bajbar, sułtan turecki 106
 Balazin (Baljazin) W.N. 469, 549
 Baldwin I, kr. jerozolimski 97
 Baldwin z Alny, legat papieski 131
 Baljazin W.N. zob. Balazin W.N.
 Balk Herman v. zob. Herman v. Balk
 Baltazar de Piscia, legat papieski 463
 Balzer Oswald 492
 Baranowski Henryk 516
 Barbara, św. 143, 284, 433
 Barbara, c. Jana Olbrachta, ż. Jerzego Wetty 465
 Barbara Zapolya, ż. Zygmunta I Sta-
 rego 481
 Barkowski Otto 449
 Barnim IX, ks. szczeciński 488
 Bartkowiak Marian 340, 369, 546
 Bartłomiej z Pragi, franciszkanin 219
 Barycz Henryk 430, 551
 Baszkiewicz Jan 122, 250, 355
 Bauer Albert 526
 Bauer Helmut 434, 525, 551
 Bauer Peter 23
 La Baume Wolfgang 528
 Baysen zob. Bażyńscy
 Bażyńscy (Baysen), ród pruski 305
 Bażyński Jan, rycerz z okr. Ostródy 395, 400, 403, 404, 406
 Bażyński Jerzy, wojew. malborski 494
 Beatrycze, ż. Ferdynanda III, kr. ka-
 stylijskiego 103
 Bednarczuk L. 40
 Behr Henning zob. Henning Behr
 Bela IV, kr. Węgier 115, 116
 Belch Stanisław 371, 547
 Bender Georg 537
 Benedykt XII, papież 350
 Benninghoven Friedrich 93, 132, 139,
 157, 159, 272, 281, 362, 529, 532, 548
 Benrath Gustaw Adolf 549
 Beringer Henryk, kartuz 381
 Bernard v. Haren, komt. Goldyngi 179
 Bernard z Kamieńca, rycerz z Miśni 195
 Bertholet Alfred 64
 Bertold, abp. Kalocsy 112
 Bertold Bruhave, komt. królewiecki, 187, 225
 Beumann Helmut 94
 Biały Jan zob. Jan Biały
 Bieniak Janusz 51, 83, 89, 90, 172, 192,
 249, 252, 271, 348
 Bieniasz, br. Bolesty kasztelana wi-
 skiego 84
 Bieszk Kazimierz 369
 Biezais H. 535
 Binerowski Zbigniew 334
 Birch-Hirschfeld zob. Triller A.
 Birkenmajer Ludwik Antoni 479, 552
 Biskup Marian 8, 25—27, 165, 196, 199,
 267, 269, 290, 301, 307, 308, 313, 317,
 321, 323, 337, 347, 375, 382, 384, 388,
 389, 398, 404, 405, 408, 409, 411—416,
 439, 444, 446, 462, 465—468, 470, 496,
 515, 518, 521, 524, 531, 533, 537, 538,
 540, 542—548, 550, 551
 Bitschin Konrad, pisarz miejski cheł-
 miński 436
 Blanke Fritz 94, 211, 218, 220, 529
 Blumhoff E. 546
 Błażowski Mieczysław 134
 Bochnak Adam 426
 Boetticher Adolf 539, 552
 Boguchwał (Gotfryd), mnich łekneński 86
 Bogucka Maria 327, 333, 544, 550
 Bogumił, abp. gnieźnieński 85, 86
 Bogumił z Dobrowa, eremita utożsa-
 miany z abpem gnieźnieńskim 86
 Bogumił z Pakości, d-ca w Świeciu 257
 Bogusław zob. Bogusza
 Bogusław IV, ks. zachodniopomorski 249

- Bogusław IX, ks. słupski i starogardzki 376
- Bogusza (Bogusław), sędzia pomorski 251, 253, 255, 256
- Bolesław I, ks. mazowiecki 242
- Bolesław I Chrobry, kr. polski 84
- Bolesław Kędzierzawy, ks. mazowiecki, kujawski i krakowski 84
- Bolesław III Krzywousty, ks. polski 84, 261
- Bolesław Pobożny, ks. kaliski 245, 248
- Bolesław V Wstydlawy, ks. sandomierski i krakowski 150
- Bolesta, kasztelan wiski 84
- Boockmann Hartmut 156, 303, 355, 360, 371, 391, 401, 430, 478, 515, 520, 540, 543, 546—548, 551
- Borsskaito zob. Wursaito
- Borzysław, abp gnieźnieński 344
- Botel Henryk zob. Henryk Botel
- Brackmann Albert 518
- Böhnke Werner 331, 554
- Bridges J.H. 219
- Briesmann Jan, dr, predykanat protestancki 485, 486
- Brombach Hans 543
- Bruhawe zob. Bertold Bruhawe
- Brunon, bp. ołomuniecki 152
- Brunon, mistrz rycerzy w Dobrzyniu 91
- Brunon, mistrz kraj. inflancki 187
- Brunon z Querfurtu (v. Querfurt), św. 51, 64
- Bruski Klemens 247
- Brückner Aleksander 63, 64, 66
- Brünneck Wilhelm v. 195, 303, 455, 532, 543
- Brygida, św. mistyczka szwedzka 285
- Brzóstkowska Alina 43
- Buczek Karol 51, 52, 192, 204, 520
- Budykid (Butygeyde), ks. na Żmudzi 185
- Budywid-Pukuwer, ks. w Auksztocie 185
- Budziśław, s. Krzesława, rycerz Leszka Białego 91
- Bujack Georg 197
- Bulst-Thiele Marie-Luise 344
- Bunge Friedrich-Georg v. 522
- Burchard, komornik Fryderyka ks. szwabskiego w Akkonie 99
- Burchard v. Hornhausen, mistrz kraj. inflancki 178, 179
- Bussman Walter 18
- Butygeyde zob. Budykid
- Capra Bartolomeo de zob. Capri Bartolomeo
- Capri Bartolomeo (de Capra), abp Mediolanu, legat papieski 372
- Caro Jacob 18, 25
- Carstenn Edward 197, 533, 544
- Carsten Francis Ludwig 454, 543
- Caspar Erich 95, 118, 530
- Cegenberg Jan, chorąży z chełmińskiej 398
- Celestyn II, papież 101, 102
- Celestyn III, papież 99, 102, 106
- Cema Achacy, podkomorzy pomorski 489, 494
- Cerera, bóstwo rzymskie 64
- Chłopocka Helena 344, 345, 349, 373, 538, 547
- Chmarzyński Gwido 233, 235, 420, 423, 424, 552
- Chmielewski Stefan 229, 237
- Chmielewski Waldemar 34
- Chodyński Zenon 539
- Chojnacki Władysław 293, 387, 449, 516, 535, 541
- Christiansen Eric 529
- Chrystian, bp misyjny Litwy 148
- Chrystian, bp pruski 11, 79, 86—92, 94, 95, 119—125, 127—130, 133, 135, 136, 138, 141, 143, 148, 155, 165, 169, 170, 172, 193, 204, 209, 217—219, 226, 228, 234, 235, 499, 500, 531
- Chrystian I, kr. Danii 409, 411, 412
- Chrystian II oldenburski, kr. Danii i Szwecji 472, 488
- Chwalibinska Jadwiga 535
- Ciesielska Karola 537
- Cieślak Edmund 321, 391, 398, 409, 411, 412, 544
- Clasen Karl Heinz 233, 419, 539, 552
- Cleen Dytrych v., mistrz kraj. niemiecki 487
- Cohn Willy 137
- Colker M.L. 150, 152
- Conrad Klaus 523
- Cornelius Tacitus zob. Tacyt

- Cramer Hermann* 523
Criwe zob. *Kriwe*
Cronberg Walter v., mistrz kraj. niemiecki 509, 510
Curche (Curcho), bóstwo pruskie 64
Corcho zob. *Curche*
Czacharowski Antoni 325, 327, 411, 537, 544, 550
Czapek Jan z San, d-ca czeski 375
Czaplewski Paweł 248, 252

Daenell Ernst 544
Daniel, ks. późn. kr. halicki 150
Daniel, ks. ruski 88
Dąbrowka Jan, prof. Akademii Krakowskiej 414
Dąbrowski Kazimierz 550
David Lucas 14
Dehio Georg 539
Delavill le Roulx Jean 523
Delbrück Hans 24
Demel Bernhard 515
Detmar z Lubeki, franciszkanin 437
Diepenau, ród z Dolnej Saksonii 195
Dierfeld Günther 267
Diugosz Jan, kronikarz polski 12, 13, 19, 20, 89, 134, 435, 437, 539
Dobbertin Hans 529
Dobeneck Hiob, bp pomezański 471, 480, 481
Dohnowie, rodzina z ok. Pasłęka 454
Dolezelowie Stephan i Heidrun 492, 538
Dolezel Stephan 494, 550
Dollinger Philip 332, 545
Donat, autor gramatyki 228
Donner Gustaw Adolf 94, 95, 128, 132, 137, 226, 529, 530
Dorota z Mątów, mistyczka pruska 432
Döhring Artur 534
Dralle Lothar 438, 440, 442, 460, 461, 464, 475, 476, 482, 545, 549
Dudik Beda 524
Dudżus W.M.P.W. 480, 546
Dulitt, imię własne 66
Dunin Piotr, podkomorzy sandomierski i starosta malborski, d-ca polski 413—414, 464
Dusburg zob. *Piotr z Dusburga*
Dymitr Doński, ks. moskiewski 358

Dytrych v. Altenburg, w. marszałek późn. w. mistrz Zakonu 284, 347
Dytryk, gwardian franciszkanów w Toruniu 218, 228
Dytryk, hr. holenderski 101
Dytryk II, margr. miśnieński 182, 190
Dytryk Stange zob. *Stange*
Dytryk de Dypenow, rycerz pruski 195, 232, 239
Dytryk v. Grünigen, mistrz kraj. Inflant i Prus 132, 147, 154
Dworzaczkowa Jolanta 23, 437, 551
Dziarsław, s. Abrahama, rycerz Leszka Białego 91
Dziewulski Władysław 337
Dziwan, wódz Bartów 180, 182

Eberhard v. Sayn, mistrz kraj. niemiecki i komt. kraj. Inflant i Prus 154
Egloffstein Jerzy v., wójt lipieniecki 436
Ehrlich Ludwik 13, 371, 547
Eimer Brigitte 362
Einhard, biograf Karola Wielkiego 50
Eis Gerhard 231
Ekdahl Sven 306, 365, 366, 373, 536, 539, 547
Elżbieta, królowna węgierska, ż. Ludwika landgr. Turynii 112
Emler Josef 151, 523
Endzelin Jan 52
Engel Carl 40, 518, 528
Engelbert, hr. Mark 180
Engelbrecht Erwin 305, 543
Engels Odilo 22, 230, 517
Erazm z Rotterdamu, humanista niderlandzki 481
Erben Carol Jaromir 523
Erdmann Carl 97
Erhard, bp pomezański zob. *Queiss*
Erlichshausen Konrad v. zob. *Konrad v. Erlichshausen*
Erlichshausen Ludwik v. zob. *Ludwik v. Erlichshausen*
Ernest, bp pomezański 169
Eryk I, ks. pomorski, kr. Danii, Norwegii i Szwecji 372
Eryk II, ks. pomorski 410, 412, 415
Eugeniusz III, papież 98

- Eugeniusz Habsburg, w. mistrz Zakonu 513
- Eulenburgowie, rodzina pruska 454
- Ewald Albert Ludwig 24, 140, 141, 144, 147, 152, 179, 180, 182, 218, 220, 223, 532
- Falkenberg Jan, dominikanin 371, 372
- Favreau Marie-Luise 100, 101, 102
- Feist Siegmund 71
- Fellenstein Mikołaj, architekt zamku malborskiego 421
- Fenrych Wiktor 548
- Ferber Maurycy, bp warmiński 485, 491
- Ferdynand III, kr. kastylijski 103, 104
- Feuchtwangen Konrad v. zob. Konrad v. Feuchtwangen
- Feuchtwangen Zygfryd v. zob. Zygfryd v. Feuchtwangen
- Filip, cysters lekneński 86, 87
- Filip IV Piękny, kr. Francji 342
- Filip Szwabski, kr. niemiecki 103
- Filip z Fermo, legat papieski 247, 248
- Filip z Halle, d-ca krzyżacki 139, 155
- Firlej Mikołaj, hetman w. koronny 471, 472
- Fischer E. 520
- Fischer Fryderyk, prawnik, humanista na dworze w. mistrza Albrechta 481
- Fischer Hermann 477
- Fischer Richard 460
- Fleckenstein Joseph 92, 109, 530, 532
- Forstreuter Kurt 100, 103, 105, 107, 170, 229, 257, 273, 374, 460, 466, 468, 473, 476, 479, 480, 481, 521, 529, 537, 538, 545, 547, 549, 552
- Fraenkel Ernst 64, 228, 528
- Franciszek I, ces. austriacki 512
- Franciszek I, kr. francuski 491
- frankońska gałąź Hohenzollernów zob. Hohenzollernowie
- Franz Walter 460, 537, 544
- Freiwald Helmut 472, 477, 482, 483, 487, 492, 548
- Freytag Hermann 479—481, 551, 552
- Friedrich W. 221
- Froelich Xaver 197
- Frycz Jerzy 233, 419, 420, 552
- Fryczko z Szachownic, namiestnik cze-ski na Pomorzu Gdańskim 252
- Fryderyk, abp ryski 342, 345
- Fryderyk, bp lubuski 255
- Fryderyk, ks. legnicki 484, 487, 490
- Fryderyk, ks. austriacki 155
- Fryderyk, ks. szwabski 99, 101
- Fryderyk I Barbarossa, ces. 84, 103
- Fryderyk II, ces. 14, 94, 101, 102, 104—106, 118, 119, 122, 130—132, 136, 137, 164, 166, 171, 172, 217, 261, 500, 530
- Fryderyk III, ces. 400, 401, 403, 411
- Fryderyk I, kr. w Prusach 15
- Fryderyk II, kr. pruski 16
- Fryderyk I Hohenzollern, elekt. brandenburski 373, 407
- Fryderyk II holsztyński, kr. duński 483
- Fryderyk Piękny Habsburg, kr. niemiecki 343
- Fryderyk v. Hausen, bp chełmiński 170
- Fryderyk Wettyn (saski), w. mistrz Zakonu 441, 465—468, 475, 476, 479, 480, 482, 545, 549
- Fryderyk Wilhelm II, kr. pruski 16
- Fryderyk Wilhelm Hohenzollern, elekt. brandenburski i ks. pruski 15
- Fryderyk Kitnowski, rycerz z z. chełmińskiej 340
- Frydrychowicz Romuald 92, 550
- Fulkon, bp misyjny w Estonii 93
- Gaca Alicja 230
- Galhard z Carceres, legat i kolektor papieski 348
- Gall zob. Anonim tzw. Gall
- Gall Ernst 539, 552
- Gallus Anonymus zob. Anonim tzw. Gall
- Gause Fritz 197, 450, 460, 486, 541, 544
- Gąsiorowscy Maria i Eugeniusz 335, 552
- Gąsiorowski Eugeniusz 335, 423, 552
- Gedymin, ks. litewski 345, 346
- Genrich Latwijskij zob. Henryk z Liwonii
- Geograf bawarski 51, 57
- Gerald, patriarcha jerozolimski 102
- Gerard v. Mahlberg, w. mistrz Zakonu 130, 132, 164—166
- Gerdt Stefan z Królewca, rektor w Lipsku 479
- Geremek Bronisław 297, 299, 302, 304, 385, 543

- Gerhard v. Hirzburg, komt. kraj. pruski 218, 227
 Gersdorf Hans 545
 Gertruda, c. Sambora II, ks. lubiszewskiego 247
 Gertruda, księżniczka Andechs-Meranu, ż. Andrzeja II, kr. Węgier 112
 Gerullis Georg 54, 62, 64—66, 68, 70, 77, 153, 528
 Gerward, bp kujawski 254, 344
 Gierszewski Stanisław 327, 544
 Gieysztor Alksander 50, 63, 85, 527
 Gilbert, w. mistrz templariuszy 162
 Gimbutas Maria 40
 Glabuna, br. Wajsyla, wojew. gdańskiego 244
 Glande, wódz Sambów 180
 Glape, wódz Warmów 180, 182
 Glassl Horst 113, 114
 Głogowczyk zob. Henryk III
 Godłowski Kazimierz 38, 41
 Goldbach Helwig v. zob. Helwig v. Goldbach
 Gołqb Zenon 36
 Gotubiewowa Zofia 235
 Górńowie, ród wielkopolski 402
 Górnicki Łukasz, pisarz polski 13
 Górniewicz Hubert 47, 48, 528
 Górski Karol 13, 25, 26, 100, 135, 157, 158, 168, 177, 181, 198, 229, 233, 250, 273, 274, 279, 284—286, 293, 294, 306, 323, 350, 366, 375, 381, 391, 398, 399, 405, 409, 413, 416, 427, 429, 432, 440, 444, 449, 451, 465, 515, 520, 521, 533—535, 537, 539, 540, 542, 545, 546, 548—550
 Gotfryd zob. Boguchwał
 Gotfryd z Bouillon, ks. lotaryński 96
 Gotthard Kettler, mistrz, kraj. inflancki późn. ks. inflancki 508
 Görz, hrabiowie 104
 Grabarek J. 229
 Grabski Andrzej Feliks 51, 220, 366, 371, 547, 548
 Grieser Rudolf 75, 317, 533, 542, 546
 Grodecki Roman 80
 Groebenowie, rodzina pruska 454
 Grousset René 96
 Grumbach Andrzej v., mistrz niemiecki 442
 Grumbach Hartmut v. zob. Hartmut v. Grumbach
 Grumblatt Hans 98
 Grunau Szymon, dominikanin z Elbląga, kronikarz 64, 539
 Grundmann Herbert 230, 517
 Gruszczyński Jan, bp kujawski 404
 Grüningen Dytryk v. zob. Dytryk v. Grüningen
 Grzegorz IX, papież 102, 117, 120, 125—129, 137, 163, 164, 209, 217, 227, 530
 Grzegorz Maksymilian 267, 289, 290, 301, 302, 307, 321, 416, 541
 Grzybowski Konstanty 371
 Grzymisław, ks. świecki 92
 Gupieniec Anatol 206
 Guddat Wilhelm 455, 543, 548
 Guldon Zenon 271
 Gumowski Marian 206, 546
 Gunter, bp płocki 89, 92, 121, 135, 138, 170
 Guriewicz F.D. 527
 Gutton Francis 92
 Guttzeit Emil 428, 455, 543
 Güntersbergowie, ród nowomarchijski 362
 Günther Otto 381, 550
 Gwidon, kr. jerozolimski 101
 Haaf Rudolf 107
 Habela Jadwiga 552
 Habsburgowie, dynastia 16, 343, 469, 470, 488, 491, 510—513, 538
 Haftka Mieczysław 87
 Hagen August 517
 Hammer Seweryn 42, 50
 Hansen Fryderyk v. zob. Fryderyk v. Hansen
 Haren Bernard v. zob. Bernard v. Haren
 Harmjanz Heinrich 34
 Hartknoch Krzysztof 14, 525
 Hartmut v. Grumbach, mistrz kraj. pruski 223
 Hasenkamp X. v. 517
 Hauke Karl 420, 552, 553
 Hefajstos, bóstwo greckie 64
 Heffter M.W. 19
 Heide Sebastian v. der, z Królewca, rektor w Lipsku 479

- Heidenreich Karl* 362, 392, 548
Heidenryk, dominikanin, bp chełmiński 148, 152, 169, 170
Heimpel Heinrich 137
Heise Johannes 539, 552
Hejnosz Wojciech 462, 545
Heldrungen Herman v. zob. Herman v. Heldrungen
Hellmann Manfred 25, 92, 275, 380, 411, 518, 530, 532, 533
Helm Karl 231, 433, 550
Helmerich, mistrz kraj. pruski 181
Helwig v. Goldbach, mistrz kraj. pruski 252
Henkel Waldemar 193, 205, 265
Hennenberger Kaspar 14
Hennes Johann Heinrich 523
Heinricus zob. Henryk z Liwonii
Henning Behr, rycerz zachodniopomorski 270
Henryk, bp kamieński 255
Henryk, bp jaćwieski 149, 152, 169
Henryk, bp merseburski 148
Henryk, bp warmiński 148, 170
Henryk VI, ces. 99, 103
Henryk VII, ces. 257
Henryk, hr. Schwarzburga 148, 156
Henryk, ks. meklenburski 488
Henryk, ks. sandomierski 84
Henryk III, ks. głogowski 251
Henryk I Pobożny, ks. śląski 140
Henryk, legat papieski 144
Henryk, margr. miśnieński 141, 155
Henryk I Brodaty, ks. śląski 88, 92, 111, 112, 134, 135, 138, 140
Henryk Botel, w. marszałek Zakonu 179
Henryk v. Hesler, poeta — rycerz 433
Henryk v. Hohenlohe, w. mistrz Zakonu 130, 132, 133, 146, 164, 168, 173
Henryk v. Hohenlohe — relacja 12, 120, 140, 159, 165, 200, 230, 524
Henryk v. Hohenstein, wicemistrz kraj. pruski 147
Henryk Kietlicz, abp gnieźnieński 86, 123
Henryk Lew, ks. saski 259
Henryk z Lichtensteinu, d-ca krzyżacki 155
Henryk z Liwonii (Łotysz, *Heinricus* Lettland), autor *Chronicon Livoniae* 526
Henryk v. Merwitz, komt. z. chełmiński 202
Henryk v. Fiauen, komt. świecki, późn. w. mistrz Zakonu 367, 368—370, 394
Henryk v. Plotzke, mistrz kraj. pruski 255—257, 272
Henryk v. Richtenberg, w. mistrz Zakonu 463
Henryk ze Schwerinu 131
Henryk v. Strittberg, bp warmiński 169
Henryk Walpot, w. mistrz Zakonu 162
Henryk z Weidy zob. Henryk v. Wida
Henryk v. Wida, mistrz kraj. pruski 141, 155
Henryk Zdzik, bp morawski 84
Herbst Stanisław 333, 365, 471, 473, 544, 549
Herman, landgr. Turyngii 112, 136
Herman, margr. brandenburski 253
Herman v. Balk, mistrz kraj. pruski, późn. inflancki 120, 132, 136, 141, 175, 194—197, 209, 239, 242
Herman v. Helderungen, kronikarz krzyżacki 230
Herman v. Ruden, przywódca rewolty w Gdańsku 334
Herman v. Salza, w. mistrz Zakonu 101, 103, 104, 106, 107, 118—120, 132, 133, 136, 137, 154, 163, 164, 168, 171, 175, 196, 500, 530
Herman v. Salza — relacja 12, 165
Herman Walpot, pierwszy mistrz Zakonu 99
Hermanaryk, kr. gocki 50
Herrmann Axel 515
Hesler Henryk v. zob. Henryk v. Hesler
Hessus Eobanus, sekretarz bpa pomezańskiego Hioba Dobenecka, poeta 481
Hetum I, kr. armeński 106
Heydeck Fryderyk v., rycerz krzyżacki 483, 486, 487, 491
Heym Waldemar 232
Himmeler Heinrich, przywódca III Rzeszy 22, 514
Hińcza z Rogowa, podskarbi Związku Pruskiego 403
Hindenburg Paul v., prezydent Niemiec 22

- Hipler Franz* 430, 551
Hirsch Theodor 22, 51, 165, 524, 525, 543, 544, 550
Hirzberg Gerhard v. zob. *Gerhard* v. *Hirzberg*
Hitler Adolf, kanclerz III Rzeszy 22
Hofmann Hanns Hubert 107, 488, 515, 543, 544, 550
 Hohenstaufowie, dynastia 499
Hohenstein Henryk v. zob. *Henryk* v. *Hohenstein*
 Hohenzollernowie, dynastia 15—17, 19, 22, 393, 400, 407—408, 468, 488, 491, 495, 497, 499, 505, 506, 513, 521
 Hohenzollernowie-Ansbach, frankońska linia 468, 491, 496
 Hohenzollernowie brandenburscy 469
 Hohenzollernowie, linia elektorska 497
Holczwescher Piotr z Malborka, autor *Kopii Księgi Elbląskiej* 309
Hollack Emil 454, 543
Holst Nils v. 157, 158, 233, 234
 Honoriusz III, papież 88, 89, 94, 105, 115, 117, 119, 128, 137, 162, 163, 204, 217
Horn Werner 74
Horneck Ottokar v. zob. *Ottokar* v. *Horneck*
Hornhausen Burchard v. zob. *Burchard* v. *Hornhausen*
Horwath Walter 113
Hoszowski Stanisław 535
Hroch Vera i Miroslav 97
Hubatsch Walter 99, 118, 469, 471, 475, 477, 484, 487, 491, 496, 518, 521, 524, 536, 545, 546, 549, 552
Huillard-Breholles J.L.A. 101, 523
Hutten Ulryk v., protestant 481

 Ibrahīm ibn Jakub, podróżnik żydowski 51, 69
 al-Idrisi, geograf arabski 84
 Innocenty III, papież 85—88, 102, 123, 162, 217
 Innocenty IV, papież 124, 129, 130, 144, 148, 164, 165, 169, 170, 204, 217
 Isenburg, rodzina pruska 475
Israël Ottokar 545
 Iwan, namiestnik czeski na Pomorzu 252
 Iwan IV Groźny, car moskiewski 507
 Izjasław, ks. kijowski 54

 Jacek Odrowąż, św., dominikanin 226
Jacobsohn Heinrich Friedrich 229, 539
 Jadwiga, c. Władysława Jagiełły, 373
 Jadwiga, ż. Henryka Brodatego 112
 Jadwiga Andegaweńska, królowa Polski 355, 359, 360
 Jagiełło zob. *Władysław Jagiełło*
 Jagiellonowie, dynastia 463, 465, 466, 468, 469
 Jakub z Leodium, legat papieski 144, 146, 212, 217, 241
 Jakub z Szadka, prof. Akademii Krakowskiej 414
 Jakub z Vitry, bp Akkonu 101
 Jakub a Voragine, autor *Złotej Legendy* 230
 Jakub Świnka, abp gnieźnieński 171
 Jan, bp łoański, legat papieski 370
 Jan, bp poznański 244
 Jan, margr. brandenburski 156
 Jan, rycerz Leszka Białego 91
 Jan XXII, papież 343, 344
 Jan Biały ze Sroczkowa, s. Piotra Dunina, d-ca polski 464
 Jan z Dist, franciszkanin, bp sambijski, późn. w Lubec 169
 Jan Hohenzollern, br. w. mistrza Albrechta 493
 Jan z Kwidzyna, prof. teologii w Pradze 431, 432
 Jan Muskata, bp krakowski 257
 Jan Luksemburski, kr. czeski 343, 344, 346—348, 350
 Jan Olbracht, kr. polski 465—466, 478
 Jan z Posilge (Pozylii), oficjał pomezanski, kronikarz krzyżacki 12, 435
 Jan z Pułkowa, rycerz z chełmińskiej, br. Mikołaja z Ryńska 340
 Jan z Rheden, oficjał pomezanski, kronikarz 435
 Jan v. Tieffen, w. mistrz Zakonu 440, 445, 465, 466, 478
 Jan z Wiślicy, autor poematu *O wojnie pruskiej* 13
 Janisław, bp gnieźnieński 344
Janosz-Biskupowa Irena 411, 412, 537, 548

- Janusz II, ks. mazowiecki 445
Janota Eugeniusz 140
Jasiński Kazimierz 244, 247—250, 256, 257, 534
Jasiński Tomasz 135, 139, 140, 321, 533, 544
Jaskanis Jan 63, 527
 Jaszczolt, imię pruskie 62
 Jaśko, s. Święcy Starszego 254
Jażdżewski Konrad 34, 43, 68, 527
Jähnig Bernhart 545
 Jedut, naczelnik Kymenów 79, 183
Jeroschin Mikołaj zob. *Mikołaj Jeroschin*
Jerzy Hohenzollern, margr. brandenburski, br. w. mistrza Albrechta 490, 493
Jerzy I, ks. pomorski 488
Jerzy z Podiebradów, kr. czeski 413—415, 462, 463
Jerzy Wettin, ks. saski 465, 466
Joachim I, elekt. brandenburski 488
Joachim Erich 469, 472, 478, 484, 485, 487, 521—536, 538, 548, 549, 552
Joanna (Olgierdówna) zob. *Kenna*
Jordanes, kronikarz gocki 49, 50
Juliusz II, papież 467
Jungbluth Günther 231
Jungingen Konrad v. zob. *Konrad v. Jungingen*
Jungingen Ulryk v. zob. *Ulryk v. Jungingen*
Jungingenowie, ród szwabski 275
- K**abe, nazwa osobowa 70
 Kabekaym, nazwa osobowa 70
 Kabe-lauke, nazwa osobowa 70
Kadłubek zob. *Wincenty Kadłubek*
Kalikst III, papież 411
Kallimach Filip, humanista, doradca Jana Olbrachta 479
Kamińska Krystyna 544
Kamińska Stefania 428
Kamiński Aleksander 34, 49, 54, 73, 76, 79, 84, 184, 185
Kantak Kamil 227
 Kantegard, wódz Zlińców 183
Karasiewics Władysław 171
Karbowiak Antoni 551
Karge Paul 452, 541
- Karol V Habsburg*, ces. 474, 488, 509
Karol VIII Knutsson, kr. szwedzki 400, 409
Karol IV Luksemburski, kr. czeski, ces. 350, 355, 401
Karol Robert, kr. Węgier 346—348, 350
Karol z Trewiru, w. mistrz Zakonu 272, 283
Karol Wielki, ces. 19, 50
Karwasińska Jadwiga 150, 245, 252, 271, 534
Kasiske Karl 26, 192, 195, 197—199, 208, 270, 288, 289, 294, 295, 308, 312, 383, 520, 533, 540, 542
Kasjodor, historyk rzymski 49
Kazimierz III, ks. kujawski 253, 256
Kazimierz I, ks. kujawski 138, 140, 143, 144, 150, 194, 242
Kazimierz IV, (Każko), ks. śląski 351
Kazimierz II Sprawiedliwy, ks. sandomierski, krakowski, kujawski i mazowiecki 79, 80, 85
Kazimierz III Wielki, kr. polski 11, 14, 24, 346, 349—352, 500
Kazimierz Hohenzollern, margr. brandenburski, br. w. mistrza Albrechta 468, 493
Kazimierz IV Jagiellończyk, kr. polski 401—405, 407, 410, 411, 414, 444, 445, 462—464
Kenna (Joanna Olgierdówna), ż. Kazimierza IV ks. śląskiego 351
Kelm Elfriede 451, 452, 546
Kerskorff Franke v., mistrz kraj. inflancki 377
Kettler Gotthard zob. *Gotthard Kettler*
Kętrzyński Wojciech 23, 26, 113, 115, 117, 118, 135, 147, 210—212, 239, 292, 306, 323, 451, 523, 525, 526, 531, 534, 541, 542
Keyser Erich 196, 197, 201, 230, 326, 542, 544
Kiejstut, ks. litewski-trocki, 357, 358
Kiełbasa Wincenty, bp chełmiński 416, 450, 462—464
Kielczewska-Zaleska Maria 233, 289, 314, 541
Kilian Lotar 40
Kinsberg Eberhard, podskarbi Zakonu 404
Kiparsky Valentin 40

- Kisch Guido*, 175, 197, 207, 533
Kitnowski Fryderyk zob. *Fryderyk Kitnowski*
Kitnowski Mikołaj zob. *Mikołaj Kitnowski*
Klein Albert 282, 545
Kleinau H. 197, 533
Klemens III, papież 102
Klemens IV, papież 182, 350
Klemens V, papież 342
Klempin Robert 523
Klinghöfer F. 172
Kłoczowski Jerzy 226, 529
Kmieciński Jerzy 38
Kniprode Winrych v. zob. *Winrych v. Kniprode*
Kobzianka Halina 256, 534
Koch Adolf 18
Koch Franz 94
Kochanowski Jan, pisarz polski 13
Kochanowski Jan Karol 523
Koczy Leon 332, 520, 537, 543, 548
Koeppen Hans 280, 370, 538
Kolankowski Ludwik 548
Kolberg Josef 472, 486, 549, 550
Kolendo Jerzy 40
Kondracki Jerzy 32
Konieczpolski Jan, kanclerz koronny 403, 407
Konrad, kapelan w Akkonie w otoczeniu *Fryderyka ks. szwabskiego* 99
Konrad I, ks. mazowiecki 10—15, 23, 88—92, 94, 95, 118, 120—124, 126—129, 133—136, 138, 139, 140, 154, 174, 175, 192, 234, 242, 261, 265, 500, 530, 531
Konrad III, ks. mazowiecki 466
Konrad, ks. praski 111
Konrad, landgr. turyński, w. mistrz Zakonu 164
Konrad zwany *Diabłem*, rozbójnik krzyżacki 224
Konrad v. Erlichshausen, w. mistrz Zakonu 381, 385, 393, 399, 400
Konrad v. Feuchtwangen, w. mistrz Zakonu 107, 154, 186
Konrad v. Jungingen, w. mistrz Zakonu 312, 360, 361, 432
Konrad v. Landsbergu, rycerz krzyżacki na dworze *Konrada I mazowieckiego* 155
Konrad Wallenrod, postać literacka 19
Konrad v. Wallenrode, w. mistrz Zakonu 359
Konrad Zöllner v. Rotenstein, w. mistrz Zakonu 359
Kopernik Mikołaj, kanonik warmiński, astronom 473, 479
Kosman Marcelli 185, 229, 535
Kossina Gustav 21
Kostrowicki Jerzy 32
Kostrzak Jan 262
Kostrzewski Józef 34, 39, 527
Kostuś Wojciech 410
Kościelecki Stanisław, starosta malborski 473
Kotzebue August v. 16, 518
Kowalenko Władysław 330
Kowalski Tadeusz 51
Köhler Gustav 24, 139, 156, 160, 179, 182, 532
Krasuski Jerzy 8, 18
Kreutzen v., rodzina pruska 454
Kriedte Peter 149, 269, 290, 302, 536, 550
Kriwe, kapłan pruski 65, 66
Krollmann Christian 64, 195—197, 228, 429, 519, 534, 540, 542
Krumbholtz Robert 187
Krystian, bp sambijski
Krystian zob. *Krystyn*
Krystyn (Krystian), wojew. mazowiecki 88, 134
Krzysztof zob. *Budziśław*
Krzycki Andrzej, poeta, abp gnieźnieński 13
Kubiak Stanisław 17
Kuczyński Stefan Maria 12, 25, 365, 368, 547
Kuhn Walter 72, 299, 300, 450, 532, 541
Kuhschmalz Franciszek, bp warmiński 400
Kujot Stanisław 144, 146, 149, 243, 245, 247, 429, 253, 365, 534, 540, 547, 551
Kumlien Kjell 548
Kunon v. Liebenstein, wójt bratiański 425
Kunstmann H. 63
Kirche (Curche, Kurke), bóstwo pruskie 64
Kurke zob. *Kirche*
Kutrzeba Stanisław 330
Kutzner Marian 424

- Küchmeister Michał zob. Michał Küchmeister
 Kürbisówna Brygida 552
 Kwiatkowski Eugeniusz 425
- Labuda Gerard 8, 17, 19, 20, 36, 38, 41, 50, 51, 57, 59, 60, 62, 82, 87, 90—92, 94, 95, 119—121, 127, 130, 134, 165, 226, 229, 230, 239, 241, 249, 254, 349, 350, 408, 435, 519, 521, 524—526, 529—531, 533, 535, 551
 Lalik Tadeusz 317, 542
 Lampe Karl H. 154, 414, 516, 522, 523
 Lanciewicz Stanisław 32
 Landau Paul 130
 Lando Hieronim, abp Krety, legat papieski, 414
 Laskowski Otto 547
 Legendorf Paweł, bp warmiński 412, 414
 Lehndorffowie, rodzina pruska 483
 Lelewel Joachim 84
 Lempens Carl 518
 Lengnich Gottfried 14
 Leon, kr. armeński 106
 Leon X, papież 472
 Leszek Biały, ks. krakowski 76, 88, 91, 135
 Leszek Czarny, ks. krakowski 245
 Leszek Siemomysłowiec, ks. inowrocławski 250, 252, 271, 348
 Leśnodorski Bogusław 170, 194, 548
 Lettland Heinricus v. zob. Henryk z Liwonii
 Letzkau Konrad, burmistrz gdański 394
 Lewicki Anatol 375, 547
 Ley Robert, działacz III Rzeszy 22
 Lichtenstein Otto v. zob. Otto v. Lichtenstein
 Liebenstein Kunon v. zob. Kunon v. Liebenstein
 Liedtke Antoni 313, 550
 Ligasz, imię kapłana 66
 Lindau Jan, sekretarz gdański 436
 Liske Xawery 468, 547, 549
 Lohmeyer Karl 519
 Lorentz Friedrich 62, 244, 535, 542
 Lorich Thiele v., komt. zamkowy elbląski 426
 Löfgberg Carl A. 400, 548
- Lucanus August Hermann 15
 Ludat Herbert 75, 526
 Ludendorff Erich, generał niemiecki 20
 Ludewig Johann Peter v. 15
 Ludwik, bp Silves, legat papieski 400
 Ludwik, landgr. Turynii, s. Hermana 112
 Ludwik I Wielki, kr. Węgier 350
 Ludwik II Węgierski (Jagiellończyk), kr. Węgier 472, 474, 488
 Ludwik v. Erlichshausen, w. mistrz Zakonu 387, 400, 411, 413
 Ludwik z Liebenzelle, komt. ragnecki 187
 Ludwik IV Wittelsbach (Bawarski), ces. 343, 344, 357
 Ludwik V Wittelsbach, margr. brandenburski 343
 Luksemburczycy zob. Luksemburgowie
 Luksemburgowie, dynastia 271, 350, 354, 355, 357, 377
 Luksemburska dynastia zob. Luksemburgowie
 Luter ks. Brunszwiku (brunświcki), zob. Luther z Brunszwiku
 Luter Marcin, reformator religijny 10, 11, 479, 485, 486
 Luther (Luter) z Brunszwiku (ks. brunświcki), w. mistrz Zakonu 284, 433
 Luther Martin zob. Luter Marcin
 Luzjański Fabian, bp warmiński 472, 484
 Lück Kurt 20
 Lückerrath Carl August 545
 Lüdicke Edith 400, 546
- Łaski Jan, prymas Polski 467—469, 488, 489, 491
 Ładogórski Tadeusz 336
 Łokietek zob. Władysław Łokietek
 Łowmiański Henryk 25, 26, 36, 41, 45, 46, 49, 50, 53, 58, 59, 63—65, 68, 70—73, 76, 77, 79, 82, 94, 95, 117, 124, 148, 161, 179, 185, 189, 190, 192, 239, 295, 314, 336—338, 357, 374, 518, 520, 527, 530, 531, 533, 541, 542, 548
- Maček Josef 375
 Maciej Korwin, kr. Węgier 463, 464

- Magdański Marian 330, 543
Mager Friedrich 68, 190, 292, 528, 541
 Mahlberg Gerard v. zob. Gerard v.
 Mahlberg
 Maisel Witold 306
Majewski Wiesław 365
 Makrai Benedykt, dr praw, komisarz
 Zygmunta Luksemburskiego 369
 Maksymilian I Habsburg, ces. 442, 465—
 —467, 469
 Maksymilian Habsburg, w. mistrz Za-
 konu 510
Maleczyńska Ewa 361
Maleczyński Karol 80
 Małgorzata, kr. Danii, Norwegii i Szwec-
 cji 356, 361, 362
Małowist Marian 329, 388, 543, 545, 548
Matuszyński Marian 347, 547
Mańkowski Alfons 551
Mansikka V.J. 64
Manteuffel Tadeusz 86, 91, 94, 123, 529
 Marcin V, papież 372, 373
 Marcin z Golina, rozbójnik krzyżacki
 224
 Marcin Truchsess, w. mistrz Zakonu
 440, 463, 475, 482
 Marek, wojew. Leszka Białego 91
 Marian Tumler, w. mistrz Zakonu zob.
 Tumler Marian
 Marienau Jan, bp chełmiński 381
 Marol, kapelan Świętopełka ks. po-
 morskiego 241, 242
Maschke Erich 22, 23, 25, 90, 112, 120,
 135, 211, 212, 270, 275, 276, 280, 285,
 517, 519, 531, 532, 542, 544, 547
Massalski Ryszard 552
Matern Gerhard 550
 Mateusz, kasztelan sławieński 252
Matson Ingrid 119, 531
Matuszewski Józef 147, 211, 213, 309,
 532, 538
 Matylda, księżna meklemburska, ż.
 Sambora II 241
 Maurycy, ces. bizantyjski 49, 50
Mayhoff J. 41
Meckelburg F.A. 517, 539
Meier Peter 485, 549
 Meinhard, bp Uexküll 93
 Minhard z Kwerfurtu (v. Querfurt),
 mistrz kraj. pruski 186, 199
 Meklemburczycy, dynastia 361
 Mendog, w. ks. późn. kr. litewski 53,
 148, 150, 178—180, 185, 186, 231, 260
Mendthal Hans 522
 Merwitz Henryk v. zob. Henryk v.
 Mewitz
Meyer Hans Eberhard 96, 522
 Michał, bp kujawski 138, 148, 149, 242
 Michał Kuchmeister, w. mistrz Zakonu
 367, 368, 370
 Mickiewicz Adam poeta polski 19
Mielczarski Stanisław 56, 59, 66, 82, 325
Mierzyński Antoni 63—65
 Mieszko I, ks. polski 51
 Mikołaj V, papież 400
 Mikołaj Jankowicz Zaremba, wojew.
 pomorski 251
 Mikołaj (Nicolaus v.) Jeroschin, kroni-
 karz krzyżacki 12, 434, 435, 525
 Mikołaj Kitnowski, rycerz z chełmiń-
 skiej 340
 Mikołaj z Michałowa, kasztelan kra-
 kowski 376
 Mikołaj z Ryńska, chorąży z chełmiń-
 skiej 340, 341, 365, 369
Milewski Tadeusz 61
Miltzer Klaus 109, 171, 529
Milthaler Frank 545
 Mladoka, namiestnik czeski na Pomo-
 rzu 252
Moeller van den Bruck 21
 Moliano Franciszek, sędzia papieski 343
 Monte, wódz Natangów, 180, 182
Morre Fritz 253
Mortensen Gertrud 27, 190, 191, 295,
 383, 452, 528, 540, 541, 551, 553
Mortensen Heinrich 27, 190, 191, 295,
 383, 452, 453, 528, 540, 541, 553
Mroczo Teresa 29, 235, 236, 423, 552
 Mesko zob. Mieszko I
 Mściwoj I, ks. pomorski 241
 Mściwoj II, ks. pomorski 144, 146, 243—
 —245, 247—250, 253, 525
Mularczyk Jerzy 130
Murawski Klaus Eberhard 393, 545
Buczkowski Antoni 523
Müller Gerhard E. 100, 113, 515, 523
 Nadolski Andrzej 365, 547
 Naker Liborius, sekr. w. mistrza Jana
 v. Tieffen 478

- Nalepa Jerzy* 46, 54, 85, 184
Nałęcz, ród wielkopolski 250, 346, 347
Napoleon I Bonaparte, ces. Francuzów 512
Natau Otto 453
Natrimpe, bóstwo pruskie 64, 65
Neron, ces. rzymski 41
Nieborowski Paweł 547
Niedermeier Hans 227, 239
Nitsch Kazimierz 386
Nowak Zenon Hubert 91, 271, 360, 363, 370, 431, 436, 532, 548, 551, 552
Nowakowski Andrzej 159, 160, 281, 365, 547
Nöbel Wilhelm 272, 360, 545

Oberländer Paul 466, 545, 549
O'Callaghan Josef F. 92
Occopimos, bóstwo 64
Odoj Romuald 237
Oelsnitz Alexander Bernhard Ernst v. der 534
Oesterreich Hermann 543
Ohlius Jacobus Henricus 15
Okulicz Jerzy, 37, 38, 40, 46, 75, 237, 527
Okulicz Łucja 39, 527, 528
Olczyk Aniela 551
Oleśnicki Zbigniew, bp krakowski 377, 402—404
Olgiard, w. ks. litewski 351, 357
Opizo z Messano, opat, legat papieski 144, 150
Oporowscy, ród łączycy 402
Orseln Werner v. zob. Werner v. Orseln
Osiander Andrzej, predykanat protestancki 485
Osten von der, rodzina nowomarchijska 363
Osterna Poppon v. zob. Poppon v. Osterna
Oswald Josef 547
Otrębski Jan 61, 63
Otton, ks. Brunzwiku 141, 155
Otto III, margr. brandenburski 148, 151, 152, 156, 182
Otto IV „Ze Strzałą” margr. brandenburski 250, 253, 255
Otto v. Lichtenstein, minnesänger 231
Ottokar zob. Przemysław Ottokar

Ottokar v. Horneck, kronikarz austriacki 107
Ozols Jakob 65

Pabst Eduard 526
Pakulski Jan 347
Panske Paul 536
Papée Franciszek 466, 467, 538, 549
Paradowski Józef 192, 239, 336, 534, 541
Parandowski Jan 50
Paravicini Werner 280, 355
Pasierbski Michał 267, 269
Pašuto Vladimir Teodorovič 53, 76, 147, 185, 187, 213, 527, 532, 538
Patock Jan 222
Pattolo zob. Pattolu
Pattolu, bóstwo pruskie 64—66
Patze Hans 147, 211, 212, 264, 532
Pauli Carl Friedrich 16
Paweł II, papież 414
Paweł Rusdorf, w. mistrz Zakonu 167, 373—376, 381, 395, 397, 399
Paweł Włodkowicz z Brudzenia, rektor Akademii Krakowskiej 13, 27, 370—371, 373, 394
Pelczar Marian 390
Pelech Markian 394
Pnners Theodor 323, 542
Peregryn, przeor polskiej prowincji dominikanów 221
Perkun, bóstwo 65
Perkuno, bóstwo 64
Perlbach Max 23, 98, 99, 113, 115, 120, 127, 132, 143, 166, 168, 214, 216, 224, 225, 478, 485, 522—526, 539, 551
Pernstein Fryderyk, abp ryski 221
Petersohn Johannes 529
Petrus de Dusbürg zob. Piotr z Dusburga
Pettenegg Eduard Gaston Graf v. 522
Phalet, naczelnik pruski zob. Waldeo Philippi R. 522
Piastowie, dynastia 57, 135
Piccolomini Eneas Sylwiusz zob. Pius II
Piekosiński Franciszek 523
Piotr, abp gnieźnieński 85
Piotr, św. 115, 116, 127, 128, 138, 217
Piotr z Annency, legat papieski 347, 348

- Piotr z Bnina, bp krakowski 479
 Piotr z Dusburga, kronikarz krzyżacki 12, 23, 26, 51—54, 59, 63—66, 90, 99, 120, 121, 134, 139—141, 147, 149, 152, 153, 156, 157, 159, 161, 165, 185, 186, 189, 190, 216, 217, 222—225, 228, 231, 237, 434—436, 524—527
 Piotr z Ornety, prokurator krzyżacki 371
 Piotr Święca z Nowego, „starosta” cze-ski na Pomorzu 252—255
 de Piscia zob. Baltazar de Piscia
 Piskorska Helena 544
 Pitz Ernst 95, 117, 204, 530
 Pius II, papież (Eneaszy Sylwiusz Picco-lomini) 403, 412, 437
 Pius XI, papież 513
 Plauen Henryk v. zob. Henryk v. Plauen
 Plauenowie, ród z Vogtland w Turyn-gii 475
 Plehn Hans 195, 208, 532, 543
 Plettenberg Wolter v., mistrz kraj. in-flancki 442, 487, 488
 Plezia Marian 42, 43, 50, 80
 Plinius Secundus C. zob. Pliniusz
 Pliniusz, historyk rzymski 41, 42
 Pliński Jan 531
 Plotzke Hnryk v. zob. Henryk v. Plotz-ke
 Plümicke Richard 77, 311, 532
 Pociecha Władysław 465, 466, 468, 471, 487, 489, 492, 520, 550
 Polentz Fryderyk, komt. kraj. saski 407
 Polentz Jerzy, bp sambijski 484—487
 Polkowska-Markowska Wanda 91, 532
 Pollakówna Marzena 23, 26, 58, 71, 73, 77, 87, 90, 99, 121, 165, 194, 195, 230, 239, 295, 296, 302, 310, 323, 380, 434, 435, 458, 518, 524—526, 533, 534, 541, 542, 551
 Poppo v. Osternah, mistrz kraj. pruski późn. w. mistrz Zakonu 141, 150—152
 Poschmann Brigitte 169, 170, 193, 278, 441, 546
 Potrimpo, bóstwo 64, 65
 Powierski Jan 7, 25, 54, 63, 64, 80—85, 89, 90, 134, 140, 142, 144, 145, 150, 151, 171—174, 179, 187, 192, 194, 198, 213, 219, 242, 244, 247, 248, 251—253, 271, 296, 337, 527, 528, 534, 535, 541, 542
 Prätorius Mateusz 14
 Prawer Jakub 96
 Probst Christian 214, 278, 380, 546
 Prochaska Antoni 12, 65, 538
 Prove Franz 537
 Prümers Rodgero 143, 523
 Przemysł Siemomysłowic, ks. kujawski 253
 Przemysł II, ks. wielkopolski późn. kr. polski 248—250, 263
 Przemysł II Ottokar, kr. czeski 53, 151—153, 156, 160, 182, 231, 243
 Przemysłdzy, dynastia 253, 260, 343
 Przewoźna Krystyna 41
 Ptolemeusz, geograf aleksandryjski 42, 43
 Quassowski Bertha 215, 335
 Queiss Erhard v., bp pomezański 484, 486, 487
 Racibor, ks. pomorski na Białogrodzie 241—243, 245, 247
 Raczynski Edward 538
 Radacki Zbigniew 335
 Raddatz Walther 257
 Rangoni Gabriel, legat papieski 463
 Ranke Leopold v. 17, 24, 519
 Rassberg Ernst v., mistrz kraj. inflancki 186
 Rathgen Bernhard 281
 Ratibor zob. Racibor
 Rautenberg Wilhelm 411
 Raweneck Fritz, d-ca krzyżacki 413
 Raymond de Puy, mistrz joannitów 101
 Redigast zob. Swarżycz
 Reginald, bp siedmiogrodzki 116
 Reh Paul 169
 Reicke Rudolf 517
 Reinstein Zygfryd v., bp 228
 Rendschmidt Max 335
 Renken Fritz 544
 Reuss v. Plauen Henryk, komt. elbląski 400
 Richtenberg Henryk zob. Henryk Rich-tenberg
 Riehl Klaus 387, 540
 Riemann Heinrich 229
 Rink Josef 214
 Rodenberg Eduardus Carolus 107

- Rogala, herb Ryńskich 340
 Rogalski Leon 519
 Rohkohl Martin 170
 Roman Mściśławowic, ks. włodzimiersko-haliński 85
 Rosenberg Alfred 22
 Rotenstein zob. Konrad Zöllner v. Rotenstein
 Roth Werner 226, 428, 550
 Rousselle Martin 454
 Rozenkranz Edwin 144, 242, 243, 317, 321, 534, 542, 544
 Röhrich Victor 313, 540, 542, 548
 Röricht R. 97
 Rubeanus Crotus, humanista erfurcki 481
 Ruden Herman v. zob. Herman v. Ruden
 Rudnicki Mikołaj 62
 Rudolf, ks. żagański 410
 Rudolf z Rüdesheimu, bp Lewantu, legat papieski 415, 444, 445
 Runciman Steven 96
 Rundstedt Hans Gerd 201, 544
 Russdorf Paweł zob. Paweł Russdorf
 Rüdesheim Rudolf zob. Rudolf z Rüdesheimu
 Rymar Edward 241
 Ryzyszczewski Leon 523
 Saage Johann Martin 523
 Saladyn, sułtan 101
 Salomea Samborówna, ż. Siemomysła ks. kujawskiego 247, 250
 Salza Herman v. zob. Herman v. Salza
 Sambor II, ks. gdańsko-lubiszewski 140, 143, 144, 148, 149, 241—245, 247
 Sambor, ks. rugijski, s. Wisława II 252
 Samsonowicz Henryk 7, 25, 256, 258, 411, 534, 543, 545
 Sangerschausen Anno v. zob. Anno v. Sangershausen
 Sapoka A. 152
 Sattler Carl 536, 544
 Sayn Eberhard v. zob. Eberhard v. Sayn
 Schaefer Hildegard 360
 Schall Hermann 47
 Schindler Vincenz 522
 Schlesinger Walter 76
 Schliebenowie, rodzina z okr. Gierdaw 454, 455
 Schlüter Otto 528
 Schmauch Hans 169, 426, 463, 546, 549
 Schmeidler Bernhard 65
 Schmid Bernhard 198, 319, 419, 539, 552
 Schmidt Gerhard 166
 Scholz Klaus 275, 540
 Schondoch, pieśniarz, autor „Litwina” 231
 Schönberg Dytrych v., szlachcic z Miśni, doradca w. mistrza Albrechta 469, 473, 477, 483
 Schönberg Mikołaj v., br. Dytrycha, dominikanin, wysłannik papieski 469
 Schreiber Ottomar 534
 Schumacher Bruno 97, 103, 519, 540
 Schütz Kaspar, historyk gdański 14, 435
 Schwarzburg Gunter v., komt. z chełmińskiej 255
 Schwind F. 112
 Schlode, przywódca pruski 62
 Sdralek M. 531
 Sebastian v. dr Heide zob. Heide
 Sęcygniewski Jakub, d-ca polski 472—474
 Sędziwój z Ostrobroga, wojew. poznański 376
 Seberg-Elverfeldt Roland 449, 450
 Seegrün Wolfgang 529
 Seiler A. 522
 Semkowicz Władysław 86
 Semrau Artur 199, 206, 533, 537, 544
 Seraphim August 23, 221, 344, 457, 483, 485, 486, 517, 522, 523
 Serczyk Jerzy 382
 Setton Kenneth M. 96
 Sibrand, założyciel szpitala w Akkonie 101
 Siemomysł, ks. kujawski 245, 250
 Siemowit I, ks. mazowiecki 150, 151, 183, 218
 Sienkiewicz Henryk, pisarz polski 20
 Sigeher, minnesänger 231
 Sikora Franciszek 550
 Simson Paul 327, 369, 537, 544, 548
 Skibiński Szczesny 234, 419, 552
 Skubiszewski Piotr 423, 552
 Skumand, naczelnik z. Kresmień 79, 181, 183

- Skurdo, naczelnik Sudowów 79, 183
 Sobieski Wacław 222
 Sodrech zob. Suder
 Sokolnicka Danuta 426
 Sommerland Bernhard 107
 Speratus Paweł, predykant protestan-
 cki 481, 486
 Spieralski Zdzisław 368, 547
 Spors Józef 241, 251, 253—255, 267, 534
 Stachnik Richard 432
 Stange Dytrych, rycerz z Miśni 195
 Stangowie, rodzina pomezkańska 195,
 318, 319
 Stanisław, opat oliwski, kronikarz 435,
 526
 Stankiewicz Jerzy 552
 Stefan Batory, kr. polski 510
 Stefan Wielki, hospodar mołdawski 465
 Steffenhagen Emil 532
 Steinbrecht Conrad E. 232, 539
 Stella Erazm, humanista saski 14, 21,
 480
 Stengel Edmund E. 119, 130, 530
 Stern I. 162
 Stirland Andrzej v., wicemistrz kraj.
 inflancki
 Stobbe Horst 552
 Strehlke Ernst 22, 51, 102, 522, 524—
 —526
 Strittberg Henryk zob. Henryk Stritt-
 berg
 Strykowski Maciej, pisarz polski 13
 Stupperich Robert 486, 539, 549
 Subisław, ks. Pomorza Gdańskiego 525
 Suder (Sodrech) naczelnik pruski 86
 Surwabuna zob. Surwabuno
 Surwabuno, naczelnik Prusów z z. lu-
 bawskiej 79, 87, 94, 123—125
 Svaibrotto, bóstwo 64
 Swarog, bóstwo słowiańskie 64
 Swarożyc (Redigast), bóstwo słowiań-
 skie 65
 Sychta Bernard 62, 222
 Zacharska Stella Maria 87, 91, 135,
 136, 137, 149, 243, 529
 Szafranski W. 66
 Szajnocha Karol 19, 20
 Szarlejscy, rodzina kujawska 402
 Szarlejski Mikołaj, wojew. brzeski i
 starosta bydgoski 403, 404, 410
 Szelinsky A. 296, 541
 Szermer Bohdan 552
 Szujski Józef 19
 Szumborski Bernard, rycerz z Moraw,
 d-ca zaciężnych krzyżackich 410,
 412—414, 462
 Szydłowiecki Krzysztof, kanclerz ko-
 ronny 470, 474, 488, 489, 491, 495
 Susta Josef 152
 Ślaski Kazimierz 75, 83
 Śliwiński Błażej 249
 Świdrygiełło, ks. litewski 374—377
 Święca (Starszy), wojew. gdański 251—
 —255
 Święchowski Zygmunt 420, 424
 Święcowie, ród pomorski 251—255
 Świerczowski Janusz, d-ca polski 473
 Świętopelk I, ks. Pomorza Gdańskiego,
 88, 90, 92, 95, 133, 140, 143, 144, 146,
 148, 149, 164, 165, 200, 204, 241—244,
 524, 534
 Tacyt, historyk rzymski 42, 50
 Tasso z Wisemburga, namiestnik czeski
 Pomorza Gdańskiego 252
 Teodoryk, kr. ostrogocki 45, 50
 Teofylakt Simmokat, kronikarz bizan-
 tyjski 49, 50
 Tettau v., rodzina pruska 454
 Tetward, dominikanin, bp sambijski
 148, 169
 Thiel Andreas 298, 467, 549
 Thielen Peter G. 173, 205, 207, 208, 533,
 536, 545
 Thierberg Konrad, mistrz kraj. pruski
 182, 186, 194, 209
 Thimm Werner 420
 Thunert Franz 464, 537, 547
 Tieffen Jan v. zob. Jan v. Tieffen
 Tilo z Chełmna, kanonik sambijski,
 poeta 284, 433
 Toeppen Max zob. Töppen Max
 Tole, imię własne 66
 Tomasz, bp płocki
 Tomek Vaclav V. 151
 Tomicki Piotr, podkanclerzy koronny
 489, 491
 Toporow V.N. 528
 Töppen (Toeppen) Max 22, 51, 75, 98,
 173, 194, 205, 207, 208, 224, 229, 286,

- 299, 302, 449, 517, 524—526, 533—535,
537, 538, 541, 543, 546, 548, 551
Trautmann Reinhard 62, 528
Treitschke Heinrich 17, 18, 22, 26
Triller (Birch-Hirschwald) Anneliese
432
Trojden, ks. litewski 180, 185, 186
Trojant zob. *Trojden*
Truchsess Marcin zob. *Marcin Truch-*
sess
Truchsess v. Wetzenhausen, rodzina
pruska 454
Trzeciakowski Lech 17
Tschackert Paul 484—486, 539, 549
Tule, imię własne 66
Tumler Marian 99, 101, 514, 515, 520,
540 (także w. mistrz Zakonu)
Tungen Mikołaj, bp warmiński 463, 464
Turska Halina 293
Tümpel Hans 229
Tymieniecki Kazimierz 120, 135, 193,
257, 344, 520, 531, 533, 534, 547
Ulanowski Bolesław 523
Ullmann Walter 122
Ulryk z Bożkowic, namiestnik czeski
na Pomorzu 252
Ulryk v. Jungingen, w. mistrz Zakonu
341, 363—365
Urban IV, papież 158
Urban V, papież 352
Urban VI, papież 431
Urban William 529
Vasmer Max 40
Vetulani Adam 309, 404, 415, 443, 445,
493—495, 545, 550
Vietig J. 20
Voigt Johannes 16, 18, 19, 147, 438, 439,
445, 454, 462—464, 475, 476, 519, 522,
533, 536, 540, 548, 549
Volquin, mistrz Kawalerów Mieczo-
wych 131, 132
Vossberg Friedrich August 546
Vota Johannes (= Onno Klopp) 491,
549
Waas Adolf 96
Wacław, ks. płocki 346
Wacław II, kr. czeski i polski 248,
251—253
Wacław III, kr. czeski i polski 252,
253, 346
Wacław IV Luksemburski, kr. czeski
364
Wadole, naczelnik Złinców 183
Wajsył, cześnik, późn. wojew. w Świe-
ciu 244
de Wal G.E.J. 518
Walczak Antoni Władysław 8
Waldemar, margr. brandenburski 253,
255, 257
Waldemar II, kr. duński 88, 94, 130,
131, 137
Waldemar IV, kr. duński 353
Waldeo (Phalet), naczelnik Prusów 86
Walicki Michał 85
Wallenrode Konrad v. zob. *Konrad v.*
Wallenrode
Walpot Henryk zob. *Henryk Walpot*
Walpot Herman zob. *Herman Walpot*
Warcisław, ks. gdański 88, 243—245
Warpod zob. *Warpoda*
Warpoda (Warpod), naczelnik z. łążań-
skiej 79, 87, 123—125
Waschinski Emil 206, 222, 282, 430, 436,
456, 546, 551
Wasył III, w. ks. moskiewski 469
Watt Paweł, kanclerz Fryderyka sas-
kiego, bp sambijski 480
Wattenrode Łukasz, bp warmiński 465,
467
Wawrzyniec Święca, br. Święcy Star-
szego 254
Wawrzyniec, s. Święcy, br. Piotra z
Nowego 254
Wächter Hans Helmut 302, 303
Weber Lothar 165, 194, 205, 269, 298,
299, 302, 314, 454, 519, 524 543, 545
Wedel Jan, możny pomorski 271
Wedłowie, ród nowomarchijski 362
Weichbrodt Ernst 540
Weise Erich 27, 94, 95, 119, 221, 357, 394,
399, 408, 411, 416, 436, 444, 530, 531,
538, 545, 546, 548
Wenskus Reinhard 58, 71, 72, 75—77,
79, 147, 152, 172, 195, 208, 213, 244,
264, 276, 278, 295, 296, 304, 305, 532,
535, 542, 545, 553

- Wenta Jarosław* 165, 435, 436, 526
Wernbter Hans 197, 198, 533
Werminghoff Albert 21, 545
Wermke Ernst 516
Werner, bp płocki 84
Werner Carl 100, 523
Werner v. Orseln, w. mistrz Zakonu 273, 283
Wernicke Erich 452
Werterde zob. *Werthern*
Werthern (Werterde) Dytrych, kanclerz w. mistrza 480
Westpfahl Hans 432
Wettynowie, dynastia 465, 468
Wichert Ernst 517
Wida Henryk v. zob. Henryk v. Wida
Wieżwiński Jan, kasztelan płocki 494
Wielowiejski Jerzy 40
Wieser Klemens 119, 516, 522, 531
Wigand z Marburga, herold, kronikarz krzyżacki 284, 435
Wild Wawrzyniec, lekarz nadworny w. mistrza Albrechta 481
Wilhelm II, ces. niemiecki 18, 513
Wilhelm hr. Jülichu 180
Wilhelm v. Hohenzollern-Ansbach, br. w. mistrza Albrechta, późn. abp rycki 508
Wilhelm z Modeny, legat papieski 94, 123—125, 128, 129, 131, 136, 137, 144, 164—166, 169, 170, 193, 203, 214, 226—228, 529
Wilke Elisabeth 447, 448, 450, 454—457, 459, 543, 548
Wincenty Kadłubek (mistrz Wincenty), kronikarz polski 53, 80, 84
Wincenty z Szamotuł, wojew. poznański 346, 347
Winrych v. Kniprode, w. mistrz Zakonu 282, 284, 352, 357, 545
Wippermann Wolfgang 8, 19, 95, 135, 222, 518
Wisław II, ks. rugijski 249, 250, 252
Wiśniewski Jerzy 49
Witenes, s. *Budywida-Pukuwara*, ks. litewski 185, 187
Withego, bp miśnieński 154
Witold, w. ks. litewski 12, 358—360, 363, 364, 368, 369, 372—374
Wittelsbachowie, dynastia 343, 346, 354, 357
Wittram Reinhard 540
Władysław Herman, ks. polski 83
Władysław Jagiellończyk, kr. czeski 463, 467, 468
Władysław Jagiełło, w. ks. litewski, późn. kr. polski 13, 84, 20, 357—359, 363—368, 370—374, 376, 377, 426
Władysław Laskonogi, ks. wielkopolski 90, 135
Władysław I Łokietek, kr. polski 11, 25, 251—257, 263, 342—348
Władysław IV Odonic, ks. wielkopolski 86—87, 90, 227
Władysław Opolczyk, ks. śląski 360
Włodarski Bronisław 150, 257, 534
Wodka Mikołaj z Kwidzyna, astronom i lekarz 479, 552
Woelky Carl Peter 522, 523
Wojciech, św., bp 51, 59, 63, 84, 85, 469
Wojciechowski Tadeusz 86
Wojciechowski Zygmunt 489—491, 550
Wojtecki Dieter 109, 144, 154, 156, 529
Wojtkowski Andrzej 15, 345, 490, 492, 493, 547, 550
Wolimir, bp kujawski 149, 242
Woroniecki Jacek 227
Wróblewska Kamila 425
Wulfstan, żeglarz i kronikarz anglosaski 46, 57, 59, 60, 82
Wunder Heide 528, 541
Wursaito (Borsskaito) bóstwo 64
Zabrocki Ludwik 47, 177
Zachorowski Stanisław 121, 136
Zagórski Zygmunt 47
Zagrodzki Tadeusz 335, 420, 552
Zajączkowski Stanisław 25, 120, 135, 140, 373, 518, 520, 521, 531, 532, 541, 547
Zajchowska Stanisława 233
Zakrzewski Ignacy 523
Zarembowie, ród wielkopolski 250, 251
Zawidzki Marian 222
Zdrójkowski Zbigniew 177
Zdzik Henryk zob. *Henryk Zdzik*
Zdzisław, abp gnieźnieński 85
Zeissberg Heinrich 526
Zeno Antonio, legat papieski 373
Ziekursch Johannes 547
Zielińska Krystyna 247

- Zierhoffer Karol 49
 Ziesemer Walter 229, 231, 433, 434, 525, 542, 551
 Zimmermann Franz 100, 523, 529
 Zimmermann Harald 113, 116
 Zink Henryk 424
 Zinner Ernst 479
 Zins Henryk 385, 458, 459, 486
 Zinsmaier Paul 118
 Zippel Oskar 195
 Zofia, ż. Dytryka hr. holenderskiego 101
 Zofia Holszańska, królowa-matka polska 402, 403
 Zöllner Konrad zob. Konrad Zöllner
 Zurkalowski Erich 461
 Zych Franciszek 531
 Zygfryd v. Feuchtwangen, w. mistrz Zakonu 257
 Zygmunt Kiejstutowicz, ks. litewski 375, 377
 Zygmunt Luksemburski, kr. węgierski i czeski, ces. 12, 13, 271, 355, 360—362, 364, 367—370, 372—376, 379, 393, 431, 548
 Zygmunt I Stary, kr. polski 13, 465, 467, 468, 474, 481, 483, 490, 492, 509, 521
 Żak Jan 46, 55
 Żeromski Stefan, pisarz polski 20